

1 1963

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XIX | Januar

VSEBINA:

OB SEDEMEDESETLETNICI ZA NOVO LETO V LEDENIH STRMINAH MATTERHORNA Tone Sazanov	1
SONCE IN SENCE V KOGLU Tone Skarja	2
NOVOLETNA SIMFONIJA Ing. Milan Ciglar	5
NOVOLETNA MEDITACIJA Ludvik Zorzut	14
Z LUČJO V TRIGLAV Vanč Potrč	16
RAZGLEDI S POLOVNIKA Ing. Pavle Šegula	17
JURKOVI KOČI NA LISCI Vitko Jurko	22
OKAMENELI SLEDOVI ŽIVLJENJA V DOLINI TRIGLAVSKIH JEZER Anton Grimšičar	25
MOJI ZNANCI V GORAH Jože Vršnik	26
VRHUNŠKE STORITVE JUGOSLOVANSKIH NAVEZ TERJAJO DRUGO ODPRAVO V HI- MALAJO Marjan Keršič-Belač	30
OJSTRICA Andrej Beg	31
PISMO IZ PRAGE Ing. Joško Lorenc	32
DRUŠTVENE NOVICE	33
ALPINISTICNE NOVICE	33
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	37
DNEVI V GORAH Andrej Beg	38
IZ PLANINSKE LITERATURE	39
RAZGLED PO SVETU OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1962-63	41
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV	47
NASLOVNA STRAN: VOJAKOVA DOMAČIJA NAD MEZICO, V OZADJU PECA 2126 m Foto: Marjan Vončina	48
PRILOGA: POPROVEC V DOLINI TRIGLAVSKIH JEZER Foto: Janko Ravnik	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje - Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrčič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odповedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odповedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

VOZNI RED POHORSKE VZPENJAČE

	Redne dnevne vožnje	Redne nočne vožnje
JANUAR		
FEBRUAR		
OKTOBER	od 7. do 18. ure	20. uri, 22.30 uri
NOVEMBER		
DECEMBER		
MAREC	od 7. do 20. ure	22.30 uri
APRIL		
MAJ		
JUNIJ		
JULIJ	od 6. do 20. ure	22.30 uri
AVGUST		
SEPTEMBER		

Avtobusne zveze Glavni kolodvor—Glavni trg—Pohorska vzpenjača (linija št. 6) vsakih 20 minut. Vzpenjača obratuje vsako polno uro. Izredne dnevne vožnje (vožnje izven rednega voznega reda) doplačilo za zagon 1000 din. Izredne nočne vožnje — od ene do osem oseb 2400 din, za vsako nadaljnjo osebo 300 din.

PREVOZNE TARIFE ZA LETO 1962-63

1. Odrasli, enosmerna vozovnica	200 din
povratna vozovnica	300 din
2. Mladina, enosmerna vozovnica	120 din
povratna vozovnica	170 din
3. Skupinska, enosmerna vozovnica	180 din
povratna vozovnica	250 din
4. Skupinska mladinska enosmerna vozovnica	100 din
povratna vozovnica	150 din
5. Serijska odrasla vozovnica — 10 enosmernih ali 5 povrat. vozovnic	1000 din
6. Serijska mladinska vozovnica — 10 enosmernih ali 5 povrat. vozovnic	600 din
7. Družinska vozovnica, velja za dve odrasli osebi in otroke do 14 let, vozovnica je povratna	600 din
Smučarske vozovnice	
8. Člani, enosmerna vozovnica	80 din
povratna vozovnica	150 din
9. Mladina, enosmerna vozovnica	50 din
povratna vozovnica	50 din

Pohorska vzpenjača Maribor - Uprava

Ob sedemdesetletnici za novo leto

V novo leto 1963 vstopa naša planinska organizacija kot sedemdesetletnik. V primeri s podobnimi organizacijami pri srečnejših, bolj razvitih narodih je v zamudi za nekaj desetletij, vendar je s skromnimi sredstvi in močmi v sedmih desetletjih mnogo dosegla, tako da ima nekaj pokazati in da ima na kaj biti ponosna. S ponosom lahko tudi trdimo, da se je slovensko planinstvo od vsega početka vključevalo v slovensko narodno gibanje in prispevalo k utrditvi slovenske narodne zavesti in narodne veljave, ko se je v dobi stare Avstrije borilo za slovenske kašipote, koncesije za pota in parcele za slovenske kočje, ko se je razmahnilo med obema vojnama in se vključevalo s svojimi možnostmi v pripravo na osvobodilni boj, se tega pošteno udeležilo in se po osvoboditvi lotilo obnove in izgradnje z izredno vnemo in požrtvovalnostjo. Danes predstavlja slovenska planinska organizacija eno najmočnejših množičnih organizacij s preko 55 000 člani, predvsem pa z velikim številom mladine, ki je v svojih mladinskih odsekih razvila tolikšno dejavnost, da lahko brez skrbi gledamo na bodoči razvoj planinstva.

Nedvomno je naše planinstvo mnogo storilo za naš narodni ugled s svojo športno in kulturno dejavnostjo, ima pa lepe zasluge tudi za narodno gospodarstvo, saj je bilo med tistimi, ki so uvajali pri nas tujski promet in mu dajali tudi prve gospodarske osnove. Gore pa so tudi še danes osnovni prirodni turistični kapital.

Planinska organizacija naj torej ob 70-letnici prikaže svoje dosedanje delo ne zaradi priznanja, marveč zaradi športnih, kulturnih, vzgojnih in splošno družbenih nalog, ki jih mora izpolnjevati.

Posebej omenimo ob tej priložnosti izredne uspehe slovenskega alpinizma v l. 1962, na katere smo nekaj let po vojni čakali, ko smo govorili, da so slovenske naveze enako izurjene kot najboljše v Evropi. Zdaj so najmlajše naše naveze zmogle tiste standardno najtežje alpske smeri, ki pomenijo dejansko vstopnico v najboljši razred in ki obenem terjajo od jugoslovanske planinske organizacije, da se s temi dosežki koristi ter s takimi navezami pomaga okrepiti kulturni in športni ugled naše države.

Lani smo predlagali, naj se 70-letnica proučavi predvsem z retrospekcijo na kulturno dejavnost slovenskega planinstva. Pokažimo v tem letu na planinsko literaturo, na likovno umetnost, ki je tolikokrat za svojo tematiko poiskala planinsko pokrajino, priredimo na kakršenkoli način, ob primernem izboru, revijo naše planinske pesmi, bodisi umetne, ljudske ali ponarodele, zbirajmo dokumentacijsko gradivo za slovenski planinski muzej, za katerega je treba delati, ne pa se zadovoljiti s pobudami, mislimo na etnografsko razstavo naših najbolj značilnih hribovskih področij in še to in ono, kar bi lahko vplivalo tudi na vsebinsko renesanso našega planinstva. Ta je predvsem važna, manj pa običajne šablonske slovesnosti.

Naše glasilo je bilo v l. 1962 za spoznanje skrčeno. To nas lahko preseneča, saj je članstvo naraslo, naloge so večje. Res je, Slovenci smo majhen narod in s težavo ustvarjamo svoj kulturni fond, zato je njegova delitev toliko bolj kočljiva. Naše glasilo s svojimi 62 letniki je bolj kot kdaj poklicano, da s svojo vsebino kompleksno opozarja na planinsko kulturo, na vse tiste duhovne elemente planinstva, ki temu športu določajo izjemno mesto in izjemno vrednost za telesno in duševno obnovo delovnega človeka. PV bo skušal to nalogo tudi v bodoče vršiti.

S to voljo in to željo želimo vsem našim naročnikom, bralcem, sotrudnikom, dopisnikom in vsemu članstvu Planinske zveze Slovenije srečno novo leto.

Planinska zveza Slovenije
Uprava in Uredništvo
Planinskega Vestnika

planinski vestnik

70 let slovenskega planinstva

V ledenih strminah Matterhorna

Tone Sazonov

Opoldanska sapica kodra površino Črnega jezera. V okolici vlada tišina. Nihče naju ne moti. Brez besed leživa tik ob vodi in gledava v nebo. Ne vidim Braneta, a čitam njegove misli. Severna stena Matterhorna. Toliko se je pisalo in govorilo, sedaj stojiva v njenem vzočju. Bova zmogla enega izmed poslednjih problemov Alp? Ali bi sploh vstopila? Zakaj pa ne, nikogar ni, ki bi nama branil. Vreme je lepo in volje obilo. Tudi stena ne bo vprašala, kdo si in kaj si. Naprej.

Sonce pripeka, ko se ustaviva pri koči Hörnli. Opazujeva turiste, ki pijejo, jedo in se zabavajo. Skratka, znajo uživati gorski mir in naravo. Molče zavijeva okoli koč in si poiščeva prostorček med skalami. Kuhalnik kmalu zabrni. Juha, mesna južina in kruh nama zelo tekne. Za jutri potrebujeva mnogo kalorij. Odideva pod steno na ogled. V njej je zelo malo snega, sam led.

»Poglej tisto zajedo, gotovo je tam prehod.«

Z očmi iščeva po skalah, primerjava in ugibava. Imava namreč vodič, ki je izšel pred prvim vzponom preko stene, zato v njem ni opisa.

Sonce že zahaja, ko se vračava proti najinim nahrbtnikom. Kuhalnik že spet veselo brni.

Ko se zmračí, se prično okoli Matterhorna poditi oblaki. Toda kmalu naju pomiri mirna

V ledenih strminah Matterhorna Foto: Sazonov

zvezdnata noč. Spim zelo slabo. Ozvezdje Orionu noče nikamor.

»Brane, koliko misliš, da je ura?«

»Veš, da ne vem. Tri verjetno še ni.«

Da le ne bi zaspala tja v beli dan. Veliki voz je že precej spremenil svoj položaj. Če zdaj ni ura že štiri, sem Franc Jožef.

»Brane, vzdigni se!«

Za zajtrk še malo juhe. Pospraviva svoje stvari in jih skrijeva med skale. V najboljšem primeru bodo spalne vreče in blazine dva dni samevale. Srečno.

Pri vstopu sva, ko se na vzhodu že lahno dani. Stena se vsa mračna dviga nad nama in izginja v ugašajočih zvezdah. Molče začneva prve raztežaje. Sprva greva vzporedno, ko pa postanè led trši in dereze več ne prijemljejo, pričneva z varovanjem. Plezanje zavzema najine misli in kmalu pozabiva, kje pravzaprav sva. Važni so samo detajli.

Za nama je pet raztežajev ledu. Uf, ni zavor, ki bi te tu ustavile, če bi se popeljal. Z vso silo zabijem klin v prve skale, ki jih dosežem.

»Tako, Brane, spet je tvoj raztežaj.«

Skale je konec, pred nama prečnica v čistem ledu. Ni težavna, toda strma. Br.

Previdno sekam stopinje in oprimke. Da le ne izgubim ravnotežja. Pogled navzdol: led kot šipa se izgublja v praznino. Nikjer nobene točke, kjer bi se pogled ustavil. Kaj šele padajoče truplo...

»Brane, upam, da je tvoj klin dober?«

Led mi hladi razgrete prste. Še malo in počasi in previdno izplezam na skalovje, in zabijem največji klin.

»Lahko greš.«

Medtem ko povzemam vrv, ga na hitro fotografiram. Spet njegov raztežaj. Dereze škrtajo po granitu. Šele sedaj se ozrem po okoličih. Vrhovi gora se belijo v jutranjem soncu. Modro nebo je brez oblaka. Vse povsod tišina. Le tu ali tam jo zmoti padajoč kamen. Kako majhne so hišice v dolini.

»Baank«.

V glavi mi zadoni in skoraj bi izgubil ravnotežje.

»Hej Brane, usnjena čelada je pa res izvrstna zadeva. Kar velik kamen sem dobil na glavo, pa mi ni nič.«

A on je že na stojišču. Pogleduje navzgor, kamenje ne pada več. Snameva dereze. Lepi raztežaji v granitu, nekje med IV in V stopnjo. Sva se že razmigala in plezava kot za stavo. En raztežaj Brane, enega jaz... Vrhovi bližnjih štiritisočakov pa tako vztrajno prebadajo horizont. Po sosednjem hribu dočim približno, kje sva. Saj še na polovici ne.

»Pojdi.«

Tole je pa res mojstrsko izplezal. Le kje za vruga se je tule držal?

»Le dobro poglej in hitro pridi za menoj, ker me že zebe.«

Kmalu sem pri njem.

»Res sem radoveden, če bi te tale klin obdržal.«

»Saj vem, da me ne bi. Toda kam pa naj boljšega zabijem.«

Teren je res nemogoč. Vse je primrzjeno. Komaj, komaj se prebijem po zaledenelih skalah. Ko bi imel vsaj dober klin na stojišču.

»Brane, previdno! Zdi se mi, da se bo pod temi previsi začela zajeda. Mora iti rahlo v desno. Pojdi pogledat.«

Počasi, toda lahkotno pleza navpično navzgor.

»Tink, tink, tink.«

Kaže, da je zabil dober klin.

»Zdi se mi, da sem malce previsoko. Poizkusi priti do mene, nato pa boš šel desno.«

Tu je pa res precej zgrešil. Ni dobro iskati v težkem najtežje. Še čez majhen previs.

»Držiiii!«

Ves previs se mi je zrušil pod nogami. Komaj se še obdržim na rokah. Noge mi bingljajo in iščejo opore. Kmalu sem pri njem.

»Kolikor tebe zebe, je meni bolj vroče. Rezultat je enak ugodnemu počutju. Gremo dalje.«

Zajeda. Štiritisočaki so že malo nižji. Visoko na grebenu vidim turiste, ki se sklanjajo nad globino. Včasih pošljejo tudi kak kamenit pozdrav. Seveda ne namerno. Globoko spodaj na ledeniku je senca Matterhorna. Mora biti že čez poldne. S kosilom ne bo nič. Bolje, da plezava do mraka, mogoče prideva danes iz stene.

Enakomerno plezava raztežaj za raztežajem. Vedno ista pesem. Zajede je konec. Ustaviva se na majhni rami. Kot sem pozneje zvedel, sta tu bivakirala brata Schmidu. Vendar sva

na dobrem stojišču. Ni se potrebno držati za oprimke. Na grebenu zagledava kočo Solway, ki je že nekoliko pod nama. Sonce se je že nagnilo proti zapadu. Mogoče bova pa res do večera zunaj? Samo še navzgor. Srečno, rama. Čeprav sva bila gosta na tvojih dveh kvadratnih metrih samo za dve minuti, sva se spočila! Verjetno nikdar več ne boš nosila najinih teles. Skala je bolj razčlenjena, težavni, zato napredujeva hitro. Kmalu obstanem sredi plati, ker je zmanjkalo vrvi. Pred mano je spet vertikala. Zabijem ne preveč dober klin in že je pri meni Brane. Išče prehoda na levi strani in odkrije star zarjavel klin.

»Kjer je klin, je tudi smer.«

In res odkrijeva v naslednjih raztežajih še nekaj stojiščnih klinov. A tudi dan je že pri kraju. Sonce bo kmalu zašlo in hladno postaja. Sva že v višini rame v vzhodnem grebenu, vidne iz doline. Bližnji vrhovi rahlo rdiijo v zahajajočem soncu. Naprej, naprej. Dneva je še za slabo uro. Ali bova zunaj? Ramo, ki je že pod nama, obsije zadnji sončni žarek, da močno zažari. Izstop verjetno ni več daleč. Nato pa žarek prične ugašati, dokler na rami končno ne zbledi. Sonca ni več. Na zahodu se nebo v mavričnih barvah že staplja v temno modrino, v kateri se prižigajo prve zvezde.

»Hura, zunaj sem!«

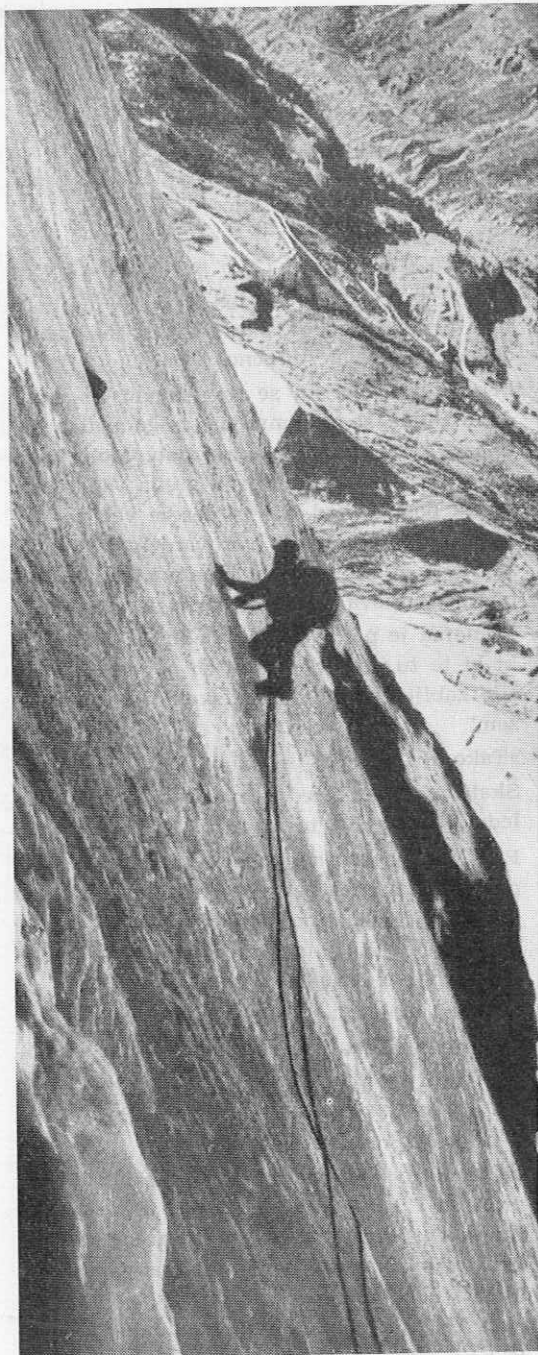
Vlečem za vrv, da me Brane komaj dohaja. Slišim njegovo sopihanje. Še deset metrov. Ne ve, ali bi mi verjel ali ne. Vlečem ko ponorel. Se tri metre. V očeh se mu zabliska, obraz pa mu zažari, da pokaže bele zobe.

»Juhuhu...«

Mlativa se po ramah in smejeva drug drugemu. Utrujenosti ni več. Pričneva si urejati prostor za bivak. Kuhalnik veselo zabrni. Koščki umazanega ledu plešejo v posodi. Vroča limonada naju okrepča. Noč je dolga in hladna.

Prvi jutranji žarek naju najde na vrhu. Vse gore žarijo v jutranjem soncu. V daljavi se dviga Mt. Blanc. Midva zadovoljna nad samim seboj molčiva in opazujeva. Uživava kratke trenutke sreče.

Prihod turistov naju spomni, da morava še danes v dolino.

V ledenih strminah Matterhorna

Foto: Sazonov

Sonce in sence v Koglu

Tone Škarja

V mraku zvijava s Pavletom na vrhu Kogla vrvi, spenjava karabince v verigo, tlačiva stremena v majhen nahrbtnik. Z nočjo vziđe mesec in nama olajša sestop po mokri travi skozi Gamsov skret. Pri nahrbtnikih pod steno se ustavi. Srebrni zid žari nad nama. Zadovoljna sva; z novo smerjo sva dokončala niz uspehov in porazov v južni steni Kogla. Utrujena sva, toda kaj je to proti uspehu. Iti morava! Doma sva obljubila, da se vrneva že popoldne, ura pa je že osem in še vedno sva pod steno. Med počasno hojo po gozdu se spominjam doživetij, ki mi jih je podaril ali vsilil Kogel. Najlepsi in najtežji trenutki se vrstijo drug za drugim skozi leta:

2. julij 1957: S Pavletom sva se namenila v Zupanovo smer. Letos res še nisva skoraj ničesar plezala, toda ta načrt nama je že lani prekrizal prezgodnji sneg in danes ga nameravava uresničiti. Z nama gre tudi Pavletova sestra Minka, ki nama bo odvečno kramo nesla skozi Gamsov skret na vrh. Lovsko stezo v Koncu zgrešimo, še preden se začne, zato jo uberemo kar po grapi Malega hudega grabna. Pod Trato smo spet na stezi. Optimizma ni več, ker se stena ne položi, niti ko smo že pri njej. Minko z nahrbtnikom napotiva proti Gamsovemu skretu, češ tam nekje drži dobra steza na Pode, sama pa vstopiva v steno. Plezanje gre dobro od rok, veselje do nadaljevanja nama vzame moker izstopni previs pod gredino. Lep čas gladiva mokro skalo, preden sva na strmi, travnati gredini. Sicer sva si predstavljala avtomobilsko cesto, pa sva tudi s tem zadovoljna. Polovica dneva je že minila in ne kaže nama drugega kot izstopiti po gredini iz stene. Na

vrhu se nama Minka zahvali za »lepo« stezo. 3. in 4. julij 1957: Namen je izviren in mikaven. Z Metodom nameravava preplezati direktno smer, zraven pa bodo šli še Miha, Tine in Viko s šotorom, tako da bomo taborili v Trati. Pa se že v začetku zatakne. Viko in Metod prideta v Bistrico že zgodaj popoldan in ker še ne poznata lovskih odnosov do planincev in alpinistov, se napotita naravnost k Jurju:

»Prosila bi vas, če posodite sekirico!«

»Zakaj jo bosta pa rabila?«

»Gremo taborit v Trato in bi radi kurili.«

Zadeva se konča tako, da kar najhitreje pobegneta pred Jurjevo grožnjo, da ju bo ustrelil, če ju zaloti na lovski stezi.

To je vse, kar zvemo v Bistrici na vprašanje, kje sta. Vseeno gremo v Trato, toda tam ni nikogar. Ker je noč, se usidramo kar med rušjem. Kje sta onadva? Na vse klice popolna tišina. Mihol meni, da sta zašla proti Žmavčarjem, če že ni kaj hujšega; toda luči nimamo in ne moremo nikamor.

Zjutraj se razkropimo in ju kličemo. Vse tiho. Nenadoma opazim drobno postavo, ki skače po grapi od Gamsovega skreta navzdol. Metod je ves raztrgan in opraskan. Ko si opomore od strahu, pove, da sta z Vikom zašla v Mali hudi graben in prebedela noč v strmih ploščah, privezana z vrvicami na rušje. Metod je zjutraj Vika, ki se ni upal naprej, še močneje privezal na veje in prav po sreči našel prehod okrog Kogla nazaj v Gamsov skret. Dve uri nato najdemo Vika vsega povezanega in opraskanega v rušju. Na sosednji veji je visel zvit šotor, ki ga seveda nista mogla uporabiti. Načrti so splavali po vodi, vendar smo spet vsi skupaj.

7. julij 1957: S Pavlom meniva, da sva sedaj dovolj zrela za Zupanovo. Medtem sva bila tudi že v Gregorinovem stebru Kalške gore in sva prepričana, da bo tokrat šlo do vrha. Zjutraj vstopiva in nekaj časa gre vse v redu. Dva raztežaja nad gredino prideva do stolpička z majhnim grmom v podnožju. Čisto po opisu, le da ne moreva zlesti nanj po levi strani, kot piše v knjigi, ampak morava po desni. Le kako Zupan ni odkril tega prehoda, ki je čisto lahek! Pa tudi naprej ne kaže najbolje. Res vidiva, raztežaj više, velik bolvan, pod katerim naj bi peljala vesna prečnica v levo, vendar ne veva, kako bova prišla na njegovo desno stran.

»Nič ne de, napravila bova majhno varianto in se tako prečnici izognila.«

Pol raztežaja prečiva v levo pod navpičen rumen kot. S klini se prebija v po gladki zajedi pod velik previs, vanj zabijem dva klina, naprej pa ne morem. Imava le eno vrv, nekaj klinov in Prusikovo zanko, o modernih tehničnih pripomočkih se nama še sanja ne. Levo so gladke plošče, toda takoj za njimi postanejo razčlemba izrazitejše. V škripcu se spustim za nekaj metrov in zaniham čez plošče. Drugi poskus uspe, in še preden mi utrujeni prsti izpuste majhno zarezo, zabijem klin. Tudi nadaljevanje ni enostavno, in ko zavarujem Pavla na dvomljivem klinu, nimam za pasom nobenega železja več. Edino možnost, gladko prečnico okrog roba v levo, zmore Pavle, in kmalu se oba znajdeva v dnu velike rumene zajede.

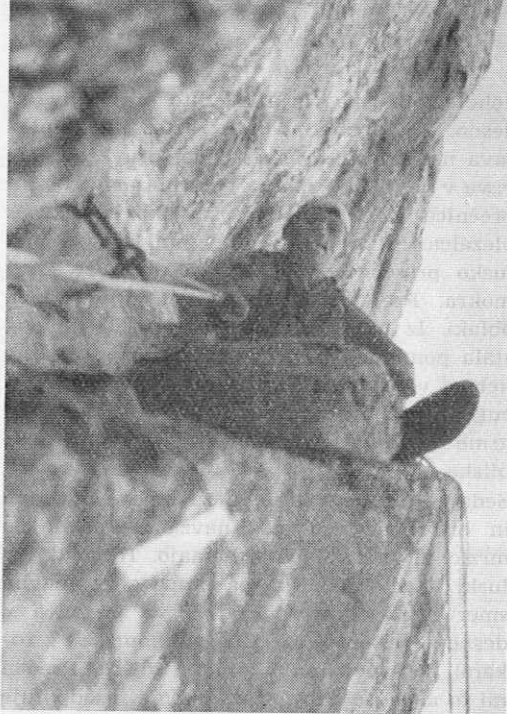
Marsikaj nama je sedaj jasno. Že stolpiček ni bil pravi, še manj pa streha, pod katero gre vesna prečnica. Ta streha je spodnji zaključek gladkega raza, ki zvrha Kogla visi v globino čez zgornjo tretjino stene. Zupanova smer je bogvekje daleč na desni, in ni videti, da bi sploh prišla vanjo. Suho grlo, prepotena obraza in papirček čokolade, ki se kot ptič požene ob steni naravnost navzgor, naju spomnijo, da so meteorologi za danes napovedali nad 30° vročine. Res skrajno neprikladen čas za plezanje v Koglu. Spustiti se z eno vrvjo ne upava, stena pa je nad nama preveč previsna, da bi se lahko zanašala na reševalce. Strah naju je, ko gledava čela nešteti rumeni previsov nad nama. Ena sama vrv in nekaj klinov najbrž ne bo dovolj.

Z mislijo, da je bolje umreti v borbi kot pa od žeje, se lotim zajede. Po 10 metrih je železja konec. Obesim se za zadnji klin v vzdolžni špranji, zagozdim noge v poč in počakam Pavleta. Oba visiva na enem samem slabo zabitem klinu. Ničesar ne morem več zabiti in previsne poči se lotim prosto. Ne vem, kako sem prišel čez previs, in nikoli ne bom vedel. Spomnim se drobnega krušljivega roba v poč, ki je omogočil oporno držo, spomnim se lastnega zvikla: »Padel bom, ne morem več!«, spomnim se drsenja potnih prstov na gladki rumeni skali, in spomnim se zadnjega, obupnega klica vsega bitja po življenju. In vendar, kljub obupu ali prav zato, sem bil čez nekaj večnih trenutkov preko. Menda le zato, da se lahko lotim novega previsa.

Končno razpoka. Dva klina drug za drugim, tretjega pa pod streho. Ubila se ne bova, toda zato nisva nič bolj gotova, da prideva ven. Primem za klin, pa se ne morem spustiti. Krč v prstih. Zabijem še en klin in skušam doseči poličko na desni. Roke ne morem stegniti in zaniham nazaj. Še en poskus, in spet mi krč v celih roki prepreči vse. Spomnim se na Prusikovo v žepu. V ozko špranjo pod poličko spravim klin in zanj zadrngnem vrvico. Tretji poskus uspe; po neskončnem bingljanju v previsu spravim najprej na polico noge in po krajši borbi z ravnotežjem sem ves na njej. Dvigniti se zaradi previsa nad njo ne morem, in tako v dve gubi zvit zabijem klin v majavo razpoko. Zaradi varnosti se usedem nanj. Ko z glavo zadenem ob previs, mi posname kapo. Po dolgem času zadene rob gre-dine in izgine proti dnu.

Izpod strehe pripleza Pavle na poličko po moji vrv, tako da svojo pusti vpeto na zadnjem klinu. Na varovališču se odveže in se me prime, dokler ne potegnem vrv, skozi karabiner in ga spet ne privežem. Varovalni klin se maje že sam od sebe in ne upava si staviti življenja samo nanj. Res izgubiva karabiner, ki je bil pri nas takrat velika dragocenost, toda midva sva le midva. Zloživa majhnega možica in pod vrhno skalo vtakneva listek. Revež, kdor bo še tu hodil neopremljen.

Kje naprej? Ob strehi se takoj spet prične previs in edina razpoka v njem je popolnoma zasigana. Meni je vseeno, Kogla imam dovolj, in prepustim Pavlu, naj naju izvleče, kakor pač more. Po vseh štirih se splazi na desno do konca police in izgine za rob. Pravi, da bo šlo. Čez nekaj časa me pokliče. Poličke je na robu konec, sprevrže se v streho, in pod njo nadaljujeva plezanje. Stena je tu izredno izpostavljena, toda razpoka je dobra. Dvajset metrov naprej proti desni vidiva široko polico z velikim grmom rušja. Da le prideva do tja. Če ne bo drugače, bova vsaj prespala. Kjer se streha sprevrže nazaj v polico, je tudi Pavlove umetnosti konec. Pa ne za dolgo; ozka plazna polička drži do rušja in Pavel zleze vanjo. Zadnji trenutek se splazi nazaj; pretesna je. Na poličko zloži vso kramo iz žepov, fotoparat, zadnje kline in končno je dovolj ozek. Počasi se pomika naprej, vsake pol pedi obstane in porine kupček ropotije naprej. Centimeter za centimetrom se bori za zadnjo »šanso«. Nekajkrat zadržim vrv, ko ga skoraj odnese v zrak, pa

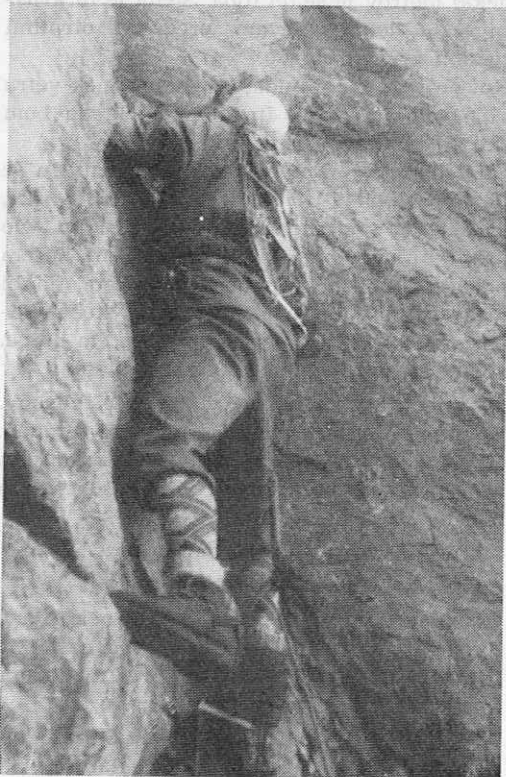

Varovatišče na polički

Foto: Skarja

V rdeči zajedi

Foto: Skarja

gre končno vse po sreči. Z dvema zabitima klinoma se vsidra za rušje. Sam ne morem na plazno polico, preveč me je, pa tudi volje nimam, da bi se še trudil. Pavle me prepričuje, naj zaniham, da me bo že potegnili k sebi, pa me je strah izpostavljenosti stene. Kapa se vse do gredine ni niti enkrat dotaknila stene! Toda drugače ne gre. Obesim se za rob plazne poličke, ko pa ta postane okrogel in gladek, se požnem kvišku, da Pavle vrv še bolj pritegne, in se spustim. Bilo je enostavneje, kot sem mislil. Po lepem mehkem pristanku me istočasni sunek vrvi dobesedno vrže na polico. Po dolgih urah spet trenutke, ko verjameva v rešitev.

Pa je bilo hitreje končano, kot sva upala. Pavle je sledil razbiti polici nekaj korakov v desno, ko se je stena nad njim odprla. Vrv je stekla hitreje in Kogel je bil preplezan.

Ne govoriva dosti, ker ne moreva. Namesto sline v ustih imava kisló lepilo, ki nama lepi jezik ob nebo. Na Podih jeva sneg, ki vsaj malo ohladi pekoče grlo. Imava občutek, da se danes ne bova odžejala, pa naj popijeva še toliko.

29. in 30. septembra 1957: Z Metodom — Pavle se je za tri leta preselil na morje — plezava Rumeno zajedo. Po direktni v Štajerski Rinki naju je za zaključek zamikala še ta, in tako sva že drugič v življenju navezana na dvojno vrv. V smeri srečava le sem in tja kak klin, tako da morava z veseljem ali pa brez njega zabijati kline in zagozde v razpoke. Vstopila sva pozno, ker sva na Sedlu zaspala. Vreme se hitro slabša, pa upava, da bova pravi čas zunaj. Nahrbtnika sta ostala v votlini pod steno, in jih bova pobrala nazaj grede. V »propelerju« zaman poskuša, da bi na novo izumila Šarin »dvaintrideseti« način, s katerim je uspel v tej gladki poči. Zagozde imava le tanke, toda ko eno poskusiva zabiti počez, namesto po dolgem, je videti, da je narejena čisto po meri. Še stopno zanko okrog, in največji »bavbav« rumene zajede je za nama.

Na izstopni škrbinici se srečava z meglo. Kot črna zavesa se je pritihotapila čez steno navzdol. Kje sedaj poteka Virensova smer, se nama še sanja ne, v nastopajočem mraku komaj najdeva gredino. Še preden sva na Legarjih, se mrak in megla zgostita v črno, neprodarno maso. Povrh vsega niti meseca ni, in kljub previdnosti se spotikava na kamenju. Sestop skozi Gamsov skret poznavava, če sije sonce, toda v takim ... Ko bi imela vsaj ba-

terijo! Sicer jo imava, toda v nahrbtniku pod steno, tako kot vsa hrana in puloverji. Cilj za nocej je Kokrsko sedlo, bova že zjutraj šla nazaj po nahrbtnike in v Bistrico. Najprej morava pa seveda najti pot. Po smeri vetra le približno slutiva, kje je zahod.

Ure nimava, mora biti pa že pozno, ko Metod z vžigalico osvetli markacijo. Ostane na njej, jaz pa sem po vseh štirih z očmi čisto pri tleh iskal drugo. Pri vsaki temni okrogli lisi posvetim; šele deseta je prava. Precej časa mine, ko Metod odkrije tretjo, in še dlje, ko jaz četrt. Ko bi bila vsaj pot, pa so le rdeči krogi in črte, popleskani po gladki skali.

Obupava. Vžigalic je le še deset, markacij pa še več kot sto do Sedla. Do jutra bi prišla komaj do mesta, kjer pot zavije ob Grintovcu navzdol, do Sedla pa je še najmanj trikrat toliko.

Votline ne najdeva nobene, zato se stisneva v plitvo jamo. Vetra tako ni več, in še preden naju prične zebsti, pozabiva na tegobe alpinizma. Doma jih bo skrbelo, toda na izgovore bova mislila jutri.

Zbudi me čudno prasketanje. Dež. Megla je še prav taka kot prej, in to, da se stisneva in sključiva še bolj skupaj, je edino, kar še lahko storiva. Noč je dolga in do jutra predrgetava.

Zjutraj dež poneha, za trenutek se megla toliko umakne, da vidiva temne obrise gora pod sivim stropom. Le nekaj minut traja razgled, pa je dovolj, da najdeva pot.

Nahrbtnika pod steno sta suha, ko pa v naliivu tečeva v dolino, sta kmalu polna vode.

Zgoraj sneži, poletja je konec. V Stahovici srečava Kemperla in Iva na motorju, izvidnico GRS. Torej nisva bila sama. Tokrat — na srečo — ni treba naprej. Štirje režeči se obrazi v dežju. Prizor, ki ga srečaš le med gorniki.

3. maja 1958: Z Metodom iščeva direktno smer po originalnem opisu. Če nočeva v Virensovo, morava vstopiti v Zupanovo smer. Prva dva raztežaja tudi odgovarjata njenemu opisu, potem pa je možnosti konec. Zupanova zavije v levo, naravnost navzgor pa ni nikake možnosti. Desno drži polica proti gredini in njej slediva v upanju, da bova odkrila nadaljevanje direktne smeri. Iz te moke ne bo kruha, šele v razčlembah Virensove smeri lahko obrneva navzgor in kmalu sva na zasneženi gredini. Iskanja smeri po dokaj problematičnem opisu nama je dovolj, zato nadaljujeva po Zupanovi. V spominu mi je

nehotena lanska varianta, zato prav siliva v desno, in po dveh polnih raztežajih priplezava na vrh strebrička, tokrat pravega. Uživava v navpični, izpostavljeni plezariji. Vesna prečnica mora navdušiti še tako izbirčnega plezalca. Plezanje je kot pesem, in šele pod lusko presenečena opaziva, da sva že čisto mokra. Prej čisto nebo se je prevleklo z oblaki. Iz mirnega, toplega vremena je nastala pomladna nevihta. Dež naju ne doseže, ker ga veter odnaša daleč od stene, pač pa v curkih teče na naju z vršnih streh. V Brani grme plazovi, nad Kalškim grebenom se bliska.

Sedaj gre zares. Grabiva za mokre oprimke in hitiva na vso moč navzgor. Postalo je mrzlo in prsti slabo prijemajo. Hitreje! Pri luski bi skoraj zašla, pa naju je domnevna smer hitro obrnila nazaj. Prva prečnica v desno. Obešam se za kline, na koncu se z rokami potegnem na majhno stojišče. Preden mi to uspe, se dno stojišča odlepi in odpotuje v sneg pod steno, jaz pa do zadnjega klina. Nihaj nazaj me spravi na izpraznjen prostor. Sledi še zmeda z vrvjo in Metod nevarovan le s težavo pride čez prečnico.

Naprej! Ven iz stene! Še malo desno in le nekaj metrov je še do roba. Stena je tu krušljiva, in dolgo oklevam, preden z otrplimi rokami pridem na rob.

Kot nešteto igel mi udari v obraz sunek vetra s snegom in sodro. Imam občutek, da bom zmrznil. Zabijem velik klin.

»Metod, hitro!« Potem počí. Še enkrat, in še in še. Strela! Gledam kratke zelene bliske, ki sekajo v greben. Drug za drugim. Ob ušesih mi prasketa. Hočem se odvezati, hočem pobegniti na sneg, kamorkoli, nočem, da bi me vsega ožganega našli na vrhu stene. Počutim se kot konj, privezan v gorečem hlevu. »Kline pustim!« Metod, ta je še v steni!

»Pusti jih!« Potem ne vidim več bliskov. Komaj še slišim pokanje, čuti so otopeli. Gledam v sneg pod nogami in vlečem vrv. Nobena stvar me ne more več presenetiti in nobena stvar prestrašiti.

Morda je minila minuta, morda ura. Ne vem. Pride Metod in mi da roko:

»Spet je sonce.« Nevihta straši nekje nad Kotličí, tu pa je mir. Ne morem več, naslonim se na skalo. Živci se sprosté. Brez moči sem, toda neskončno srečen.

V Skuti zagrmí plaz, kot bi se podiralo polgore. Grintovec pa ovija siva megla.

15. junija 1958: V ledeno mrzlem jutru odloži-va z Metodom na vrhu Kogla nahrbtnika. Pokrajina se v včerajšnjem snegu zdi zimska. Sneg je zmrznjen in skozi Gamsov skret ho-diva zelo počasi. Pod Koglom pa je le sem in tja videti še kako belo krpico in le mrzel zrak in mokra stena spominjata na zimo po vrhovih.

Ustaviva se pod poklino, ki poševno proti levi reže steno od melišča do gredine. Nekaj metrov od tal se od nje odcepi naravnost navzgor ozka poč in njo sva si izbrala kot kažipot v novi smeri. Izplezati nameravamo po varianti, ki sva jo pomotoma napravila lani s Pavletom.

Raztežaj plezarije po poč in čez previs me dodobra ogreje, le prsti so na mrzli skali izgubili moč in občutek. Pristanem na lepi polici pod mokro rdečo zajedo. Videti je kruš-ljiva, zato zabijem varovalni klin levo od njene vpadnice. Ker Metoda zebe v prste, sam sem se pa že naveličal stati na stojišču, pre-zvamem še ta raztežaj.

»Spodaj po poč bo šlo najbrž prosto, pod previsom pa bo treba s klini na desno.« V oporni tehniki sem brž na vrhu poč, toda tu je konec veselja. Oprimkov ni več, in treba bi bilo zabiti klin, pa se ne morem spraviti v pokončno držo; oporna poč, ki se »ne izide«, kot pravimo takim pastem.

Gledam brezčutne bele prste, kdaj bodo iz-pustili spolzki, mrzli rob poč.

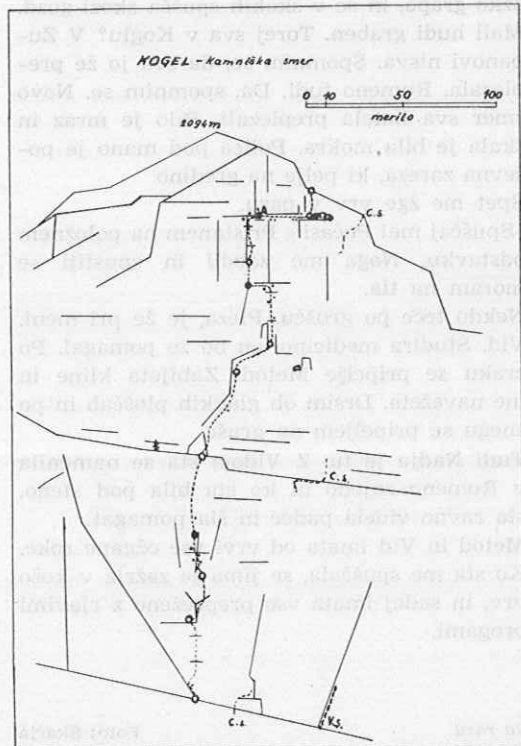
»Prej bi moral zabiti. Pazi!« Potem se z eno roko obesim za majhen rob v previsu. Le hitro, noge so skoraj brez opore! Za pasom poiščem dolg Cassinov klin in ga nastavim na rdečo razpoko. Prvi udarec ga požene do polovice ušesa v gnilo skalo. Na srečo je klin prečni, toliko bo že držal, da bom lahko zabil kaj bolj poštenega.

»Potegni, ampak pazi!« Ne verjamem klinu, raje dvigam vsaj del teže še na oprimku v previsu. Ko bi ga vsaj čutil. Vštric s klinom sem, še malo se bom sam dvignil, pa bo bolje.

Sunek izruvanega klina me pahne od stene. Morda se desetinko sekunde skušam obdržati na oprimku, toda brez haska.

Kot bi bil zaprt v škatli, ki se divje vrti, tak občutek imam, ko poslušam tope udarce. Udarci so vse slabši, in končno je okrog mene samo neprodirna tema.

Ostra svetloba me zbode v oči. Ob meni je osvetljen skalnat zid. Dvignem oči: kamenje, trava. Aha, sonce sije, zato se mi blešči.

Južna stena Kogla - kamniška smer

Nekaj kaplja ob steni. Drobne goste kapljice. Dežuje! Saj sije vendar sonce? Stegnem roko, dlan je črna. Pa ne da...? Seveda, visim na vrvi v steni. Padel sem. Kapljice so kri, ki mi kaplja od las. Je lobanja raz-bita? Počasi grem s prsti od ušes proti te-menu. Če je lobanja odprta, se možganov ne smem dotakniti. To bi bila smrt. Ampak moram vedeti! Nikjer ne otipam roba, kjer ne bi bilo več kosti. Glava je cela. Potem pogledam kapljice, ki padajo nekeje spodaj na polico. Saj visim z glavo navzdol! Neumnost, če bi bila glava razbita, bi možgani že zdav-naj odleteli v grušč. Postanem boljše volje. »... Tone... Tone... Tone...!«

Le kdo vpije, v pasu me žge vrv.

»Kaj je?« Metod je, seveda. Nekam sva šla plezat, toda kam.

Še vpije, pa ne razumem kaj. Nenadoma spet padem, vrv se je speljala.

»Drži!«

Sedaj lahko gledam okrog. Vse mi je znano, pa se ničesar ne spomnim. Potem spoznam

ozko grapo, ki se v skokih spušča skozi gozd. Mali hudi graben. Torej sva v Koglu? V Zupanovi nisva. Spomnim se, da sva jo že preplezala. Rumeno tudi. Da, spomnim se. Novo smer sva hotela preplezati. Bilo je mraz in skala je bila mokra. Polica pod mano je poševna zareza, ki pelje na gredino.

Spet me žge vrv v pasu.

»Spuščaj me! Počasi.« Pristanem na položnem odstavku. Noga me zaboli in spustiti se moram na tla.

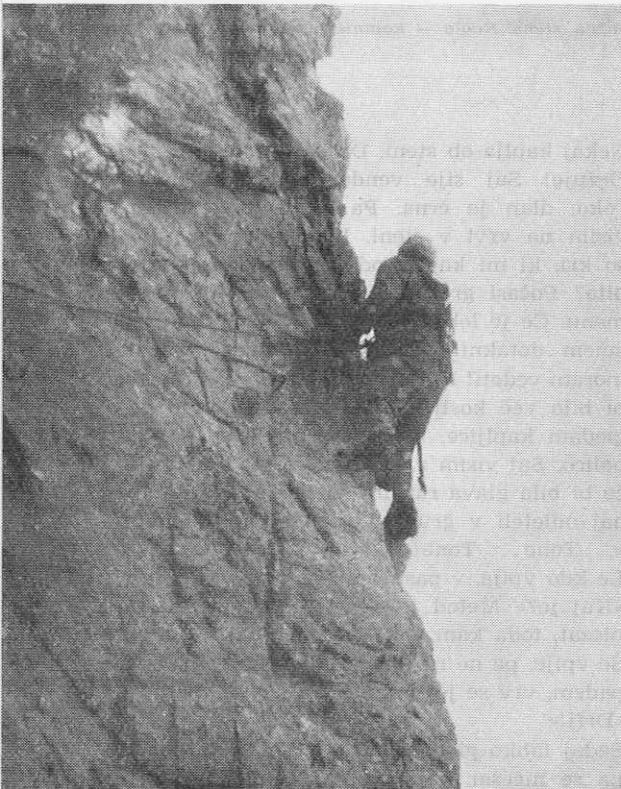
Nekdo teče po grušču. Pleza, je že pri meni. Vid. Študira medicino, on bo že pomagal. Po zraku se pripelje Metod. Zabijeta kline in me navežeta. Drsim ob gladkih ploščah in po snegu se pripeljem na grušč.

Tudi Nadja je tu. Z Vidom sta se namenila v Rumeno zajedo in ko sta bila pod steno, sta ravno videla padec in šla pomagat.

Metod in Vid imata od vrvi vse ožgane roke. Ko sta me spuščala, se jima je zažrla v kožo vrv, in sedaj imata vso prepreženo z rjavimi progami.

Na razu

Foto: Skarja

Na Vidov ukaz moram v senco. Pretres možganov, če že nič hujšega. Prstov na nogi se ne smem dotakniti. Členki vidno zatekajo. Roke so potolčene, na obrazu pa čutim dve močni odrglini. Usta komaj odpiram, ker imam pretegnjeno spodnjo čeljust, lasje pa so zlepljeni s posušeno krvjo.

Ugotovimo, da je bilo padca 20 metrov, in da ga je Metod obdržal direktno na rami. Prav neverjetno, če primerjaš mojo težo z njegovim. Zadnji hip se je spomnil na dinamično varovanje, sicer bi ga bilo gotovo odtrgalo od nizkega varovalnega klina.

Metod gre na Kokrsko sedlo po pomoč k prijateljem, ki plezajo v Kalški gori, mi trije pa zbiramo koščke napolitank in čokolade, ki ležijo raztreseni po tleh. Dve čokoladi in dva zavitka napolitank sem imel v hrbtnem žepu, pa mi ga je odtrgalo, ko sem oplazil rob police. Najbrž je ta proviant ubranil hrbet pred večjo poškodbo, ker na tleh nismo našli niti ene vsaj približno cele napolitanke. Vse je bilo razdrobljeno v najmanjše koščke in raztreseno v velikem krogu. Razleteti se je moralo kot bomba.

Pod čelado iz poveljev se mi glava počasi izbistri, le noga je vedno slabša.

Ko smo pojedli že vse ostanke napolitank in čokolade, prideta Metod in Peter. Nogo mi vtaknejo med Kramerjeve opornice, nato me vzameta medse Vid in Peter. Zoprno potovanje po strmi travi in kamenju traja celo večnost.

Po snegu v grapi smučamo — jaz z eno samo nogo — in mimogrede smo pri lovski stezi v Trati. Fantje urežejo močno bukovo vejo, dva jo vzameta na rame, jaz pa se v sredi obešam nanjo, da razbremenim nogo. V Malem hudem grabnu srečamo Mihola, Francija in še nekega planinca, ki so prinesli marinerja. Čutim se krivega pred tovariši, in zatrjujem, da bi šlo tudi s palico, res pa je, da ne morem z lastnimi nogami nikamor več, saj mi je že do sem stiskanje zob komaj še pomagalo.

Nižje spodaj nas pričaka Edo, od križišča lovskih poti naprej pa pomagata še Nuša in Cene. V Bistrico pride pome Ivan z motorjem. Fantom bi rad ob slovesu marsikaj povedal, pa razen formalnega »hvala« ne spravim ničesar iz sebe. Sam sem bil kriv, in to vemo vsi, toda nihče mi ni rekel žal besede, vsi so mi samo pomagali.

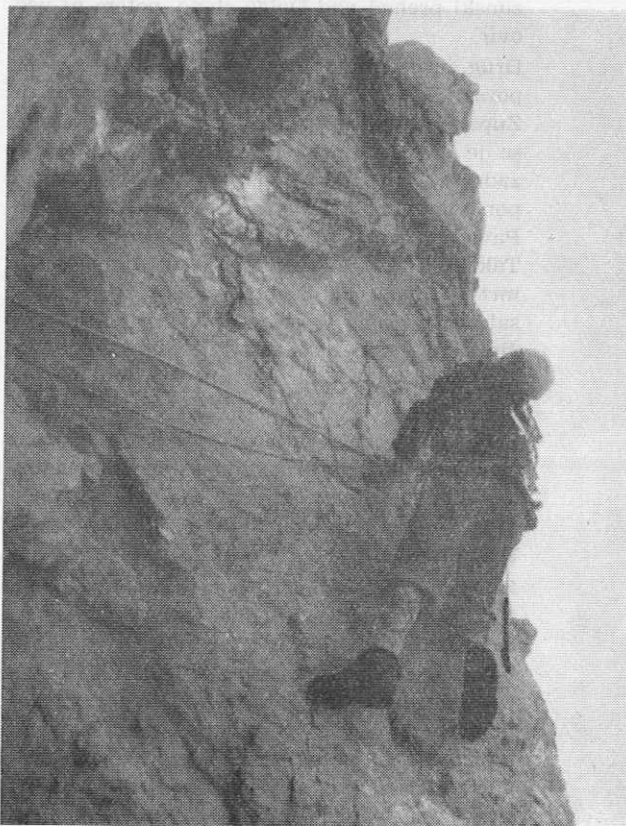
8. in 9. maja 1960: Proti poldnevu gre, ko z Markom resno zagrizeva v Rumeno zajedo.

Iko in Edo menita, da je pri tem vremenu pametneje ostati spodaj. Najbrž imata prav. Včeraj smo se šli v Bistrici pozno v noč veselic, danes je v glavi svinec. Sneg leži ponekod še tudi v steni, sicer je pa tako ves Kogel popolnoma moker. Od časa do časa iz megle nerեսno prši, drugače pa je pusto in sivo, brezvetrno vreme.

Že v prvem raztežaju gre vse narobe. Iz razpoke teče mastna ilovica, skala je nemogoča. Marko krepko preizkusi dolg klin, preden se spravi čez brinov grm na zasneženo stojišče. V zajedi pa se meni izpulil klin izza majave luske, vendar ostali vzdrže. Ni čudno, da vsaj pol ure oklevam, preden vpnem prvi klin v strehah. Imam fiksno idejo, da se bo izpulil, čim se obesim nanj. To bi pomenilo padec za pol raztežaja. In vendar, kot vse doslej, je tudi naju držal, in strehe niso bile več problem.

Votlina zgoraj je živo zelena. Alge po vseh stenah, pri nogah pa sneg. Rumena plošča pod »propelerjem« je tokrat edino lepo mesto v sicer čudoviti smeri. Propeler je poglavje zase. Z vrha se cedita voda in ilovica, v no-tranjosti pa je poč algasta. Preden sva preko, naju dodobra mine veselje do plezarije, za-vidava Edu in Iku lenarjenje pod steno.

V zadnjem težjem mestu vodi Marko. Ko že gleda čez rob, zdrsne s kupa peska in snega nazaj v steno. Tlesk vrvi in stremen kot tlesk vajeti pri konju, to je vsa posledica padca. Mrak je že bolj podoben noči, ko zaplezam v izstopno zajedo. Že poleti je zoprno plezati po vlažni, gladki skali, z drobljivimi in redkimi oprimki, sedaj pa skale sploh ne vidim. Zajeda je zabita z ledom in snegom. Nekaj metrov kopljem luknjo v sneg, potem ne gre več. Z vrsto slabih klinov si pomagam v levo na raz, in po njem dosežem vrh škrbinice. Po zraku završi nekaj težkega in pade v sneg pod steno. V megli ne vidim ničesar, mislim pa, da se je s kake police podrl sneg. Edo in Iko, ki sta ves čas stala pod steno, se posloviata. Pogled na gredino, nocoj nemogoče! Strma, ledena vesina nad steno. Sestop po Virensovi smeri — le bela strmina, ki vedno strmeje pada v meglo. In navzgor? Pri teh razmerah sestopati brez zimske opreme v Gamsov skret, bi bilo samomorilsko početje. Morava bivakirati. Le malo položnejši teren je vsak zasnežen. Marko na trdi snežni visini skoplje dve vzporedni polički: eno za sedež, drugo za noge. Zanič bivak, toda drugje še takega ne bi našla.

Prečnica iz zajede

Foto: Skarja

Nenadoma ni več megle. Luna, zvezde, toda v tistem trenutku sneg otrdi, kot bi se ga dotaknil s čarobno palico. Noč bo mrzla in paziti morava. V usta vtaknem pipo, mojo zadnjo razvado, pa nimam vžigalic.

Zbudim se, ko mi pade pipa na kolena. Tako gre vso noč. Marko ne more spati, je na vzhodni strani poličke in me ščiti pred mrzlim božanjem vzhodnika. Edina zabava mu je moja redno padajoča pipa, vendar noče pasti s kolen v globino in tako zabava zanj ni popolna.

Poleti bi naju gredina zamudila deset minut, tokrat pa traja štiri ure, preden sva na Podih. Preko vse stene segajoča, z ledom in snegom zalita polica, midva pa sva vzela od zimske opreme le ledno kladivo. Kjer sva le mogla, sva nad polico zabila v steno klin. Najina sled čez Pode in Legarje se opoteka kot pijanec. Utrujena sva in lačna, žejna in zaspana. S težavo zlezava preko klož čez

zimski prehod nad Dolgo steno, potem ni več ovir.

Drug za drugim se vrste doživetja, uspehi in porazi, sonce in sence. Še dvakrat sem bil v Zupanovi smeri. Prvič z Edom; lepo vreme se je nad gredino sprevrglo v dež in sodro, zadnji metri v borbo za vse ali nič. Isto se je ponovilo leto pozneje z Jožico, Metodom in Pavletom. Sneg in strele po sončni plezariji. Takrat je bilo še huje. Pod steno smo našli mrtva Bojana in Domna. V nas se je zarisalo tisto večno vprašanje: Je alpinizem zločin, če pomisliš na starše, ki so te vzredili za življenje? In vendar — nihče se mu ne odpove. Kaj je prav?

Rumena zajeda je bila prijaznejša: s Pavlom sva uprizorila uspešno fotografsko telovadbo, z Jožico pa dveurno dirko, da sva nadomestila še do noči celodnevno lenarjenje na sončnih Podih.

Z Edom sva še enkrat poskusila naš problem. Ker je po počitni dobesedno tekla voda, in je bila skala videti kot črno vijoličasta koža hobotnice, sva plezala nekaj metrov desno od počitni, pa se je pol raztežaja nad tlom nehala vse in je bil spust edino, kar sva lahko napravila. Da ne bi težke opreme vlačila predaleč okrog, sva se potrudila po Virensovi smeri na vrh. Pridobitev je nova tehnika plezanja kaminov za dolgine: z levo nogo v razkoraku po levem kaminu, z desno pa po desnem. Kamina morata biti seveda dva.

13. in 14. septembra 1962. Ko je misel izrečena in se oba s Pavletom strinjava, ne vzdrživa več do sobote.

V četrtek ob desetih dopoldan vstopiva v steno. Dolgo sva spala v Bistrici, pa nama ni žal. Dva dni imava časa za novo smer.

Nebo se je pooblačilo, hvaležna sva oblakom; v Koglu je pri jasnem vremenu navadno vroče. Že znani raztežaj je hitro za nama, naslednji pa naj pripada Pavletu. Spomin na padec najbrž ne bi ugodno vplival na moje razpoloženje, Pavle pa teh skrbi nima. Nasprotno, celo komplekse si ustvarja, češ da ni še nikjer nič zdrsnil, medtem ko smo ostali že vse mogoče počenjali v skalah ali snegu. V nekdanji oporni počitni tiče klini in tako je bolje. Prečnica iz zajede desno na raz sicer kaže lepe razpoke, v resnici pa so samo narisane, in potem so spodnji klini res edina garancija za glavo.

Meni kot drugemu ni težko, le prečnica me hoče vreči iz ravnotežja. Za robom kima v

vetru šop planik. Septembra sveže planike. Pustiva jih pri miru.

Pavle pleza v velikem stilu, in prepustim mu še naslednji raztežaj. Poč in previs nad njo opremi z železjem, zadnji del previsa pa pleza v divjem tempu brez vsakega klina.

Razpok ni in vražje je treba biti uren, če nočeš odleteti.

Ta raztežaj je tudi zame torej preplezan in le nekaj fizičnega napora še žrtvujem, pa bo to tudi povsem res.

Ostri udarci po vetrovki me zdramijo. Toča! Nato sneg in bliski. In končno dež, prava ploha, ki ne misli prenehati.

Kot vsi moji vzponi v Koglu, bo torej tudi ta v znamenju bliskov snega in dežja. Pa se bo tudi tokrat tako končalo, kot se je zadnjič?

Zadnje metre do gredine me spusti Pavle naprej. Zoprno plezanje po mokri steni. Mraz je. Na gredini šklepetava z zobmi in se posvetujeva. Upala sva na bivak v zadnji tretjini, pa je načrt padel v vodo. Ko bi dež vsaj malo ponehal, bi spala v votlini, toda povsod so se oblaki zgostili v neprodiren zastor in ne verjameva, da bo jutri kaj bolje.

S staro ugotovitvijo, da je Koglova gredina vredna zlatega denarja, izstopiva po njej na Pode in na Kokrsko sedlo.

»SONCE!«

Skozi okno sveti pozlačeni zob Kalške gore. Prijetno bi bilo še spati in v podzavesti se jeziva na lepo vreme.

Vstopiva tam, kjer sva včeraj nehala — na gredini. Smer naj poteka naravnost čez gredino in res najdeva mesto, kjer brez težav lahko nadaljujeva. Razčlemba naju hitro vodijo proti desni navzgor. Star klin! Tu nekje gre še neopisana smer med strehe na levem robu stene, nadaljevanje poševne pokline pod gredino.

Še raztežaj prečiva desno navzgor in že sva v rumenem kotu, ki sva ga pred petimi leti dosegla z leve. Visoko nad nama gleda iz stene velika okrogla streha. Stena je sedaj znana, vendar ne razumeva, kako sva tu mogla plezati z eno samo vrvo, brez stopnih zank, s klini, ki bi jih vse spravil na eno vponko.

Lepe, navpične zajede se loti Pavle. Opozarjam ga, naj v zgornjem previsu izvede nihhalno prečnico v levo.

Od spodaj je stena videti navpična, toda to je le optična prevara, ker je prav vsa stena, kolikor je je videti od tu, previsna. Šele ko pogledam Pavleta, vidim, kako ves visi nad mano. Stremena bingljajo po zraku — smer kaže na gredino. V previsu je nekaj starih klinov, ki sta jih pri prvi, prav tako nehoteni ponovitvi, kot je bil nehoten prvi vzpon, pustila Ljubo in Lojze.

Zadnji previs pod streho Pavle pleza prosto. »Popuščaj, toda pazi!«

Sedaj gre zares. Visi na rokah pod streho, noge so v previsu. Počasi drsi proti levi.

»Popuščaj!«

»Saj popuščam!«

Trenje. Z zadnjimi silami se spravi na majhen stop in zabije klin. Provizorično varovališče. Če hoče dokončati prečnico, je treba nekaj storiti.

Premestim se pol raztežaja više, na majhno poličko pod previsom.

»Popuščaj!«

Sedaj gre boljše. Še prestop okrog vogala in varovalni klin zamolklo zapoje med naloženimi bloki. Doseženo je dno zajede.

»Naprej!«

Vsak užitek plezanja se tu neha. Če hočem izbiti klin, se obesim na vrv. Potem je klinov konec: zadnjega — ogromen Juvanov obročkar — pustim na miru, ker me stranski teg vrvi lahko vsak čas potegne iz previsa.

»Kam bi se prijel tukaj?«

Bedasto vprašanje, ampak res ne vem naprej. Vrv mi ne more več pomagati, vleče me v levo, moram pa še navzgor do prečnice.

So stvari, ki jih ne moreš nikoli točno opisati, in tudi sam ne vem, kako sem brez padca prišel do Pavleta. Plezanje v gladkih prečnicah je vmesna stopnja dviganja in padanja, in nikoli ne veš točno, katera smer prevladuje.

Desetmetersko poč mi Pavle prepusti in vpije, naj zabijem. Pa ni treba: res je navpična, toda dobri oprimki me vodijo kvišku kot lestvica.

Polica pod zajedo je za lep čas zadnje pametno varovališče. Danes se kot zadnji počutim čisto v redu in Pavle mora nadaljevati kot prvi.

V počih klinov ni več, ponavljalcema jih je manjkalo in sta jih prenesla višje v prečnico.

Na polički ob strehi možica ni več, zato napraviva novega. Delava previdno; vsak gib

naju lahko vrže s police in sama bi se potem težko izvlekla.

Smer je bila precej lepša, če bi lahko izstopila naravnost na vrh. V levem kotu ni nič, to sva že prvič videla. Poskusila bova še med prečenjem v desno.

Megla se je pomaknila v višino gredine in iz nje kot otoki gledajo rdeče ožarjeni vrhovi. Vrvi kažejo v meglo. Kot stena brez dna se dviga rumeni previsni zid proti modremu nebu.

»Sonce zahaja, hitiva!«

Na koncu police bi se dalo izstopiti na vrh, vendar nama manjka časa. Da bi s tako slabim varovališčem hotela na hitro izsiliti prehod, pa se nama zdi preveč tvegano. Saj bo še kdo plezal tu. Če bo imel čas, bo lahko popravil smer.

Po znanem izstopu sva kmalu na polici z rušjem. V mraku doseževa rob stene.

TEHNIČNI DEL

KOGLA — JUŽNA STENA

Kamniška smer:

Prva plezala 13. in 14. IX. 1962 Pavle Šimenc in Tone Škarja, AO Kamnik (vrhnji del preplezala že 7. VII. 1957).

Dostop: iz Kamniške Bistrice po lovski stezi v Trato in levo pod steno, 2 1/2 ure.

Vstop v poševno poklino, ki poteka levo navzgor do gredine. 10 m naprej po njej (k), prestop desno v poč in po njej raztežaj (V) na veliko polico. Po zajedi (A₁) do previsa, na raz in navzgor (V +) na majhno varovališče. Levo po počih (A₂, kk) in čez previs (VI) v razčlenjen svet. Raztežaj naravnost navzgor (k) do gredine. Prestop desno okrog raza (do začetka velikih kotlin) in 40 m rahlo desno navzgor (k, IV) v smeri razčlemb. Pod previsi 20 m prečnica desno v rumen kot. Naravnost navzgor po navpični zajedi (V, A₁) in čez velik, rumen previs (A₂, VI, kk) ter levo po gladki prečnici (VI) pod streho in okrog roba v veliko zajedo. 10 m po odpočenih blokih (IV) na polico. Po previsni počih (A₁) do strehe (kk) in desno na majhno poličko (možic). Po njej, in pod streho raztežaj vodoravno proti desni (V) in po plazni polički (VI—, kk) na veliko, poraslo ploščad. Desno navzgor (IV) na rob stene, nekoliko desno od vrha Kogla.

Ocena: VI, višina dobrih 250 m, čas plezanja 9—11 ur.

Sestop: Z vrha Kogla skozi Gamsov skret v Kamniško Bistrico (2 uri).

Novoletna simfonija

ing. Milan Ciglar

Takrat ko je šlo h koncu leto triinštirideseto, sem komajda zapustil gimnazijske klopi, bila je vojna, imel sem svojo brzostrelko, krog sebe same tovariše, a pred seboj same ideale. Ideale o svobodi, o lepoti, ideale o smislu vsega tega, kar sem in za kar sem. Hodili smo tedaj skozi noči in viharje, a sploh nisem občutil tega, da so. V svoji torbici sem nosil s seboj »Osnove leninizma«, Breznikovo Slovensko slovnico, zbirko nalog infinitezimalnega računa in pa neko poljudno nemško astronomijo, ki sem jo mimogrede pobral še iz gorečega Turjaka. Tudi smrt je bila vsak dan pri nas, a se nisem dosti menil zanjo, kot da je sploh ni, saj je bil svet tako ali tako lep. Za menoj je bila odločitev, ki me je pripeljala na to partizansko pot, nad menoj vedno vedro nebo, a pred menoj same zvezde. Kako lepo je bilo na pohodih skozi noč premišljevat in premišljevat, sanjati in graditi svet, čist, kristalen, ki so ga matematično natančni in dosledni zakoni vezali v neporušljivo celoto. Mlada duša sama je kristal in skozi kristal so vse barve čiste in jasne. Zato so bile takšne tudi vse moje misli in vse moje vezi, ki so me spajale z vsemi v vrsti pred menoj in za menoj in vse okrog mene je bilo prav in v redu.

Prav ta čas smo bili slovenski partizani v hrvaškem Gorskem Kotarju. Za mene je bil to prej samo zemljepisni pojem, sedaj pa sem to prekrasno deželo sam neposredno doživel. Povsod temni jelovi gozdovi, strme globeli in širne jase, razpotegnjene vasice in vasi z lesenimi, a izredno snažnimi in čednimi hišami. Po svoje revščina, a ljudje dobri in vedno na naši strani. Nas, slovenske partizane, so še posebno toplo sprejeli in živeli smo kot ena sama družina, se navkljub vsem težavam smejali in upali na boljše čase. Tudi

zadnji košček mrzle polente, kruha seveda tedaj ni bilo, so bili pripravljene podeliti z nami. Čez dan smo bili navadno na položajih, v zasedah ali patroljah, a vsak večer smo zapeli in zaplesali. A Goranke, te so bile šele lepe in mlade! Bile so same doma, vsi bratje in fantje so bili v partizanih, kar naprej je bilo veselo.

Bil sem tedaj s svojo enoto tam nekje blizu Fužin, ko sem prejel poziv, da zapustim svoje tovariše in odidem daleč, daleč nazaj v Slovenijo. Res smo bili tu kot doma, a poti v domače kraje bi se vsakdo razveselil. Že pot sama po sebi je bila zanimiva in obetajoča, še posebno zato, ker na pozivu ni pisalo, kdaj se je treba javiti na novem mestu. Pa še božični večer je bil prav na ta dan, kdo neki bi se preveč podvizal. Jaz še posebno ne zato, ker sem jo do tedaj že nekajkrat skupil, ker sem se prekmalu javil tam, kamor so me poslali.

Od svojih tovarišev sem se kaj kmalu poslovil. Ob takšnih slovesih seveda nismo jokali, pa čeprav je bilo vsem jasno, da bo marsikoga od nas do konca vojne še zmanjkalo. Pri teh rečeh smo ljudje že sami po sebi optimisti. Pobral sem svojo skromno kramo, uredil svoje jermenje in jo vesel mahnil proti severu.

Tam nad Lokvami sem se odločil, da bom božični večer preživel prav v tej vasi. Sam ne vem, zakaj mi je bila tedaj tako všeč, morda zato, ker se je tako toplo in varno raztezala na dnu prijazne globeli. Vojna je, in praznovanja v vojnem času, bi dejali, da niso praznovanja. A meni se je zdelo tedaj ravno narobe. Hotel sem doživeti ta praznik, ki mi je pomenil nekaj toplega, človeškega, hotel sem prav na ta dan srečati dobrega človega in okusiti plapolanje ognja na domačem ognjišču. Vedel sem, da mi to pri naših dobrih Gorancih prav gotovo ne bo težko. Zavil sem v dolino.

Prav tam, kjer se dokaj strma pot spusti že med prve hiše, sem dohitel deklico, ki je od kotanje do kotanje kobalila z nerodnim in dobro naloženim vozičkom. Lepa je bila in mlada, še mlajša kot jaz. Imela je črne oči, črne in lahko valovite lase, vsa drobna, vitka in nežna je bila. A rekel bi, da je bila kar huda, ker z vozičkom ni šlo tako, kot bi moralo. Seveda sem se ji ponudil, da ji pomagam in deklici je bilo kar prav. In potem sva tisti voziček skupaj prikobalila prav na

sredo Lokev. Naj povem še to, da so bili na njem naloženi sami božični darovi, ki so jih vaščani prispevali od svojih ust za naše partizane; prav v Lokvah je bila ena slovenskih enot. Oddala sva darove na zbirnem mestu. Vse je bilo v nekem posebnem pričakovanju, tako tudi jaz in moja lepa spremljevalka. Zato se nisva takoj razšla, ampak sva klepetala še naprej. Zvedel sem, da je stara šestnajst let, da ji je ime Jasna, da ni doma iz tega kraja, ampak da je samo začasno pri teti, da so ji očeta in mater že lansko leto pobili fašisti, da sta ji dva brata padla v partizanih, da pa se odpravlja pravkar k še edinemu bratu, ki je na političnem delu tam daleč v Liki nekje pri Otočcu. Takšne so bile tedaj naše usode in takšna je bila naša mladost. Jasna mi je bila na moč všeč in sem seveda zato takoj z navdušenjem sprejel prav njeno vabilo, da ostanem za božični večer skupaj z njo in teto.

In res, doživel sem večer, ki mu ne pomnim enakega. Kaj vse nam je tedaj pomenila toplota prijazne hiše, zakurjena peč, belo pogrnjena miza in vse tiste tisočere preproste, navadne reči, ki so povezane s pojmom o domu, miru in svojih ljudeh. Teta je bila prijazna žena, nekoliko bolehnata, a dobra, videl sem, kako ljubi svojo varovanko. In kaj vse se je znašlo na mizi: Sladkor, potica, pravi čaj, pa suho meso in celo osušena tunina. Le kje neki so imeli revni ljudje vse to shranjeno v teh časih!

Sedeli smo v troje in si pripovedovali o vsem, a največ o tem, kako šele bo lepo na svetu. Jasna mi je sedela nasproti. Imela je tiste oči, ki človek ne more mimo njih, in ko jih sreča, se boji, da bi prehitro izginile. Tudi jaz nisem mogel mimo njih in najina pogleda sta se ustavila. Lepota in dobrotina in neskaljena duša prve mladosti! Jasna mi je dala svoj pogled in jaz sem ji vrnil svojega.

Bližala se je polnoč. Jasna mi je rekla, naj bi šla skupaj k polnočnici. Od doma pravzaprav posebne verske vzgoje nisem imel, pri polnočnici tedaj v življenju še nisem bil nikoli. O tem in starodavnih običajih sem slišal pripovedovati samo starše, ki so svojo mladost preživljali na deželi. A razumel sem, da je v božičnih nočeh nek poseben čar, neka posebna toplota, pri čemer religiozni občutki še zdaleč niso bili najvažnejši. Pa bom šel enkrat, sem se odločil, seveda in predvsem zaradi Jasne.

Odšla sva sama. Cerkev je bila že razsvetljena, midva sva ostala kar v temačnem kotu pod korom. Vedno več ljudi je bilo, tudi naših partizanov je bilo veliko vmes. Ko so zadonele orgle, me je prevzelo posebno občutje, morda drugačno kot druge ljudi, ko so v mračnih sencah v stoterih akordih zatrepotali plameni sveč, ko je prostor napolnila poplava teh zvokov. V bučanju najtemnejših registrov me je potegnila v svoj vrtnec čudovita simfonija, simfonija vsega dobrega in lepega. V čistih in jasnih dekliskih in deških glasovih, ki so napolnili cerkev, ni bilo prav ničesar »korarskega«, podeželsko diletantskega, ampak sama toplota, preprosta, ljudska in mogočna. Le kje neki so našli te glasove in to ubranost! Nisem poslušal besedila, vsega me je prevzela polna melodija in me ponesla daleč ven v prostor in čas, ki ni bil več čas. Ne vem, če bi mogel doživeti tedaj kaj bolj bogatega tudi ob poslušanju Beethovenove »Devete« ali ob Mozartovem »Requiemu«.

Jasno sem prijel za roko, sam ne vem kdaj, in začutil sem tudi njen stisk v svoji. Držala sva se ves čas in morda ves čas trepetala, dokler niso izzveneli poslednji akordi. Ne vem, kako je bilo, a čutil sem, da stiskam Jasno k sebi, da se je sama privila k meni in da oba jočeva. A le zakaj? Zaradi lepote? Zaradi bolečin, hrepenjenja ali spominov?

Cerkev je bila že prazna, ko sva tudi midva odšla skozi noč. Kar naprej bi še ostal tako, a pospremil sem Jasno na njen sedanji dom. Ko sem jo ob slovesu poljubil, sem na njenih očeh še enkrat začutil solze. Jasna, saj te jutri spet obiščem in tedaj se pogovoriva in posloviva, saj ne more biti drugače.

A vseeno sem bil prevzet in tako lepo je bilo vse to. Nisem hotel, da bi ta lepota minila. Zato nisem odšel spat. Zavil sem v strmino. Snega tedaj ni bilo veliko. Mah med njim je bil zmrzel, a še vedno mehak, tako da skoraj ni bilo slišati samotnega koraka. Ustavljaj sem se pod mogočnimi jelkami in se oziral v zvezdno nebo. Kako mirna je bila narava. A v sebi, v vsej svoji duši sem nosil s seboj še vedno ono veliko simfonijo. Kaj bi dal, da bi mogel biti umetnik in da bi mogel vso to lepoto zapisati in ohraniti! Kako lep in čudovito enostaven je bil ta motiv...

Zdaj so ga povzele nežne oboe in potem radostne flavte, povzeli so ga in zašumeli v njem fagoti in ga prepletali v žametni splet

toplih glasov. Nežna in spokojna melodija je preraščala v vedno silnejšo pesem. To je bila že simfonija razdivjanih godal. Prepletale so se divje reke akordov in slapovi tonov. A spet je postala pesem tiha, zadržana in nežna. To je bila pesem domačih ognjišč, dobrih otrok za pečjo, pesem samotnih luči v gozdu, ki zatrepetajo in pokažejo človeku, kje lahko išče človeka, v tej pesmi je bilo vse, kar je v nas silnega in dobrega in vsa naša ljubezen, ki se v srebrnih potokih zliva od srca do srca. Tiho so izzveneli poslednji toni v noč in nato je bila tišina in mir.

Danilo se je. Meglice v dolini so postajale vse bolj bele in bele. Lokve pod menoj pa so že kazale svoje obličje. Tam je moja Jasna. Morda že spi, morda bedi? Utrnila se mi je misel, da pojdem k nji in jo pregovorim, naj bi šla z menoj na pot v Slovenijo. Saj bi se dalo tudi to kako urediti. Ko je vstalo sonce in so zažareli grebeni in stene tam daleč za Kolpo najprej v modri in nato v rumeni svetlobi, ko se je Risnjak s svojimi sosedi pokazal v vsej svoji veličini, sem počasi, po ovinkih, mudilo se mi začuda ni nikamor, zavil proti dolini. Kristali so bleščali v jutranjem soncu in ivje po leskovih šibah je jemalo vid. Postajalo je toplo.

Bilo je že dopoldne, ko sem se vrnil v Lokve. Ustavil sem se še pri znancih partizanov, nato pa odšel k Jasni.

A Jasne ni bilo več. Teta je bila sama. Oneml sem od bolečine. Izvedel sem, da je morala Jasna navsezgodaj oditi, prej kot je mislila, da bo šla. Oglasili so se zjutraj hrvaški partizani, ki so imeli pot k njenemu bratu, vzeli so jo s seboj, daleč tja preko gozdov Gorskega Kotarja in Like.

Imel sem brzostrelko, torej sem bil mož, a vseeno sem bil še otrok. In zato nisem mogel skriti solza v svojih očeh. Pa kaj bi jih skrival? Jasnina teta je to vedela in razumela me je. Za slovo me je objela ona in mi zaželela srečno pot.

Srečno pot? ... Zbogom, Jasna! Zbogom Lokve, Fužine, zbogom Črni lug in vsa snežna kristalna slemena nad vami. Vsa lepota tega samotnega zimskega sveta se je zgrnila nad menoj in jokala z menoj, a jaz sam, sam, popolnoma sam. Kaj neki bo s teboj, moja simfonija, moja doživeta, a neizpeta simfonija, kje neki bom spet ujel tvoje akorde, kje tvoje globine in širine? Kje bom srečal še kdaj tebe, moja Jasna?

Videl je nisem nikdar več. Nikjer nisem o njej ničesar slišal, nikoli nisem o njej ničesar poizvedoval. In ali bi imelo to svoj smisel? Saj danes vem, da je Jasna le ostala v meni in da je bila to njena simfonija, ki ne pozna ne meja ne časa.

Tedaj sem sklenil, da k polnočnici ne pojdem nikoli več. Preveč lepo je bilo vse in zaman bi bilo, če bi hotel vse to še enkrat doživeti. Ko sem prišel čez nekaj dni na našo stran, sem se s kočevskih pobočij še enkrat ozrl tja proti daljnemu Risnjaku. A tam daleč na severu so me na obzorju pozdravili vsi domači naši kamniški velikani. Na modrem obzorju so se črtali kot čisti ledeni kristali. Razveselil sem se jih, saj je bila tudi tam moja mladost, a moji novi tovariši so mi prav na ta dan zaželeli srečno novo leto.

Ludvik Zorzut

Novoletna

meditacija

*Planinska koča se potí razgreta
in ž njo vesela oskrbnica,
kot svatom nam žarijo lica
v poskočni polki starega še leta.*

*Silvestrovci! Kaj? Vrag, da nas premoti?
Si nismo ugasili hrepenenj vse žeje
in nismo že prešli vse stare meje?
Pojdimo letu novemu naproti.*

*Spokojna noč gre tiho vaše
šepetajoč skrivnostno nam znanilo,
da leto se nocoj bo pomladilo.
Ste videli? So sence hušknile čez jase.*

*Je polnoči. Z vrhóv nam luč zasine
popotnikom pretežke hoje.
O, svet se je preklal na dvoje.
Za robom mesec vtónil je v temine.*

*Je dan. Iz teme se rodi svetloba,
iz starega le novo se prekvaša,
se iz grenkob prečisti sladka čaša
v zdravicah vsem: življenja ta podoba.*

Z lučjo v Triglav

(Nekaj utrinkov iz »Akcije Dno« 1961)

Vanč Potrč

Triglav! Ko te gledam z daljave, se mi zdi kot velik simbol malega naroda!

Visoko v nebo se pne tvoj vrh in raz njega se mi odgrne veličasten pogled na ves slovenski svet.

Mnogo jih je, ki te leto za letom obiščejo in vsakomur daruješ iz svoje neizčrpne zakladnice prirodnih lepote...

Alpinist se podaja v tvojo mogočno steno, da si preizkusi v njej svojo moč in znanje. Večji trud je vložil vanjo, bogatejši izstopa iz nje, bogatejši z izkušnjami in spoznanjem samega sebe. In to je tudi največ, kar mu lahko daš!

Darežljiv si Triglav! In nikomur ne prikrivaš svojih zunanjih lepote. Treba je le priti do njih in jih užiti. Ne zahtevaš več mnogo truda od planinca, ki želi na tvoj vrh, da se ozre na svet pod seboj. Toda svojo notranjost, svoje kristalno srce si dolgo skrival le za sebe. Odvrčal si tiste, ki so poskušali prodreti vanj in ti s tem vzeti tvojo največjo, zadnjo skrivnost. Že nekajkrat si zapodil radovedneže. Pa človek je bitje, ki mu je želja, strast po odkrivanju novega, neznanega prirojena. In ni je sile, ki bi ga ustavila na tej poti — Niti žrtve ga ne zadržuje!

Eni lete v veselje, drugi raziskujejo neznane kontinente, se vzpenjajo na nezavzete vrhove, spuščajo v globine oceanov. In med vsemi temi je celo nekaj takšnih, ki so namenjeni v podzemni svet. V tisto pravljlično podzemlje, čigar rojstvu je botrovala mati narava brez človeških pomoči. To je svet jam, labirintov, v katerih se skrivajo enkratne umetnine, tvorbe tisočletnih procesov.

Kdor si še ni ogledal Postojnske jame, naj si jo ogleda! In kar so zanjo pravljlične kri-

stalne skulpture iz apnenca, to so v Triglavskem breznu skulpture iz mase ledenih kristalov. Postojnsko jamo si danes lahko ogleda že vsak človek. Vanjo se pripelje z majhnim vlakom, toda pot v Triglavsko brezno je bilo potrebno šele utreti. Za takšno delo pa mora imeti človek navdušenje, ki ne sme poznati strahu pred težavami. Dobro mora obvladati jamarsko delo in zimski alpinizem.

Ob koncu meseca julija se je zbrala ob globokem breznu Gradišnici skupina ljudi, ki so se odločili za »Akcijo dno«, kakor so sklenili imenovati vse, kar bo v zvezi z odpravo v Triglavsko brezno. Tukaj v tem breznu še zadnjič preizkušajo svoje moči, opremo in znanje. Raznih poklicev in starosti so, toda vse jih družijo želja po odkrivanju neznanih globlin v podzemlju. Oprema je v redu in tudi ljudje so v kondiciji. Potrebno je le še počakati na čas, da se očak Triglav odloči dvigniti svojo težko snežno kapo vsaj iz ene izmed treh mogočih vrat, ki drže v njegove globine. Zelo pozno pride do te njegove odločitve. Šele konec oktobra stori to. To je v času, ko prvi sneg lahko že krepko pobeli gore. In tudi letos je bil bolj zgoden. Zapadlo je 60 cm novega snega. Toda, kje je sila, ki bi lahko ustavila na svoji poti tako veliko odpravo, ki se je na ta svoj cilj pripravljala že nekaj let! Umika ni bilo več! Ko je padal prvi sneg, je bil material, ki se bo rabil v breznu, že na poti v Mojstrano...

Nekaj čez tona ga je bilo! Poleg tega so ga ljudje precej nosili še na svojih plečih. Toda glavna teža tam od Mojstrane naprej se je naložila na konje iz Radovne. Konj je izredno močna žival v primeri z človekom, toda kljub temu je odpovedal, ko je prišel v strmino in globlji sneg! Od tod navzgor, še kakih 500 m višinske razlike, do Kredarice so ves material prenašali člani odprave.

Nobena stvar ni smela manjkati! Vsak zgubljeni člen, ki bi manjkal v verigi materiala, bi lahko zaustavil za nekaj časa celotno delo odprave. Zato je bil določen en mož samo za opremo. Nemažna in odgovorna naloga je bila to za našega Bingla!... Kdor se je mudil v njegovi bližini, je bil lahko priča toče vprašanj, ki so letela nanj: »Bingl, daj karbid!, Bingl, prižgi mi lampo!, Bingl, kje je voda?«. Vsa mogoča in nemogoča vprašanja ter razne zahteve. On pa je ustregel, če je le mogel, kot da bi čutil nekje v svoji notranjosti, da so vsi brez njega pravzaprav neboljeni otroci. Delal je in stregel...

Foto: Dr. Ivan Gams

Delo pri Kredarici

Okrog 25 ljudi se je prvi dan motalo po koči in po kuhinji. To je čisto razumljiva stvar. Fantje so bili lačni in utrujeni. Potrebno si je bilo nabrati novih moči za delo v breznu, delo, ki se lahko zavleče za nekaj dni.

Nekdo je s hrupnim glasom dal na znanje, da je v odpravi med drugim tudi zdravnik. In že se je našlo nekaj »resnih« kandidatov za tablete. »Ni važno, kaj je, samo da je tableta,« so nekateri rinili v Uroša. Uroš pa ne bi bil zdravnik, če ne bi bil vedel, kako se takim tičem streže. Mirno, ne da bi trenil z očesom, je namišljenim bolnikom delil zrnca turške kave, rekoč:

»Fantje, to je univerzalni medikament!« Tu in tam se je pojavil kak žulj. Fantje so pošteno nosili, saj pot čez dolino Krme tudi ni ena ravno najkrajših do Kredarice!

Posebno poglavje je bila »sedma sila« — tisk! »Kolikor novinarjev, toliko «čudi!»« Tem je bila dana velika prednost, privilegij, da so poleg svojega običajnega dela lahko še pomagali Gelci v kuhinji. Nekateri so jih

zaradi tega postrani gledali. Toda kaj glasnejšega ni znil nihče, kot da bi čislali nekeje v svoji podzavesti tisti znani latinski pregovor: »Quod licet Jovi, non licet bovi« (Kar je za boga, ni za vola).

Že drugi dan je utrta široka gaz od Kredarice na spodnji del ledenika. Po njej se nosijo veliki koluti lestvic. Časa za počitek ni! Kmalu se spuščajo prvi srečniki v brezno. Hitro napredujejo in mimogrede vzpostavljajo zvežo. Spuščajo se skozi ozko 40 m dolgo ledeno cev, tam, kjer so pred leti šli že angleški in poljski jamarji v družbi z našimi. Danes je to domača odprava. Odprava, kakršne še ni bilo v tem breznu. Kvalitete ljudi, ki gredo vanjo, niso nič slabše od najboljših kolegov iz tujine. Med njimi so ljudje, ki so se še nedolgo tega spuščali v globoka še neodkrita brezna na Kriških podih. Tukaj so Puc, Gams, Habič, Drašler, imena, ki vlivajo vero v uspeh odprave. Tudi nekaj tovarišev iz sosednjih republik je prišlo. Ne poznamo se še dobro, toda ko jih človek opazuje pri delu, se lahko

prepriča, da so ravno tako mojstri svojega dela.

Da bi delo v jami nemoteno potekalo, je vse povezano s telefonom. Na določena mesta v breznu so postavljeni jamarji »relejci«. To je nekakšna policija podzemnega prometa. Ti ne povedo samo, kje in kako je potrebno stopiti z nogo, da ne odletiš iz lestvic direktno v večnost, ampak so pripravljene dati izvoljeni jamarski osebi tudi praktične nasvete, kot npr. kako se odstrani telefonska žica, ki se je med plezanjem navzdol zapletla za vrat ter tako ogroža ne samo jamarja, da se zaдуši, ampak tudi telefon.

Pri tem se nemalokrat nudi bliskovita scena, v kateri telefonistu nenadoma dvigne telefon v zrak. Obupani telefonist ga drži, drži z obema rokama v pričakovanju, da se bo žica vsak trenutek utrgala. Pri tem na glas preklinja osebo, ki se tam zgoraj nič hudega sluteč omotana z žico in požvižgajoč zadnji šlager spušča navzdol... Potem žica poče. Zveza je prekinjena. V akcijo stopi tranzistorski primopredajnik. Nekdo spusti iz vrha še nekaj rezervne žice, stik je vzpostavljen in vse gre zopet po starem...

Kot vidite, vloga relejca res ni rožnata. Je namreč tudi jamski kuhar. Skratka, kuha, telefonira, preklinja. To. in še cel kup drugih stvari dela potrpežljivo ure in ure, vedno na enem in istem mestu in vse to pri 0° stopinjah Celzija. Nekateri relejci zdrže tudi čez 20 ur in še več na enem in istem mestu. Zavoljo tega se zrak okrog njih ogreje, ogreje se zrak in led nad in pod njimi se začne po malem topiti. Relejec postaja tako sčasoma vedno bolj moker in zadirčen, zato ga odstranijo, da pride od zgoraj na njegovo mesto drug bolj spočit relejec.

Tak relejec, ki je pravkar prispel iz jame na kočo, je potem odlična hrana za tistega novinarja, ki mu trenutno ni za v jamo. Besede tega relejca so suho zlato, ki bo objavljeno že drugi dan na prvih straneh mnogih časnikov.

Potem so tukaj še »merilci«, to so jamarji, v katerih prevladuje fiksna ideja, da morajo jamo zmeriti, narediti nekakšne skice in jih predložiti javnosti. No, pa ti so še kar nekam znosni, ker lepo v miru delajo svoj posel, ne da bi pri tem koga kaj po nepotrebnem nadlegovali. Toda o kakšnem miru ni govora pri ljudeh, ki so prišli v jamo oboroženi s kamerami za slikanje. Ti imajo čisto posebne kaprice. Zgodi se, da te ustavijo nekje sredi

lestvic v zraku in potem se mora nekajkrat pobliskati, da lahko zopet nadaljuješ svojo pot. Ti so nekakšna majhna zavora cele odprave, ki pa je, kot pravijo, »nujno zlo«, brez katerega ne gre!

Kakor hitro napreduje prodiranje v globino, tako se množi število novih oznak in imen markantnih predelov v breznu. Obstajajo že baza I in baza II. Nekateri dajejo tem predelom posebna imena, ki odgovarjajo sliki okolja. Tako nastajajo imena kot npr.: »Steklena dvorana in »Kristalna dvorana«. Ta imena so čisto upravičena, saj se vse pobliskava okrog nas. Blišč kristalov je pravljičen. Ta svet je prečudovita delavnica kristalov, kristalov, ki so se ponekod združili v ogromne stebre, zavese, grozdaste stalagmite, tanke ali debelejše stalaktite. Posebnost te čarobne kuhinje kristalnih tvorb so ploščati rombasti kristali, ki se le na svojih oglih dotikajo visečih stalaktitov. Ko se temperatura v jami zviša, se tu in tam odluči kateri iz množice ter potegne kot padajoče karte še ostale za seboj. Vsuje se kristalni sneg, sneg velikih kristalov, vse ozračje pobliskava, dokler kristali drug za drugim ne popadajo na tla. In skozi ves ta labirint kristalov prodirajo jamarji nezadržno drug za drugim navzdol skozi svet teme in luči.

Nenadoma pride vesela novica: »Konica« je prodrla do zgornjega roba »Gigantskega brezna«. To je do točke, kjer je prejšnja odprava bila prisiljena obrniti se nazaj. V brezno so se spustile dodatne lestvice. Nekdo je šel navzdol, da stvar pretipa, če je že zrela, da se »utrga«! Novice, ki jih je prinesel, ko se je vrnil, so bile od sile zanimiva stvar: »Splezal sem 40 m navzdol! Prišel sem do spodnjega roba ogromnega ledenega slapa. Slap je na tem mestu izredno tanek in daje od sebe čudne zvoke, če butneš z nogo vanj. Iz istega mesta se nikakor še ne more zaznati dno, mislim pa, da manj kot 100 m sigurno ne bo!«

V brezno smo spustili nov kontigent lestvic. Jamar je lahko silno pogumno bitje. Toda strah je čisto človeška zadeva, ki poteka verjetno še iz tistih zgodovinskih časov, ko si ljudje še niso znali tolmačiti nastanka ognja ter podobnih reči, ki so jih potem pripisovali višjim silam. Tudi jamar je žal okužen s to stvarjo. Seveda nekaj manj kot navadni ljudje, vendar okužen je.

No in jamar, ki je prvi zabingljal na robu tistega slapa, je nekaterim iz »udarne grupe«

zaupal tudi nekaj svojih osebnih občutkov. Ko je prišel v Kristalno dvorano, si je malo popravil hlače, pri tem pa mimogrede, napol v šali zinil skozi zobe, da mu je srajco vlečko. In ker je tisti jamar znan tudi kot pogumen alpinist, je čisto razumljivo, da se je nekaterim počasi toda vztrajno začel poleg krvi pretakati po žilah tudi ta strah. To je prišlo v poštev predvsem za tiste iz »udarne«, ki drugače po svoji vlogi, ki jim je bila zaupana, ne bi smeli poznati ali celo vsebovati take škodljive strupe!

Nekdo se spomni, da bi bilo dobro, če se odstrani vsaj spodnji nagnusno viseči del slapa, da bi ne šla ta stvar na živce tistim, ki se bodo za prvim spuščali tam mimo. Ljudem iz »udarne« je prišla v kri in meso ideja, da mora tisti led za vsako ceno stran. Še eden se je spustil v prepad in ponovno

Med stebri ledu se vijejo jamarske lestvice v globine Triglava

Foto: Aleš Kunaver

vrnil s pojasnilom, da tisti led še vedno »čudno« poje. Imel je občutek, da bi porušil nekakšno ravnotežje naravnih sil, ki bi znale potegniti tudi njega v prepad, če bi kaj po nepotrebnem razbijal tam okrog.

»Dva zajca«!

Idealna priložnost, da človek uveljavi svoj pogum!

In tukaj dva novinarja, dva, ki že težko čakata, da ponese ta v eter novico, da je prvi junak prispel na dno!

»Grem!«

Na roko si molče privežem srednje težko sekuro.

Slišim nekoga, ki mi svetuje, da si že kar tu, nekaj metrov pod robom, razbijem ledeni most, ki grozi, da se bo vsak trenutek porušil. Lahko bi ga dobil na glavo, ko bom že spodaj na slapu.

Nasvet je čisto na mestu. Sploh je vsak nasvet na tem kraju zelo dobrodošel!

Deset minut poštenega garanja mi naloži ta most, preden zgrmi v prepad.

Tako!

»Sedaj pa nasvidenje in dobro me varujte,« še rečem prijateljem in zginem v globino.

Lestvice so spuščene po gladki ledeni plošči, zato mi tu in tam noga zdrсне, vendar rok ne spustim z nje.

»Bum, bum, bum« ... doni votlo po jami.

Potem: bem, bem, bem in nato vse višje: bim, bim, bim; led postaja vse tanjši, njegov zvok je čedalje bolj zlovešč! Posvetim na noge, ena je že pod slapom. Stopim za klin višje. S sekuro narahlo potolčem kot kak dentist, ki je dobil v roke prvič težkega pacienta. Občutek imam, da se bo slap nekje nad menoj pretrgal.

Vsi ti čudni zvoki vzbujajo v meni asociacijo na mrtvaške orglje.

Poskušam se zbrati.

»Res je! Na lestvah stojim, toda kaj bo, če masa odbitega ledu potegne te lestve za seboj v globino?

Tukaj je še varovalna vrv. Ne vem, zakaj se ravno na tem mestu spomnim, da je vrv nekje zgoraj že malo presekana! Zgoraj v dvorani je še vitelj! Kaj, če bi se še s tem zavaroval, preden naredim usodno potezo? Potegnem za vrv, znamenje, da se vračam!

»Bolje živ zajec kot mrtev junak,« si pravim, ko sem zopet v družbi tovarišev in srebram topel čaj.

Začne se postavljati vitelj. Prvič v zgodovini jamarstva in alpinizma se ta odlični Kuna-

Bivak v bazi II - 220 m globoko pod Triglavskim ledenikom

Foto: Dr. Ivan Gams

verjev izum postavlja na led. Zato ni nič čudnega, da nekateri majejo z glavami, ko Mikec stabilizira pripravo z lednimi klini.

Ko je vitelj že postavljen, se najde nekdo, ki predlaga, da se vitelj postavi za nekaj cm v drugo smer. In Mikec, glavni monter, se po krajši burni debati ukloni tudi tej želji, vendar s pripombo, da vse posledice pripiše sistemu, ki je to predlagal. In vitelj roma zopet na staro mesto, samo z to razliko, da sedaj razmajane luknje v ledu klinov več ne drže kot poprej. Luknje je potrebno zaliti s tekočino in Mikec uporabi pač prvo tekočino, ki je na razpolago. Ta žrtev je pravkar s trudem skuhan Argo juha.

V tem času, ko se postavlja vitelj, zamika novinarja, da se sam prepriča, kako je s tistimi »orgljami«. Spusti se v brezno in zopet vrne nazaj s pojasnilom, da je sedaj tam spodaj nekaj svečk manj.

Ko je vitelj postavljen, se odločim, da grem ponovno navzdol. Toda tudi drugi imajo to

željo. In Bogdan je tisti srečnik, ki se mu izpolni velika želja. On je prvi, ki pride na dno »Gigantskega brezna«, ne da bi se seveda pri tem kaj obregnil ob tisti slap. »Strah je premagan!«

Bogdan, najstarejši jamar odprave, ga je premagal.

Pristal je prvi v globini 200 m, 200 m pod samim Triglavskim ledenikom...

Težko je opisati občutek, ki ga imam naslednji dan, ko kot zadnji član v odpravi zapuščam to globino. Nekateri so tu prespali noč in bili še kakih 60 m globlje v breznu, ko so se morali zaradi ledene bariere ustaviti in vrniti nazaj.

Akcija »Dno« se je s tem za l. 1961 zaključila. Več kot 100 m novih globin smo iztrgali Triglavu. Lep uspeh je to!

Toda upam, da se nam v prihodnje pridruži drugi, še večji. Takih misli smo bili vsi, ko smo drug za drugim zapuščali pravljичne globine očaka Triglava.

Razgledi s Polovnika

ing. Pavle Šegula

Gora, skalnih in porastlih vrhov, divjih in pohlevnih kucljev, gričev in oblih kopic se v naši domovini ne manjka. In ni ga človeka, ki bi si prav vso to strmo lepoto mogel popbliže ogledati. Ni časa in povrhu nas povprečne planince vse prerado vleče le na izrazitejše, višje vrhe.

Nameri se pa, da se v sporedu imenitnejših planinskih podvigov znajde tudi kateri teh postranskih, neznanih in tako rado zaničevanih vrhov. In ko je obiska konec, se človek čudi nad lastno slepoto in se sprašuje, kako neki je vsa ta lepota mogla tako dolgo ostati neopažena.

V dolino Soče se med Bovcem in Kobaridom kot oster klin zajeda gorski hrbet Polovnik. Z njegovega robu padajo proti jugu in severu strma, delno gozdnata, delno gola in skalnata pobočja. Z obeh strani jih sekajo umetelno speljane steze. Zažirajo se v breg in prečijo, tu pa tam, tudi kako melišče.

Našo družčino, ki je stikala tiste dni po vrhah okrog Žage in iskala ugodno mesto, koder bi se dalo dobro sprejemati oddaje televizijskega oddajnika z Nanosa, je zapeljal avtomobil v prijazno vasico Log čez Sočo.

Ob poljih s krompirjem se stiska majhen zaselek; hiše so čiste in lepo negovane, ljudje snažni in prijazni. Jezik, ki ga govore, je prijeten.

V vasici ne manjka otrok; od vsepovsod so strmele njihove oči v nas tujce, v naše bisege in pločevinasto ropotijo.

Vzpon se pričinja že kar na robu vasiče.

Pot se kar nič ne obotavlja. Najprej se poda prek meliščnate strmali. V grušču utrujeno leže zajetne skale, ki so jih sile narave kdo ve kdaj pognale sem dol. V redkem zelenju se pasejo samotne koze. Ni jim mar prišle-

cev, z zasanjanimi očmi strme prek doline v nasprotno rebri in višave.

Kmalu nato zavije pot na levo v bukov gozd in zeleno goščo.

Dasi lepo speljana, da steza obiskovalcu kar precejšnjo sapo. Neusmiljeno se vzpenja vse više in više in le redkokje se za hip, dva nekoliko položi in umiri.

Proti vrhu se bukvam pridružijo lepo raščene smreke, okolje dobi tisti pravi planinski značaj, ki smo ga vajeni v naših gorenjskih hribih.

Skozi krošnje bukev in med smrekami se lesketajo zasnežene konice vrhov iz koničaste soseske Kanina in Prestreljnika.

Nekje blizu zaslutimo vrh in utrjene noge se s še večjo ihto zaženejo v breg. Lovcu iz Bovca in dolgokrakemu Andreju pa le stežka sledijo. Mehovi so zadihani in kar prileže se nam, ko smo po dobri poldrugourni hoji na enem izmed vrhov Polovnika — na 1478 m visoki planotasti glavi, kjer se pasejo napol divje ovce.

Razgreta čela in pleča boža hladen vetrc, ko se za silo oblačimo in zastrmimo v naravo okrog nas.

Greben, na katerem stojimo, je dokaj širok. Med bujno travo se belijo številne izlizane skale. Pogled razveseljuje pisana družčina visokih in dišečih jegličev v plavem polju encijana. V vetrcu se pozibavajo bele anemone.

V smeri proti Krnu se hrbet nekoliko zoži in pade, nakar se znova dvigne na Pirhov vrh ter dalje proti Velikemu vrhu in Krasjemu vrhu.

To je domovanje gamsov in srnjadi. Lovcu se iskri oko, ko nam omenja to lepo žival. Nekaj deset korakov proti severu pobočje drzno pada v dolino proti Bovcu. Tjakaj bi — tako vsaj kaže — lahko zalučali kamen.

Svojsko zelena Soča se neslišno vije po dolini, izginja v smeri proti Žagi in se na južni strani spet prikaže, ko si utira pot proti Srpenici in dalje proti Tolminu. Prek doline, proti zahodu se zavija v meglice Stol nad Breginjem, kjer nas je nedavno temeljito napralo.

Prvim vtisom sledi delo. Naprave, ki smo jih v potu svojega obraza privlekli v višave, nam hitro pokažejo, kaj nam je pričakovati. Kaže, da so razmere ugodne, moti le misel na postavljanje postojanke. Brez vode in poštene tovarne poti bo Polovnik slab tekmeč višjemu in lažje dostopnemu Stolu.

Po opravljeni nalogi potolažimo lakoto, nato se zazremo v širo, nepopisno lepo panoramo.

Kaže, da je naš vrh žarišče najlepših vrhov v Julijcih. Iz karte nam kompas pomaga odbirati doslej neznan vrhe in jih nizati k postavnim bokom že znanih, starih znancev, ki se zaganjajo v pomladno nebo. Vetrič nagaja, karta je za natančno opazovanje kar preživa in tudi slamnate bilke so kaj neprikladno sredstvo za natančno viziranje. Marsičesa ne uganemo in ne spoznamo.

Vrha Kanina kraljujeta nad globoko zasneženimi podi med Babanskim Škednjem ter Velikim in Malim Škednjem.

Na levici jima delajo družbo pečevnata Baba, Planja in Črni Vogel. Z desne strani prek škrbinastega grebena podajata roko sosеду Prestreljniku. Za grebeni lebde oblaki in megle in belkasti madež v levem boku Prestreljnika je videti kot okroglasto snežišče. Šele prijazni domačin nam pojasni, da je to znano okno. Daljnogled pokáže podrobnosti; v sivkasto plavem pečevju je velikanska votlina. Raz strop vise šiljasti skalni prsti. V desno se strmo navzgor požene Prestreljnikova zasnežena piramida. Monotonijo snegov prekinjajo vzporedni vodoravno potekajoči skladi kopne skale.

Obilje pomladanskih voda Kaninovega kraljestva se zbira v grapah pod Babanskim

Škednjem. Prek visokega, navpičnega skoka bobne v razdrapano grapo blizu ceste Zaga — Bovec srebrni prameni slapa Boke.

Pogled se ponovno preseli na grebene. Preskoči Črnelske Vršiče ter se za hipec zamoti z Rombonom. S te plati je videti kar postaven in lepo zašiljen; nekje za njim je skrita Visoka Jerebica. Gmote vrhov z desnega brega Koritnice preidejo v ostenja Vrh Krnice, Bricejka in Moreža ter se izgublajo v prostiranih belih poljanah pod Mangrtom.

V snežnih planjavah pod kočo se odražajo le redki obrisi ceste. Brez snežnega pokrivala so samo vertikale v stenah, ki se mimo Vevnice zvrste vse do divjega, značilnega roglja gospodovalnega Jalovca. Njegov vrh levo in desno strmo pada in se v dveh globokih grapah spušča nekam v dolino.

Družčina bližnjih vrhov med Koritnico in Trento nam zakriva stare znance Mojstrovko, Vršič, Prisojnik in Razor. Morda katera izmed konic, ki navidezno sodijo k Bavškemu Grintovcu in njegovim levim sosedom Pelcem ter desnemu stražarju in predhodnici Srebrnjaku, pripada prav tem vrhovom. Malo potrpežljivosti in nekoliko več natančnosti pa nasvet domačina, vse to bi najbrže razkrilo marsikatero skrivnost. Pa kaj bi marljali! Tisto, kar nas ogreva, je celovitost vseh konic, vseh vrhov in dolin in v tej podobi so navsezadnje imena posameznih čle-

Pogled na Polovnik s planine pod Stolom

Foto: ing. P. Segula

Kaninov masiv s Polovnika

Foto: ing. P. Segula

nov prav brez pomena. Končno pa nas čakajo še neprijetni, deževni jesenski večeri. Takrat nam bo razgled nadomestila karta z domišljijo in svinčnik bo pomagal odkriti tisto, kar se danes tako trdovratno skriva.

Nad Kriškimi Podi se k oblačnemu nebu vzpenja izraziti Križ; Pogačnikov dom samotari na robu planote. Pogled v levo mu zastira čakati Pihavec, ki se pne iz doline Zadnjice in ki skupno z Bovškim Gamzovcem prek Luknje druguje severozahodnim ostencem in grebenom Triglava.

Na Triglavu je še zima. Le navpične stene se temno odražajo od belih vesin, ki skoro neopazno prehajajo v gmoto Kanjavca. Nebo nad poglavarjem Julijcev ni naklonjeno našim očem, le zdaj pa zdaj se nam prikaže koničasti vrh kot razodetje iz objema oblakov. Podnožje mu preplavljajo štrnaste megle.

Na grebene okrog Lepega Špičja, desno od Prehodavcev, sije sonce. V modrino bodejo neštetilni vrhovi, bela in kopna temena; sivomodra ostenja in zasnežene grape padajo v nevidne doline. Kaže, da sta med bližnjimi lepotci tudi Kuk in Travniški rob.

Vzhodno, rahlo proti severu se skriva Komna s svojimi neštetilnimi gorskimi stražarji. Na jugovzhodu para obzorje divji, na pogled

nedostopni in previsni rogelj Krna. Skrotasto glavo mu pokriva rahla, puhasta prevleka mladega, nedavno padlega snega.

Bera vrhov je obilna. Konica sledi konici, prepletajo se robovi in grebeni. Vmes leže širna prostranstva, zatrpana delno še s snegom. Šele poletna vročina jih bo spet približala življenju in človeku.

Srce in pamet sta osupla. Že davno vesta, da v gorah ni mogoče kar tako uporabljati presežnikov. Le kje je pač najlepše?

Na to ni odgovora. Današnji obisk to spet zgovorno potrjuje. Pričakovali smo nekaj ur vzpona, nekaj vsakdanjih pogledov v dolino in po vrhah, morda kakega gada ali modrasa na razbeljenem kamenju. Svetloba, pomladanska narava, sence, skale in snegovi pa so nam podarili čuda lepote.

Domišljiji se odpira prosta pot. Kar same se spletajo poti in stezice, ki jih bo treba ubrati poleti ali jeseni. Če ne že to, pa naslednje leto. Ljubezen do teh potepov ne usahne.

Nad Bovcem vabi drzni Svinjak. Kot nekaj soški Matterhorn se vzpenja sprva gozdnati, nato zeleni in na vrhu skalnati stožec nad sotočjem Soče in Koritnice. Severovzhodni del obzorja zastirajo zajetna ramena Bavškega Grintovca. Stene in grape so kot nalo-

žene druga k drugi, strmo se spuščajo k Soči in Bavšici. Na sever je Bavški Grintavec prek Jelenkov in Pelcev združi z verigo, ki se od Vrh Krnice vleče prek Briceljka. Mali Ozebnik povezuje oba samotna grebena, kamor le redko zaide noga planincea.

Počasi gre izpod nog pot v dolino. Sence na snežiščih so že dolge, oči so utrujene od svetlobe. V spominu lebde odlomki iz doživetih slik. Misli se spet in spet vračajo k novim znancem iz sveta Julijcev. Ko se menja višina in se porajajo nove in nove perspektive, se robata pleča gora in obrisi dolin kažejo v spet novih in novih podobah.

V poznem večeru se sonce z rožnatim poljubom poslovi od gora na Bovškem. Z razgledne točke pod Vršičem nemo pričujemo slovesu. Ko se v Trenti prižgo prve lučke, nas zazebe.

Hladni prst večera nas opomni, da bo treba naprej.

Res se podvizamo in nad Erjavčevo kočo ujamemo še poslednji utrinek dneva na glavi Škrlatice. Rakova Špica, Špik in Prisojnik so že utonili v nočni mrak.

Polovnika morda ne bomo več kmalu obiskali. Nikoli pa ne bomo pozabili, kaj nam je odkril in kam nas je povabil.

VITKO JURKO

Jurkovi koči

na Lisci

(Ob 60-letnici obstoja)

*Sestdeset dolgih in kratkih — je let,
ko tvoje smo rojstvo slavili;
med petjem in cvetjem
smo pesmi drobili,
možnarje polnili,
nabili,
da slovesnosti s tem smo dali pravi izraz. —
Tak bil je tvojega rojstva obraz!
Ti in jaz.*

*Oba mlada, let polnih obeta,
rojena od istega bila sva očeta:
Blaž Jurko — naju je ustvaril,
meni življenje, tebi — streho podaril.
Profesor Orožen ti je kumoval,
ime Jurkove kočice ti dal.*

*V ljubezni prvih planincev si rastla,
vsakomur bila si topla ognjišče,
dajala premnogim si zavetišče;
nove zamisli o rasti planinstva
pod tvojim so krovom vzkliše,
cvetove uspehov so v tebi rodile.*

*Ob tebi se mnogi sprostil so
svojih težav
na svet pod teboj pozabili so —
in zopet bilo je — vse prav.*

*Čeprav sva enega roda,
je tvoja in moja različna usoda!*

Oba sva pogorela:

*ti enkrat samo,
jaz večkrat seveda!*

*In ko bova spet skupno šla na pot,
zoglenela*

*v kupček pepela,
tedaj — vi, bratje planinci — ne pisci —
spomnite se Jurkove kočice na Lisci!*

*Je prva v Zasavju vstala,
let 60 — dom in zavetje dajala.*

*Se danes je priča o skromnem začetku planinstva
slovenske zemlje;*

*Zato naj kot relikvija hrani se! Let mnogih v nedogled
naj čuva jo planinski svet!*

Okameneli sledovi življenja v dolini Triglavskih jezer

Anton Grimšičar

Osem let je letos, ko je Pavel Kunaver tako živo in zaneseno opisal v našem glasilu geološki razvoj Doline triglavskih jezer, da zraven skoraj nimamo kaj dodati. Res vemo danes že nekaj več o nastanku Doline, vendar za ljubitelje planin so številne Kunaverjeve skice zadosti nazorne.

Nekoliko bolj pa se moramo pozanimati še posebej za takratno življenje, ki se je ohranilo v številnih okameninah, petrefaktih ali fosilih, kakor pravijo temu geologi. Kažejo značilne oblike življenja takratnih časov, so pa tudi kažipot geologom za določanje starosti posameznih plasti.

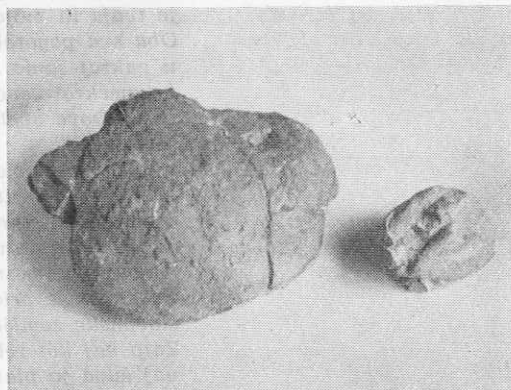
Če začnemo našo pot pri izviru Savice, se bomo pri vzpenjanju čez Komarčo ali proti Komni velikokrat seznanili najprej s srčasto školjko iz skupine megalodontid. (1. sl.) Težko dobimo celo lupino ali njeno jedro. To predvsem zato, ker je sestav školjkinih lupin tako zelo podoben kamenini, v kateri se je taka školjka ohranila, da je oboje praktično nezdružljivo. Poglejmo najprej, katero školjko imamo v mislih in kako je živela. Rekli smo že, da spada v vrsto megalodontid, to je školjk, ki jih veliki paleontolog Zittel uvršča v podred heterodontnih, različnozobih školjk, in v red homomyria, školj z enakimi zapiralnimi mišicami in z močno nogo. Značilnost različnozobih školjk je, da imajo navadno tudi enake lupine in neenake zobe letvasto do koničasto izoblikovane z vmesnimi zobnimi jamicami (2. sl.) V to podvrsto spada približno polovica školjk. Šele v triadi, to je v geološkem srednjem veku, so se bohotno razvile in to ravno v dachsteinskih apnencih, ki so pri

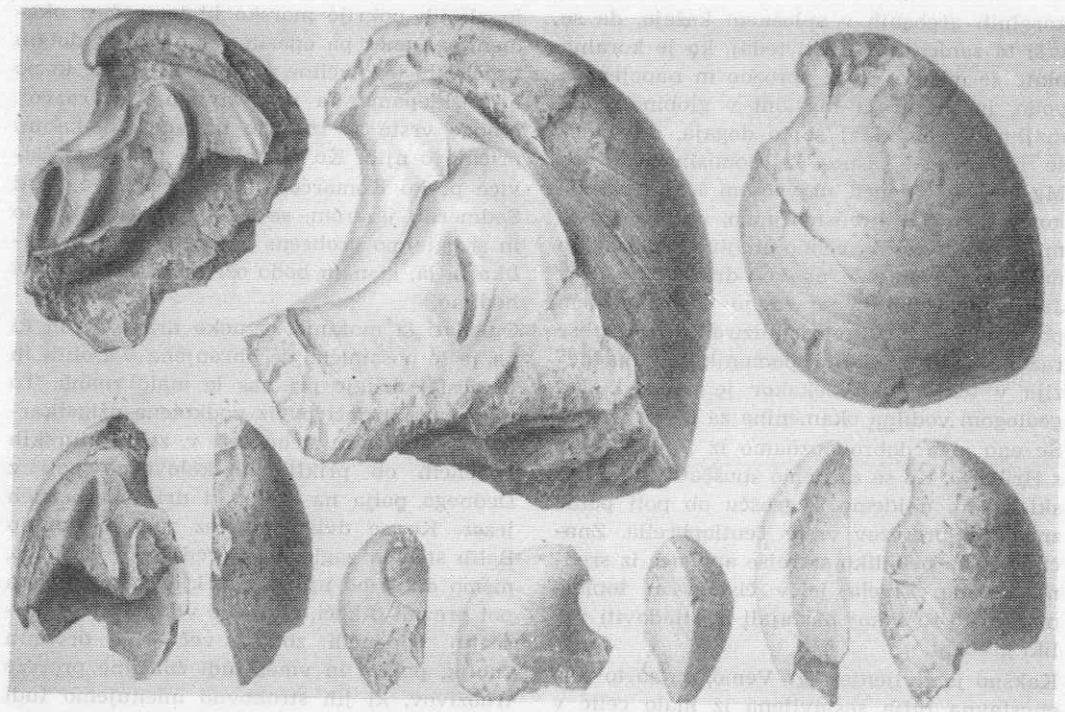
nas tako značilno razviti v celotnem triglavskem pogorju in v okolici. Gumbel, ki je takšno školjko leta 1862 podrobno opisal, jo je imenoval kar enostavno dachsteinska školjka. Podobno školjko je med prvimi na svetu opisal in zrisal znani naravoslovec naših krajev Balthazar Hacquet že leta 1781 v *Oryctographia carniolica* iz Podpeči pri Ljubljani. Še danes lahko najdemo lepo ohranjena cela jedra te naše sorodnice v podpeškem kamnolomu. Te pripadajo nekoliko mlajši obliki in so spodnje jurske starosti, kmalu potem pa so izumrle in jih že dolgo ni več v svetovnih morjih.

Omenimo še nekaj značilnosti te zanimive živali, ki ima v prerezih na zglajenih ali odlomljenih skalah obliko srca. Zato je kot ena redkih fosilnih školjk dobila celo slovensko ime »srčanka«. Domišljija vidi v gosto nasejanih takih prerezih včasih tudi sledove jelenovih parkljev. V Dolini triglavskih jezer je takih sledi precej, tako ob poti čez Komarčo, ob poti od Komne k Črnemu jezeru (3. sl.) ali še več ob poti od Komne h Koči pri triglavskih jezerih.

Lupina te školjke je debela zlasti okoli značilno zavitega vretena. Na zadnji strani ima školjka značilen greben in vdolbino. Velikost ni značilna in je prereze zelo težko določati. Največjega smo našli pod Zadnjo Lopo. Meril je 25 cm. Kolikor bi mogli ugotoviti vse podrobnosti oblike, bi lahko ugotovili nad 15 vrst družine megalodontid. Vse seveda verjetno niso zastopane v Dolini triglavskih jezer. V starejših takoimenovanih dachsteinskih apnencih noriške stopnje je možno po pravokotno izoblikovanem grebenu spoznati

Sl. 1 Jedra *Megalodontid*, srčank

Sl. 2 Različne vrste sračank po Hönuesu

vrsto *Megalodus* Böchki, v zgornjih dachsteinskih retskih apnencih pa predvsem vrsto *Conchodus infraliasicus*. Ta vrsta je živel v plitvih morjih blizu koralnih grebenov. To potrjujejo skupaj s temi školjkami najdene zelene alge. Ker potrebujejo take alge dosti sončne svetlobe, podobno kot tudi njene sorodnice v današnjih morjih, sledi, da so morale živeti v čistih morjih v zmerni globini, do koder še seže sočna svetloba.

Zanimivo je, da najdemo navadno ostanke školjk *Conchodus* v večjih skupinah in navadno vedno z obojno lupino. To pomeni, da so jih morali morski tokovi zbirati v ugodnih legah. Položaj večine teh fosilnih školjk je pokončen, kar spet kaže, da tokovi niso bili preveč močni. Zato so tudi lupine te vrste precej tanke v nasprotju z drugimi, ki so navadno precej debele in kažejo na močnejše vodne tokove ali obrežje.

Kaj je bil vzrok smrti teh školjk, je pojasnil kustos dunajskega muzeja Zapfe. Pravi, da so se školjke zaradi hitrega kopičenja morskega blata v njem zadušile, ker nimajo cevastega sifona. Tako blato se navadno rado kopiči okrog koralnih grebenov. Nasprotno

pa v samih grebenih ne najdemo nobenih sledov megalodontid, kvečjemu čisto na robu skupaj z drobci alg in koral.

Ko smo že pri koralnih grebenih, omenimo takoj, kakšni so bili v Dolini triglavskih jezer. Najbolj značilna zanje je bila alga *Sphaerocodium Bornemanni* Rothpletz. Ta je ustvarjala velike razprostranjene kolonije in se je od časa do časa ob primernih pogojih naselila na posameznih drobnih delcih tujih teles, to je na zrnih peska, morskih lilij in na lupinicah školjk. Rast je bila zonarna okrog teh jeder. Vendar ustvarja ta alga obsežne sklade navadno skupaj s prej opisanimi sračankami, večinoma se pojavlja nad njimi. Tako se lahko izmenjavajo do 1 m debeli skladi alg s skladi sračank. Ker vsebujejo alge pogosto primes železovega hidroksida, kaže, da tokrat voda ni bila preveč čista. Te alge so ljubile zlasti magnezijeve spojine in jih dobimo le tam, kjer prevladujejo dolomiti ali vsaj dolomitni apnenci. Morda so ravno te alge glavne ustvarjalke, zbiralke magnezijevih ionov, ki so zlasti v naših krajih tako pogosto zamenjali kalcijeve ione in tako omogočili nastajanje dolomitov. Vrtanja na

koralnih grebenih v splošnem kažejo, da se vrši ta zamenjava zlasti tedaj, ko je koralno blato še mehko, to je porozno in napojeno z vodo, in prodirajo Mg-ioni v globino skozi majhne pore. Zakaj se to dogaja, do danes še ni povsem jasno. Če pomislimo, da so Mg-ioni sploh med največjimi ioni po velikosti, si še težje predstavljamo, vendar desetmilijoninka je še vedno majhna. Doslej so našli enake alge še na več drugih krajih v Julijskih Alpah in so ravno v triglavskem pogorju močno prekrystalizirane in slabše razvite, morda zaradi pomanjkanja magnezija v tem delu. Vsekakor je opisana alga geologom vodilna okamenina za zgornji trias. Še eno algo dobro poznamo iz Doline in to s Hribaric. Ko se začnemo spuščati proti Velški dolini, najdemo v grušču ob poti polno značilnih prerezov vrste Teutloporella. Značilna je za nekoliko starejše apnenice iz srednje triade. Živela je v čistem in toplen morju, ko so tukaj nastajali neskladoviti veliki grebeni.

Kakšno je življenje alg? Vemo, da so to zelo enostavna bitja sestavljena iz malo celic v enostavne oblike, ki se premikajo navadno z drobnimi migetalkami in bički. Služijo za hrano številnim morskim živalim. Ko odmre-

jo ali jih pokrije morsko blato, počasi okamenijo. Danes pa opazimo v njem po dolgih tisočletjih le značilne prereze ali oblike in po njih sklepamo na njih življenje in razvoj. Mnoge vrste so izumrle in danes le kamni pričajo o njih. Ko bomo torej hodili od Savice preko Komarče ali preko Komne proti Sedmerim jezerom, se kdaj tudi zaustavimo in si oglejmo drobna nekaj milimetrov velika bitja, ki nam bodo oživila pot, po kateri hodimo.

Ogledati si moramo še neko drugo žival, ki pa je le posamično še ohranjena v Dolini in je doslej drugje pri nas le malo znana. To so ostanki trdoživov iz podkolena ožigalkarjev in iz debla mehovcev v zgornjejurskih apnencih ob priključku kolovozne poti z Dednega polja na stezo, ki drži mimo vseh jezer. Ko se dvignemo čez zadnjo stopnjo Belih sten in zagledamo pred seboj Tičarico, nismo daleč od njih. Tam, kjer se planinska pot prevali h koči, najdemo v vodoravno ploščatih apnencih zbirko več vrst drobnih školjk, polžev in vmes tudi značilne prereze trdoživov, ki jih strokovno imenujemo tudi hydrozoa. To so meduze in polipi, ki se le redko ohranijo in je njih študij šele v zadnjih letih nekoliko bolj napredoval. V Dach-

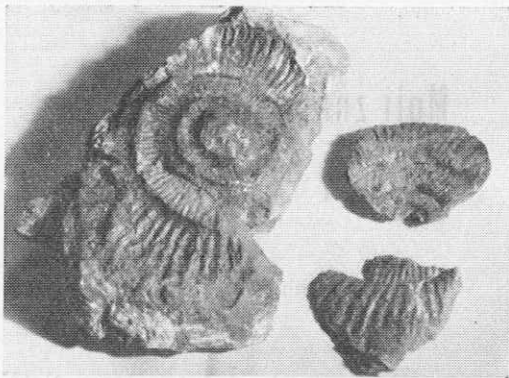
Sl. 3 Prerezi srčank ob poti Komna—Črno jezero, severno od Jagrove skale

steinu so njih razvoj dobro proučili in našli tudi veliko vrst starejših oblik, medtem ko so dozdale znane pri nas le jurske oblike in še teh je le malo.

Kot alge so podobno tudi te živele na robovih grebenov in so se pogosto naselile na ostankih drugih živali. Predstavimo si obalo našega morja pri Skradinu, kjer se pojavljajo številne korale, ali koralne grebene okrog Avstralije. Ko se dno morja počasi pogreza, korale rastejo. Tako je bilo tudi v okolici Doline na ozemlju Pokljuke in Vogarja, medtem ko je bilo v Dolini morje nekoliko globlje, vendar še vedno plitvo in se je tu kopičilo morsko blato. Lepi skladi kažejo, da se je dno morja dvigalo in grezalo, zato so tudi nastali vmesni presledki, potem ko so se pogoji spremenili. Taka gibanja so se zelo ritmično ponavljala. V tem vidimo znake tektonskega delovanja. Vendar se do zgornje jure stanje ni dosti spremenilo. Zato zgornjetriadni apnenci skoraj neopazno v enako ležečih skladih konkordantno prehajajo v zgor-njejurske. Le v višjih plasteh se spremeni siva barva v mesnato rdečo. Znak, da se je morje onečistilo in da so reke prinašale iz okolice dosti rjave glin, verjetno preperine iz zakraselih preperelih apnencev.

Tedaj so zaživeli v Dolini novi čudni prebivalci, imenovani glavonožci, od katerih se je do danes ohranil le en sorodnik, ki živi v Indijskem oceanu. Zato si jih moramo ogledati pobljže (4. sl.) Vemo, da so imeli apnenčasto lupino podobno zavitim polžem, le zelo veliko in drugače zgrajeno. Bila je predeležna s kamricami, čim starejša je bila žival, več kamric je imela. V takih kamricah pa je bil zrak, da je bila lupina lažja in je tako omogočala, da so se glavonožci lahko premikali ali celo plavali. Verjetno je bila možna tudi regulacija zraka. Po tem, kako je bila lupina zgrajena in okrašena, danes lahko ločimo veliko rodov in vrst raznih glavonožcev ali amonitov, kakor tudi strokovno rečemo tem živalim. Ti so imeli bolj ploščate zavoje, drugi bolj debele, tem so se zavoji močno prižemali okrog prejšnjega, onim so se komaj ali sploh ne dotikali. Razni grebenčki in izrastki so bili različno razporejeni in veliki. Ločimo pa jih še po tem, kako so bili prekati zraščeni. V zelo zavutih in čudno cikcakastih šivih so bili najbolj razviti glavonožci, preden so izumrli, medtem ko so imeli v geološkem starem veku še zelo enostavne šive.

Sl. 4 Amoniti, neme priče izumrle davne preteklosti, edinstvene v Sloveniji, so okameneli ostanki glavonožcev v Dolini triglavskega jezera.

Nekoč so mislili, da so amoniti živeli le v globokem morju. Danes pa vemo, da so bili tudi v plitvem. Najdemo jih namreč pogosto pri vrhu usedlin, ki nato preidejo v plitvomorske usedline. Tudi v Dolini jih najdemo nekoliko prej, ko je morje od tu izginilo. Razen amonitov najdemo v Dolini tudi njegove bližje sorodnike v obliki nožnic. Imenujemo jih belemniti. So pa precej redki.

Zdaj je znanih nekaj predelov, kjer se pojavljajo okamenela opisane davne živali. Najbolj znano, a žal tudi najbolj izropano je nahajališče za Kočo pri triglavskega jezera in na zahodnem bregu Močilca severno od koč in južno od Velikega Črnega jezera.

Zadnja leta pa smo našli lepe primerke tudi tik na robu jurskih apnencev ob narivnem robu pod Vršaki ali vzhodno od Zelenega jezera. Gotovo je še več takih nahajališč. Skupaj je bilo mogoče zdaj ugotoviti v teh nahajališčih pet različnih vrst. Najbolj znani vrsti sta Opeelia, pri kateri se zavoji močno prekrivajo, in znani Perisphinctes, ki ima lepo normalno razvite zavoje in enostavne do enkrat razcepljene grebenčke.

Spoštljivo se obnašajmo, ko bomo videli v Dolini starodavne ostanke živiljenja in ne uničujemo jih. Je pa narava tudi sama nekoliko poskrbela za njih varnost, ker jih je spremenila v kamen. Tak kamen je spomenik naših krajev in je prav tako zaščiten kot naše planinsko cvetje ali živali. Poskusimo, da bo še dolgo služil kot najboljša šola znanosti in privabljal k sebi občudovalce tako kot beli razrezani vrhovi naših Alp ali osamelih viharov pod njimi, ki se ogledujejo v vodah Triglavskega jezera.

Moji znanci v gorah

Jože Vršnik

Ko potujem po gorah, srečujem stare, ljube znance. Vsakega se razveselim, če pa se tudi on mene, ne vem. A vsak mi pripoveduje svoje zgodbe, jaz ga poslušam.

In staro prijateljstvo se utrjuje, vezi postajajo močnejše. Tu stoji ob stezi smreka. Ker se je ravno vlil dež, me povabi pod svoje košate veje. Medtem ko se krepčam z dobrotami iz nahrbtnika, mi smreka pripoveduje, koliko je trpela v svoji mladosti. Teža snega jo je upognila in treba je bilo napeti vse sile, da se debelece ni zlomilo. Spomladi se je spet dvignila, a popolnoma izravnati se ni mogla; zato ima še zdaj prve tri metre krivo deblo. Komaj je do jeseni nekoliko ujela ravnotežje, že je bil sneg spet tu, in muka prejšnje zime se je začela znova. Ko se je njeno deblo okrepijo že toliko, da je sneg ni mogel več upogibati, sta jo pričela bičati burja in vihar. Debele kaplje so ji pritekale po deblu ob spominu, kaj vse sta počenjala z njo. Ko je bila že velika in močna, se je v steni nad njo utrgala skala in ji odbila vrh. Od takrat nakvišku ne more več, a njene veje so postale goste in bujne in marsikomu je že postregla s streho ali senco.

Malo naprej viharnik, suh macesen. Krevljasti ostanki vej štrlijo od njega kakor polomljeni udi od telesa. Koščen starec, obsojen, da pade, a še je v njem trmasta volja, da kljubuje zobu časa.

Nato spet macesen, ki mu je strela odbila vrh in razkrojila deblo. Kdo drug na njegovem mestu bi obupal, on je napravil tri nove vrhe, ki rastejo naprej in strelo naravnost izzivajo. Kolikorkrat pridem mimo, mi pripoveduje svoje doživljaje, a jaz moram naprej. Pridem do macesna, ki je nekdanj rasel lepo pokonci. V hudi zimi ga je dosegel snežni plaz in ga podrl čez steno. Kakor z eno samo roko, se je obdržal z eno korenino. Deblo mu visi čez steno navzdol, vrh odlomljen. Suh?

Kaj še! V vrsti drug za drugim, po celem debelu, so začeli rasti na kvišku novi vršički, dvajset po številu. Na vseh vršičkih rastejo storžki in v njih seme. Kakor da se macesen zaveda, da v tem položaju ne bo vzdržal dolgo, zato pa naj bo potomcev na tisoče.

Na strmi trati grm pritlikavega skalnega bora. Čez kratko poletje ga mrcvari veter, v dolgi zimi in še v pozni pomladi drsijo čezenj snežni plazovi. Nepreračunljive teže snežnih plazov ga ne morejo izrjaviti iz korenin, tako se je zasedral v skalne špranje. V najbolj obupnem položaju ne obupa. Vzdrži in živi.

Kakšne čudovite in kar nemogoče doživljaje imajo ti moji dobri znanci. O vseh mi pričajo na svoj način. Vsi pa kažejo silno voljo do življenja. Živeti sam ali če to ni več mogoče, vsaj v potomstvu.

In vendar so ti moji znanci tako skromna bitja. Zadovoljni z majhnim prostorom kjerkoli že in peščico borne zemlje. In če te peščice zemlje ni, se zavrta v živo skalo, kjer raste počasi, stoji pa toliko bolj čvrsto.

Ali ni grd človek, ki s sekiro napade in uniči tako drevo?

Ob stezi stoji košata, mogočna smreka, močnega debela, bujnih vej, zarasla skoraj do tal. Ko počivam v njeni senci, mi pripoveduje svojo zgodbo: Moja detinska leta so bila zelo revna. Ozelenela sem res na lepi trati, a prihajale so koze, domače in divje, in so mi odgrizovale veje in vršiček. Koliko bolečin sem trpela, koliko solz pretočila! To se je ponavljalo leto za letom. Naprej, nakvišku, sem želela, a mogla nisem nikamor. Komaj sem vršiček pognala za kak centimeter, že je bila tu koza in ga priščipnila. Preklinjala sem te nesrečne koze bolj kakor bradati gozdar sam. No, on je preklinjal samo domače, jaz oboje. Moje debelece je ostalo kratko in tršato, a krepko, moje veje bujne in ukoreninile sem se močnejše ko druge. Končno sem kljub vsemu priščipavanju odrastla toliko, da koza mojega vršička ni več dosegla. Od takrat je šlo naprej kar lepo. Moje veje so se zgostile, moje korenine so postale krepke in prijele tako daleč naokrog in na globoko, da zdržim vse viharje, vežem zemljo in moj zarod raste daleč naokrog. Tako mi je bila moja nesreča v mladosti le v korist. Zato pa zdaj toliko bolj voljno nakrmmim pozimi lačno divjo kozo in jo vzamem pod svojo prostorno streho.

Vrhunske storitve jugoslovanskih navez terjajo drugo odpravo v Himalajo

Marjan Keršič-Belač

O uspelem podvigu Petra Ščetinina, 27-letnega absolventa metalurgije, in 21-letne Barbke Lipovšek, študentke geografije iz Ljubljane, v severni steni Cime Grande di Lavaredo v Dolomitih, so nekateri naši časopisi že poročali. V dveh dneh ali točneje v 20 urah z enim bivakom sta preplezala direktno smer (direttissimo), ki so jo leta 1958 preplezali štirje nemški ekstremni plezalci: Brandler, Hasse, Löwe in Löhne v petih dneh in s štirimi bivaki v steni. Ob njihovem prvenstvenem vzponu jim je pomagala številna družina prijateljev, ki jim je po 300-metrski pomožni vrvi podajala v steno toplo hrano in pijačo ter jih po skrajno tveganem plezanju čez ogromne prevesne stene oskrbovala s stotino potrebnih klinov in vponk.

Naša dva alpinista sta se te smeri lotila odlično pripravljena. Ščetinin je imel za seboj številne najtežje domače smeri, kot so: Aschenbrennerjeva, Čopov steber, direktna Avčín-Dolarjeva smer v Šitah, raz Dedca in Kočevarjeva smer v Štajerski Rinki ter kot edinstven podvig solo vzpon v Rumeni zajedi Kogla. To zajedo sta pred njim preplezala samo Šara in Zagorc. Lipovškova se je pred pohodom v Dolomite brez moške pomoči, v ženski navezi s Kamničanko Helenco Lužarjevo povzpela čez Čopov steber in direktni raz Dedca, s čimer sta popisali novo stran v zgodovini slovenskega alpinizma.

Preden sta se Ščetinin in Lipovškova lotila »direttissime«, sta v tej skupini vrhov preplezala 8 zelo in skrajno težavnih smeri — med njimi smeri Comici-Dimai v Veliki Cini in Cassinovo smer v Picolissimi.

Preplezana »direttissima« v Veliki Cini nosi oceno težavnosti VI + z več mesti A₁ in A₂, kar je najvišja ocena težavnosti sploh. L. 1962 sta bila sedma ponavljalca te smeri. Po letu 1958 je to smer preplezalo 61 navez. V vpisni knjigi sredi stene so vpisana vsa v evropskem alpinizmu pomembna imena, kot so: Hiebeler, Cesare Maestri, Couzy, Marchardt, Franco, Terray, Kinshofer in podobni. Da sta bila naša dva alpinista v odlični kondiciji, nam pove

dejstvo, da sta priplezala na vrh odlično razpoložena in niti najmanj izčrpana. Hiebeler pripoveduje v svojem ponovljenem vzponu, da je bil tik pod vrhom že tako izčrpan, da je bruhal. Med plezanjem sta se varovala z dvojno 40-metrsko vrvjo iz nylona in med vso ostalo tehnično opremo rabila čez 30 vponk in okrog 20 klinov. Na vprašanje, kakšni so bili stroški, sta povedala, da sta vsak zase odštela po 60 000 dinarjev. Nekaj denarja sta si nahranila s planinskimi predavanji po planinskih društvih z diapozitivi Planinske zveze, nekaj so jima podarili prijatelji, ki jih imata med alpinisti v Angliji, nekaj pa so jima »posodili« starši. Prenočevala sta seveda v šotoru. Za vožnjo tja in nazaj sta plačala 16 000 dinarjev, za stroške campingov in lokalnih avtobusov pa sta v banki dobila za dinarje le 18 000 lir. Ker sta si morala v Trstu nabaviti spalne vreče, jima je za življenje v gorah ostalo bore malo denarja. Rezultat njune podjetnosti je več kot presenetljiv.

Skoraj istočasno kot Ščetinin in Lipovškova v Dolomitih je četvorica mladih Gorenjcev (Milan Valant, 23-letni elektrotehnik tovarne »Iskra«, iz Radovljice, 21-letni Srečko Travnik iz Kranja in Tomaž Ažman, študent medicine z Jesenic, ter 21-letni Franc Ekar, elektrotehnik iz kranjske »Iskre«), plezala v italijanskih Alpah okrog Mt. Blanca. Z doma so odšli 1. avgusta in se po treh tednih vrnili domov z opravljenim vzponom čez enega najtežjih grebenov Aiguille Noire in Aig. Blanche de Peuterey do vrha Mt. Blanca. To grebenško prečenje je eno najdaljših in najtežjih v skupini najvišjega vrha Evrope, z višinsko razliko ca. 3000 m in skupno dolžino skoraj 5 km.

To grebenško prečenje so opravili s pristopom iz romantične italijanske doline Val Veni čez zavetišče Gamba (2663 m) in Col d'Innominata ter s prečenjem ledenika Fresney dosegli 8. avgusta zjutraj škrbino pod južnim razom Aig. Blanche de Peuterey. V 14 urah so preplezali izpostavljeni greben čez vrh Aig. Blanche du Peuterey na Col de Peuterey in čez Grand Pelier in Mt. Blanc de Courmayeur dosegli vrh Mt. Blanca (4807 m). Z vrha so že skoraj v mrak sestopili na francosko stran in noč prespali v ledeno mrzlem aluminijastem zavetišču Vallot na višini 4362 m. Devetega avgusta so sestopili čez Dom du Gouter na sedlo Col du Bionnassay in čez ledenika Dom in Miage nazaj v dolino Val Veni do svojih šotorov. Sestop je dolg skoraj 12 km.

10. avgusta so počivali in ugotavljali žalostne posledice slabe obutve pri Srečku Travniku, kateremu so prejšnji dan med vzponom v hudem mrazu zaradi premočenih čevljev pomrznili prsti na nogah.

11. avgusta je moral Travnik ostati v taborišču zaradi bolečin v nogah. Ostali trije so odšli na Rifugio de la Noire (2325 m) in v njem prenočili. 12. avgusta na vse zgodaj so se lotili izredno težavnega južnega grebena Aig. Noire de Peuterey in do noči dosegli Pointe Welzenbach. Tu so pod bivak-vrečo

prebili noč in naslednji dan dosegli vrh Aig. Noire de Peuterey (3772 m). Po vzhodnem grebenu so sestopili v bivak Rifugio de la Noire, v njem prespali noč in 14. avgusta sestopili v taborišče. 15. avgusta so se iz Courmayeurja z žičnico zapeljali na Col du Géant (3359 m). Tam so si na ledeniku v bližini razkošnega hotela Rifugio Torino postavili tazali na Dent du Géant po normalni smeri in si ogledali težavno južno steno. 16. avgusta sta Ekar in Ažman splezala na Tour Ronde (3792 m), Valant in Travnik pa sta preplezala skrajno težavno smer v južni steni Velikanovega zoba. 18. avgusta so zaradi slabega vremena počivali. 19. avgusta so se v troje Valant, Travnik in Ažman, brez Ekarja, lotili še grebenskega prečenja Aig du Diable — Mt. Blanc du Tacul (3955 m), sestopili čez Col du Midi in Vallé Blanche na ledenik Géant in z nočjo prispeli nazaj v taborišče na Col du Géant. 2. septembra so zaključili vzpone in odpotovali v domovino.

Izredna kondicija in zagnanost sta bili kronani z vrhunskimi uspehi. Ko so ob povratku v domovino napravili obračun, so bile njihove listnice prazne in dva od njih do vratu zadolžena. Le Ekar in Travnik sta dobila od Planinskega društva Kranj denarno pomoč v znesku po 50 000 dinarjev. Ta denar sta tovariško delila med vse štiri. Vso hrano, razen kruha, so iz domovine nesli s seboj, za bivanje v zavetiščih in lokalne vožnje je vsakemu ostalo le po 18 000 lir, ki so si jih pred odhodom kupili na potne liste. Šotore so si izposodili pri PD Jesenice, spalne vreče in ležalne blazine pa pri prijateljih. Ker so žal domače dereze še vedno nesolidno izdelane, so si morali kupiti kvalitetne italijanske, kar je spet vsakemu požrlo dragocenih 4500 lir. Šele zdaj, ko je uspeh njihove odprave več kot očiten, obljublja matični alpinistični odsek Valantu in Ažmanu izdatnejšo denarno pomoč.

Vsekakor pa je uspeh tretje naveze, dveh mladih alpinistov: Toneta Sazonova, 25-letnega finomehanika, in Branka Pretnerja, 20-letnega študenta medicine iz Ljubljane, doslej v analih našega alpinizma najpomembnejši. Letos 2. septembra sta namreč v enem samem dnevu, brez bivaka v steni, pleplezala legendarno severno steno Matterhorna v smeri bratov Schmid. Smer je bila leta 1934 prvič preplezana in za ta vzpon so Toniju in Franzu Schmidu na olimpiadi v Berlinu leta 1936 podelili zlato medaljo za alpinizem, kar je bil v zgodovini olimpijskih iger edinstven primer.

Sazonov in Pretnar sta odpotovala iz Ljubljane 13. avgusta na motornem kolesu BMW skozi severno Italijo v Courmayeur. Ker nista imela veliko denarja, se nista mogla posluževati žičnic. Peš sta jo mahnila čez Col du Géant v Chamonix. Na sedlu Géant sta srečala jeseniške prijatelje, s katerimi so izmenjali načrte za naslednje dni. V Chamonixu sta morala štediti z valuto, zato sta prenočevala v nekem skednju na golih tleh, le v

spalnih vrečah (nakupila sta le kruha in barvne dia-filme). V naslednjih dneh sta opravila grebenko prečenje Mt. Blanca čez Grands Mulets — Reff. Vallot, Mt. Blanca du Tacul in čez Vallé Blanche nazaj preko Col du Géant na italijansko stran v Val Veni, kjer sta pustila svoj šotor. Na Col du Geant so ju jeseniški fantje razburili z novico o uspelem podvigu grebenskega prečenja Aig. Noire in Aig. Blanche de Peuterey. Takoj sta se namenila, da tudi sama opravita zahtevno turo v prihodnjih dneh. Ze naslednji dan sta odšla spat v bivak Noire. 22. avgusta sta že s svitom vstopila v greben Aig. Noire de Peuterey. Šele tam sta opazila, da je Sazonov pozabil v zavetišču sončne naočnike, brez katerih je plezanje v ledu in snegu nemogoče. Začela ju je spremljati smola... Tekel je nazaj v zavetišče, toda naočnike so vzeli s seboj nemški alpinisti, namenjeni na isti vrh, v drugi smeri. Računali so, da se bodo nekje srečali in mu jih vrnili. Zgrešili so se. Čeprav brez naoč-

Andrej Beg

Ojstrica

*Globoko pod goré slemeni
pod belimi zidovi skal
med sleča rdečimi plameni
pod svojo sem goro obstal.*

*Šumele smreke so samotno
in sneg se v stenah je topil —
vse, kar bilo je v prsih motno,
prečistil vroč utrip je žil...*

*Izgubljal sem se med balvani
iskaje v steni svetlih lis
kot Gulliver med velikani,
ki senca riše njih obris.*

*Viharnik goli vrh pečine
mi drag in ljub je kakor brat
in ozkih stez ostre krivine
so brv do sreče, most, ves zlat,*

*ki pne se mirno, nevsakdanje
čez otopelosti prepad.
Resnica je stopila v sanje
in v sebi našel sem zaklad.*

*Prešerna pesem polni prsi
in svetla luč gori v očeh
ko stopa trudna, težka noga
po teh v nebu opranih tleh...*

nikov, sta nadaljevala s plezanjem in Sazonov si je obraz pokrival z robcem. Dosegla sta vrh Aig. Noire de Peuterey ter tam zaman čakala na nemške alpiniste. Z vnetimi očmi Sazonov ni mogel več nadaljevati vzpona. Sestopila sta nazaj v taborišče. Ker jima je potekla v prihodnjih dneh italijanska viza, sta morala sestopiti v Courmayeur, kjer sta srečala Nemce z naočniki. Nemci so tisti greben plezali skoraj tri dni in zato tudi niso nadaljevali vzpona čez Aig. Blanche de Peuterey na vrh Mt. Blanca.

Čez Aosto in prelaz Bernard sta zadnji hip pred potekom italijanske vize prekoračila švicarsko mejo, dosegla 30. avgusta St. Nikolai in 31. avgusta prispela v Zermatt. Ker je dostop za motorna vozila v to dolino prepovedan, sta morala motorno kolo pustiti v St. Nikolaju. Denarja za vlak sta imela za oba premalo, zato se je z vlakom peljal samo Sazonov s prtljago, Pretnar pa je šel peš. V Zermattu sta si kupila le zalogo kruha in barvne filme in noč prespala na prostem v spalnih vrečah, na srečo ob lepem vremenu.

Prvega septembra sta mimo Schwarz See dosegla popoldne Hörnli Hütte, pa vanjo nista mogla vstopiti, ker sta bila z denarjem skoraj čisto pri kraju. Popoldne sta šla na ogled pod severno steno Matterhorna in si po slikah ogledala potek smeri. Noč sta prebila na prostem med skalami, zavita v spalne vreče (prenočnina v koči je draga) in 2. septembra ob svitu vstopila v steno. Ob vstopu sta ju prehitela dva Avstrijca, od katerih je bil eden že pozimi v steni... Vreme jim je bilo naklonjeno, zato so hitro napredovali. Snežišča z izredno strmino se vrstijo drugo za drugim, vmes pa granitni odstavki s previsi in nevarnimi prečnicami čez ledene odstavke. Razmere v steni so bile letos izredno ugodne, v glavnem goli led, brez snega in skala kopna, z mesti V. težavnostne stopnje. Žal sta imela en sam cepin in vsak svoje kladivo, zato je bilo plezanje v snegu in varovanje v ledu večkrat iluzorno. Z mrakom sta dosegla greben tik pod vrhom in tam že izven stene pod šotorsko vrečo prebila noč. Doslej je le dvema navezama uspelo to 1200-metrsko steno preplezati v enem samem dnevu: obema v tem dnevu, torej obema Avstrijcema in naši navezi. Zgodaj zjutraj sta ob šestih dosegla vrh Matterhorna (4505 m) in nemudoma sestopila mimo Hörnli Hütte v Zermatt. Naključje je hotelo, da je bil za vožnjo z vlakom iz Zermatta v St. Nikolaj na vrsti Pretner, ki je imel neusmiljeno ožuljene noge. Sazonov je moral pot ob železnici prepešačiti. Z zadnjim drobižem sta zapustila Švico, pot do doma je bila še dolga in bencin v inozemstvu tudi ni poceni. Pospelna sta 7 barvnih dia-filmov, od katerih vsak stane okrog 20 švicarskih frankov...

Opomba ured.: Priobčujemo del Keršičevega članka v »Poletu« z dne 14. X. 1962. Naslov sam pove vse, kar je treba ob teh uspehih reči.

Pismo iz Prage

Dragi planinski prijatelji!

Obljubil sem vam, da vam odgovorim na vaša vprašanja o čehoslovaškem alpinizmu. Izpolnujem svojo obljubo in vam pošiljam še nekoliko fotografij iz alpinističnih terenov v ČSSR in na Kavkazu. Zelo mi vaše glasilo ugaja in ga takoj do zadnje besede prečitam, kadar ga dobim. Iz njega sem tudi izvedel, da vam »na revanš« ugajajo naše »Krásy Slovenska« in to je popolnoma v redu.

Vaši alpinisti, ki so v aprilu 1958 obiskali naše Visoke Tatire, se gotovo spominjajo članov našega društva. Danes ima naše akademsko planinsko društvo »Slavia« 160 organiziranih alpinistov. V Pragi so poleg tega še štiri društva in tako nas je vseh približno 300 članov. Seveda visokogorskih turistov in planincev v vašem smislu besede je še več. V ČSSR je skupaj okrog 100 alpinističnih društev s 3000 člani, od njih izven Prage največ v Brnu, v Bratislavi in pod Tatrami na Slovaškem. Vsako društvo (oddelek) je član, kakor vsa ostala športna društva, neke športne organizacije (na primer: Slavia, Spartak, Tatra, Slavoj). Vse vrste športa so zastopane v krajevnih ali (v Pragi) v mestnih (športnih) sekcijah, te pa imajo državno sekcijo. Pri nas na primer pravimo »mestna« in »državna alpinistična sekcija«.

V letni sezoni treniramo vsak weekend na peščenjaku, 20 do 100 m visokih skalah z relativno težkimi smermi (ocene III do VII c), ali na apnencu; vsi tereni so največ 2 uri vožnje iz Prage. Med tednom plezamo tudi v praški »Šárki« pri končni postaji tramvaja. Pozimi treniramo v Krkonoših, 1600 m visokih hribov na severni meji Češke, bivakiramo v šotorih na snegu in se tam učimo plezati v ledu in snežnih ozebnikih.

Višek vsega našega dejanja so za nas tabori v Visokih Tatrah. Obiskujemo jih poleti in pozimi. To je granitno gorovje z najvišjo točko Gerlahovska špica 2663 m. Glavni greben od zapada k vzhodu meri le 26 km. Tatire imajo kakih 300 vrhov; njihova lepota ni le v divjem skalnatem svetu, ampak tudi v desetinah jezer, vsaka dolina jih ima 3 do 15. Dobro se še spominjam, da je vašim kolegom v l. 1958 plezanja v granitu pri nas zelo ugajalo in da je Vlada spominjalo na Chamoniške Igle. Najvišji sta severni steni Male Kežmarske in Mengušovske špice, obe okoli

900 m visoke. To so prvovrstne ture šestice, za 12 do 18 ur plezanja.

Poleti sploh ne bivamo v kočah. Teh je v Tatrah relativno malo, ker so Tatre narodni park (rezervacija). Zato taborimo samo v šotorih v višinah 1700 do 2100 m. V zadnjih letih se orientiramo bolj na zimsko sezono zaradi priprave na ledene gore v tujini. Jaz sem že štirikrat bivakiral v šotorih ves teden, vsi smo nad tem zelo navdušeni. V kočeh nas sploh nič več ne vleče.

V Tatrah se zelo ugodno trenira za ekspedicije v višje hribe. Ze poleti l. 1948 so naredili naši fantje prečenje grebena Tater v enem tednu in l. 1953 isto ženske. V l. 1953 pa je potekel prvi zimski travers v 11 dneh. Sedaj se to vsako zimo v marcu ponavlja. Tudi naše društvo je napravilo 4-dnevni travers vseh vrhuncev okoli Velike Mrzle doline. Vsak dan je bila ena grupa višinska, »grebenarji«, in je na sedlo prinašala proviant ter šotore zanje in zase »dolinska grupa.« Drugi dan sta obe grupi naloge zamenjali. Menimo, da je to najlepša priprava za dolge in naporene ture v Alpah, Kavkazu, Tian-Šanu, v tujini Pamiru, Hindukušu in Himalaji.

Vsako leto imamo alpinisti tri praznike: spomladi začinjamo sezono na »Dan odkritih skal« blizu Prage. V juniju je državni planinski meeting na peščenjaku, v novembru končamo sezono z »Zadnjim spustom po vrvi« tudi na peščenjaku. V novembru imamo orientacijske alpinistične pohode na 20 km, s plezanjem v neznanem gorskem terenu, kar je zelo zanimivo in popularno.

Alpinistično opremo izdelujemo v ČSSR sami. V zadnjih letih so na trgu šotori, višinske, silonske vrvi in brezkončne zanke, kladiva-cepini, vponke, klini, puhaste vetrovke, bivak-kompleti, vetrovke-slonova noga, silonove spalne vreče za 1 ali 2 osebi, gumirani silonovi plašči, bivak vreče in blazine za zimsko bivanje v šotorih. Le dereze nam manjkajo. Jaz osebno plezam z vašimi »univerzalkami«, ki sem jih od vas dobil.

Kakor vi, smo tudi mi člani UIAA, specialno se zanimamo za dinamične probleme sintetičnih vrvi. Naš delegat na sestanku UIAA l. 1960 ing. Pergler je osebno spoznal na Bledu vašega prof. Avčina, ki ga tudi pri nas dobro poznamo kot strokovnjaka za vrvi in konstruktorja derez. V zvezi s tem se zanimamo za metodiko varovanja in danes vsa alpinistična društva v ČSSR obvezno trenirajo varovanje v telovadnici, preden gredo v skale, in se to strogo kontrolira.

Pri nas izhaja dosti planinske literature. Od znanih knjig smo v prevodu izdali dvakrat Huntov in Hillaryjev Everest. Herzogovo Annapurno, Buhlovo, Francovo, Rochevo knjigo Prvi v navezi in Velika razpoka, Ullmannovo Mož iz Everesta, Rudolphovo Himalajski tigri, jugoslovansko Sekeljevo Nevihte nad Aconcagua, Tichyjevo Cho-oyu, Eggerovo Vrhovi nad oblaki, Desievo K2,

Rebuffatovo Zvezde in nevihte, in pripravljajo se Eiselinova Dhaulagiri. Zelo znana je Kugyjeva knjiga Iz življenja alpinista in Julijske Alpe v slikah. Naš Arne Puškár iz Slovaške izdaja alpinistični vodnik po Visokih Tatrah s fotografijami v modrem in z vrisanimi smermi v rdečem tisku. Imamo tudi veliko drobne alpinistične proze, časopise in karte za alpinistična področja na Češkem in Moravskem. Iz naše originalne literature zadnjih let je bila zelo popularna Vujtova Vrhunci Nebeških gor (iz Tian-Šana) in Zavodskega Kavkaški vrhovi v očeh alpinistov. V tisku sta dve knjigi o Tatrah, Alpah in Kavkazu: Kuchař-ova Deset velikih sten in Zibrinova: Od Tater na Eiger.

S problemi varovanja in z alpinistično opremo se peča Černíkova Tehnika varovanja v alpinizmu; recenzijo je prinesel tudi vaš Planinski Vestnik.

Imamo tudi imenitnega fotografa — alpinista Heckela. Ta je leta 1959 dobil najvišjo nagrado v mednarodnem tekmovanju za najlepšo planinsko fotografijo v Tridentu v Italiji. Bil je ocenjen z zlato kolajno Vittorio Sella. V l. 1960 je bila izdana njegova reprezentativna knjiga o Kavkazu s 160 črno-belimi in 12 barvastimi fotografijami. Ta je o Kavkazu delo št. 1, izšlo je tudi v angleščini z uvodom Johna Hunta.

Še nekoliko podatkov o uspehih čs. alpinistov v tujih hribih v zadnjih letih. Navajamo le važne vzpone:

L. 1955: Prvi obisk francoskih Alp. Naši fantje so naredili Aiguille Verte, Dôme du Rochefort, Mt. Blanc du Tacul, Mt. Maudit, Mt. Blanc po grebenu Peuterey.

L. 1956: Drugi obisk v kraljestvu Mt. Blanca. Čehi plezajo severno steno Tour Ronde, Mt. Blanc du Tacul po Gervasuttijevem kuloarju in severno steno Gds Charmoza (šesti vzpon po smeri Welzenbach-Merkl).

L. 1957: Obisk PD Slavija v Julijcih, na morju in v Ljubljani v aprilu, v francoskih Alpah osmi vzpon preko zapadne stene Petit Dru. Na Kavkazu Čehi plezajo vrhove okrog ledenika Bezingi in Dych-Tau 5198 m, Misses-Tau 4421 m, Ljalver 4350 m, in prvič v zgodovini Pic Brno 4100 m.

L. 1958: Obisk PD Univerza Ljubljana v Visokih Tatrah pod vodstvom Mirka Fetiha. Na kavkazu smo to leto plezali Elbrus, Pik Šurovskij, Džan Tugan, Gumači, Skeldo in naredili veliko tur v skupini Dombaj v zapadnem Kavkazu. Tam in potem tudi v Pragi smo osebno spoznali sira Johna Hunta. V Tian-Šanu smo plezali Pik Dostuk 7050 m, prvi čehoslovaški sedemtisočak in od leta 1961 naš višinski rekord (pred tem je bil Kilimandžaro v Afriki).

L. 1959: Obisk v Rila-planini na Bolgarskem, prvi vzpon preko stene Kamelate. Obisk v albanskih Prokletijah v oblasti Maja, Jezerce in Valbona. V francoskih Alpah: Vzpon preko Walkerjevega stebra v Grandes Jorasses, Mt.

KONFERENCA O TURIZMU V GORNJEM GRADU

20. oktobra t. l. je predsednik ObLO Mozirje ing. Slavko Korber sklical v Gornjem gradu turistično konferenco. Udeležili so se je med drugimi predsednik okrajne gospodarske zbornice tov. Lubej, njen podpredsednik dir. tov. Vitez, predsednik obč. komiteja ZKS tov. Herman, tajnik CTZ prof. Vudler, sekretar TZS iz Ljubljane tov. Matajec, zastopniki Odbora za turistično izgradnjo Gornje Savinjske doline, vseh petih turističnih društev mozirske občine, PD Celje ter predstavniki občine in gostinstva. Konferenco je vodil tov. Šarb, predsednik TD Gornji Grad, podlaga za razpravo pa sta dala referat predsednika ing. Korberja in tov. Mite Gologranc, predsednice občinskega sveta za turizem, ter poročila turističnih društev. O konferenci poročamo v našem glasilu zato, ker se je planinska organizacija vsa leta udeleževala dela za gospodarski napredek GSD.

Na podlagi obeh referatov, poročil, diskusije, in izčrpnih pojasnil predsednika gospodarske zbornice tov. Lubeja so bili sprejeti sklepi, ki naj služijo občini Mozirje in turističnim društvom za osnovo pri delu v l. 1963. Ti zaključki se tičejo tudi sredstev, potrebnih za realizacijo tega programa. Sklenjeno je bilo, da občina ali posamezne gospodarske organizacije v l. 1963 zaprosijo za investicijske kredite, ki jih je v sept. 1962 razpisala Splošna gospodarska banka LRS, namenjenih predvsem za modernizacijo in razširitev turističnih in gostinskih objektov v pomembnejših turističnih krajih. Tako naj bi se dokončala obnova Frischaufovega doma na Okrešlju, Planinski dom v Logarski naj bi končno dobil vodovod in centralno kurjavo, s površinsko obdelavo ceste naj se vsaj Logarska dolina zaščiti pred prahom, dogradi naj se gostišče »Turist« v Gornjem gradu in restavracija na Ljubnem. Aktualizira naj se s tem tudi lift na Okrešlju, za katerega sta investicijski program in idejni projekt že narejena in naj bi fungiral kot atraktiven turistični objekt v najlepši krnici naših Alp. V Logarski dolini naj se kot prva etapa izgradnje obnovijo še Plesnik, Logar in Sestre s tem, da se jim odobri ugoden kredit, s primerno davčno politiko pa naj se vzpodbuja privatna iniciativa za napredek turizma. To velja ne samo za Logarsko, ampak za vse področje GSD. Pohiteti je treba z ureditvenim načrtom, posebej in najprej Logarske doline, ki je za turizem najinteresantnejša. Posebno važna je turistična vzgoja mlajših

Blanc, smer Poire v Brenvi, Petit Dru, smer Allain. Na Kavkazu 1200 m visoka severna stena Ullu-Taučana 4353 m (tretji vzpon, kvalifikacija 5b), severni steber Skelde 4320 m (smer Schmaderer, 5a), Užba, severni vrh 4695 m (4a, sploh prvi ženski vzpon v zgodovini te gore), Užba sz. stena (5a, smer Schmaderer), Užba, južni vrh 4710 m (4b), Užba, traverza (5a).

Največje uspehe so si naši pridobili na Donguz-orunu 4452 m v severni steni, 1800 m v ledu, (5b), maksimalna ocena na Kavkazu Izstop se je posrečil v enem dnevu in je bil sploh drugi v zgodovini stene. Prvi so bili Gruzijci l. 1957 v treh dneh in so bili odlikovani z zlato kolajno za šport.

Ugled so si naši pridobili s prvim vzponom preko 1700 m visoke čisto ledene severne stene Nakra-Tau 4277 m, težje kot Donguz-orun. Navezo je vodil alpinist Kuchař, ki je mesec prej plezal Grandes Jorasses in l. 1957 Petit Dru. Po turi je priznal, da je to bilo najtežje plezanje v njegovem življenju in da Alpe sploh tako težke ledene stene nimajo. Za to Čehoslovaki veljamo na Kavkazu za alpiniste prve vrste.

L. 1960: Veliko čehoslovaških alpinistov je obiskalo češko-saško Švico na meji ČSSR-Vzhodna Nemčija, kjer so peščenjakove skale v dolini reke Labe. Albanske Prokletije, bolgarsko Rilo in Pirin-planino, na Kavkazu področje Dombajske poljane. V Bernskih Alpah sta alpinista Kuchař-Zibrin preplezala severno steno Möncha.

L. 1961: V Centralnem Kavkazu so bile preplezane severna stena Ullu-Tau-Čana 4353 m, Ullu-Kara 4302 m, severna stena, Užba 4695 m z Užbinskega platoja, Džan-Tugan 3991 m, severna stena (prvi vzpon), Pik Šurovskij 4269 m, sz. stena, Donguz-orun 4452 m, sv. stena, prvi vzpon. Skelda 4320 m severna stena, Nakra-Tau 4277 m, rebro severne stene — prvi vzpon.

V *Zapadnem Kavkazu*: Dombaj-Ulgen 4040 m, traverz masiva od juga na sever.

V *Alpah*: Skupina Gross Glockner v Avstriji.

V *Dolomitih*: Cima Grande 2998 m, severna stena, smer Comici-Dimai.

V *Franciji*: Grand Capucin, vzhodna stena.

V *Švici*: Severna stena Matterhorna 4502 m in severna stena Eigerja 3975 m.

V *Pamiru*: Pik Lenin 7134 m, čehoslovaški višinski rekord.

Upam, da sem vam na kratko povedal vse, kar vas interesira in kar niste še slišali ali čitali o našem alpinizmu. Za prihodnjo sezono vam želim mnogo uspehov ne samo v planinstvu, ampak tudi pri študiju, pozdravite mi iskreno moje planinske prijatelje in »Tatrance 1958« vašega akademskega planinskega društva.

S planinskimi pozdravi

Praha 4. 5. 1962

ing. Jožko Lorenc

ljudi, šolanje kadrov in krepitev psiholoških pogojev turizma, ki so spričo zanemarjanja turizma med vojno in po vojni močno opešali. Temu naj služijo razni tečajji, to naj podpro šole, prosvetna in turistična društva, turistični mesec v letu 1963 in uvedba stalnega turističnega organa na občini. Konferenca je seveda poudarila tudi neizogibno potrebo po modernizaciji glavne ceste v GSD od Rečice naprej, saj je to prvi pogoj za napredek vse doline, omenjene pa so bile tudi vse druge komunikacije, ki bi približale Logarsko dolino Ljubljani, Mariboru in Zagrebu, bile pa bi pomembne ne samo za občinsko gospodarstvo, ampak tudi za gospodarstvo okraja, obenem pa bi dolini, ki se še desetletja depopularizira, z vsemi ostalimi elementi napredka, ki ga proži in terja turizem, dale perspektivo boljšega življenja.

TAKI LJUDJE
NE UMRO

(Ob smrti Franceta Kosmača)

Megle in oblaki so jeseni 1962 stkali mrtvaški prt. Umrl je France Kosmač, 38 let nameščenelec v jeseniški železarni, planinski organizator.

Rodil se je l. 1892, prebil prvo svetovno vojno večji del v ruskem ujetništvu, l. 1918 je že pri delu na vidnem in odgovornem mestu v jeseniški železarni. Bogate in dragocene življenjske izkušnje je razdal svoji okolici, zato je naglo postal nadvse priljubljen med železarji in prebivalci kovinarskega mesta pod gorami.

France Kosmač ni odigral vidne in pomembne vloge samo pri naglem razvoju jeseniškega železarskega kolektiva, kjer je bil nepretrgoma zaposlen polnih 38 let, temveč je odločno in požrtvovalno prijel za delo v tedanjih burnih časih tudi v planinski organizaciji. Zasledimo ga na Jesenicah med najbolj delovnimi in iniciativnimi organizatorji sankarskih, smučarskih in drugih množičnih kvalitetnih telesnovzgojnih in športnih prireditvev. Ves svoj prosti čas je posvetil planinstvu in alpinizmu. Dolga leta je bil tajnik Planinskega društva Jesenice, ki je prav v tedanjem času doseglo najlepše uspehe. France Kosmač ni bil samo navdušen planinec, temveč tudi skalaš. Pod njegovim predsedstvom je podružnica TK Skala Jesenice doživela prerod. Bil je tudi med organizatorji znane skalaške tekme po grebenih Karavank, kjer se je kot organizator uvrstil na prva častna mesta.

Za njegovo prizadevno in uspešno požrtvovalno delo za planinstvo ga je PZS lansko leto ob 40-letnici ustanovitve TK Skala odlikovala s srebrnim častnim planinskim značkom.

VEJICA
NA GROB
FRANCA
ŠOLMAJERJA

Ne veš, kako te bomo pogrešali. Pa ne samo mi. Kaj pa ovčice vrh Stola, ribice v Krnskem jezeru, ki si jim delil dobrote iz Tvojega nahrbtnika! Tvoj prostor na koči na Hleviški planini bo ostal prazen. Tudi v koči na Bohorju bo ostala praznina — s teboj je utihnil vrisk vrh Goljaka. Na Voglu je obledela markacija... V skrinjici na Jalovcu je vpisna knjiga za Tebe shranjena... Na planšarji v staji je utihnil zvonček... Tvoja transverzala je končana... Sonce tone za Lubnikom. Iz Repovega kota se dviga meglica v sam vrh Planjave — tudi ona žaluje...

Za dolgo prehojeno pot prejmi venček zakasnelega planinskega cvetja, namesto transverzalnega znaka.

Prijatelji s transverzale

alpinistične novice

V CINAH IN MARMOLATI

Bili smo pod Cinami, katerih vrhovi pa so bili še v megli. Šli smo po poti proti koči Lavaredo (2400 m), blizu katere običajno postavljajo šotore. Mahnili smo jo dalje proti severu in kmalu smo bili pod znanimi severnimi stenami Cin.

Ko smo prišli spet do šotorišča, se je naenkrat znašel med nami Lojze, ki se je pripeljal sem gor z motorjem že prejšnji dan, sedaj pa se je vrnil s ture z Velike Cine.

Z naslednjim dnevom smo pričeli s plezanjem. Vstopili smo v Dibonov raz v Veliki Cini, ki ga poleg normalnega pristopa precej plezajo. Megla, ki nas je ves čas obdajala, nam je onemogočila vsak razgled. Ker nas je spotoma dvakrat posvežil dež, smo se kar hitro odpravili z vrha Velike Cine. Dobro, da je bil prejšnji dan Lojze že na vrhu, ker sicer bi na nekaterih mestih prav gotovo iskali smer sestopa zaradi megle, naše vztrajne družabnice. Ponekod so celo postavljali možiči. Ti pa bolj služijo vodniku, ki privede svojega klienta po normalnem pristopu. Ta je obenem tudi sestop in odgovarja nekako naši slovenski smeri v triglavski steni, taksa je 7000 lir. O markacijah na vrhove seveda ni sledu. Z napisnimi tablami so opremljena samo razpotja v dolinah in med posameznimi gorskimi skupinami.

Naslednji dan smo šli po najlažjem pristopu na Zapadno Cino (2973 m), ki po težavnosti tudi odgovarja nekako naši slovenski smeri. Ker je bilo vreme med plezanjem lepo, se nam je nudil čudovit razgled po okolici. Na samem vrhu pa smo ostrmeli nad severno steno Velike Cine, katere navpičnost je pri pogledu od strani prišla res do izraza.

S sestopom smo malo pohiteli, ker so se z juga bližali oblaki.

Ko smo prišli do šotorov, smo bili prijetno presenečeni, ko smo zagledali še dva na novo postavljena šotora. Enega so postavili fantje iz Mojstrane, drugega pa Goloba iz Celja. Tako nas je bila kar lepa družčina iz naše ožje domovine zbrana pod Cinami.

Ker smo poznali običajni pristop na Zapadno Cino, smo se naslednje jutro spet namenili pod ta vrh. Plezat smo šli severozapadno steno. Je nedelja in kljub slabemu vremenu — spet je bila megla — je bilo okoli Cin prav živahno.

Po nekaj raztežajih je pričelo deževati in snežiti. To je težavnost plezanja (dobra IV) precej povečalo, posebno še, ko se je kar kmalu nabralo po oprimkih in stopih okoli 5 cm mokrega snega. Ker je zraven tega pihal še mrzel veter, se je kar vsem nekajkrat

zanohtalo. Na vrhu se nismo ustavljali, ampak smo šli takoj po smeri, ki smo jo že poznali, navzdol. Zaradi snega smo morali biti pazljivejši kot prejšnji dan.

Naslednji dan se nam je zdela Cortina s Tofano in Mt. Cristallom v ozadju lepša kot v večernem vrvežu.

Ob osmih smo se odpeljali po veliki Dolomitski cesti z avtobusom, ki vozi v Bolzano. Asfaltirana cesta se najprej vzpenja v drznih serpentinah na 2105 m visoko sedlo. Bil je lep sončen dan in s tega sedla smo prvič zagledali naš drugi cilj, Marmolato. V daljavi se je na jugo-zahodu blestel njen ledenik.

Ker smo bili s časom bolj na kratko, smo šli kar naprej na sedlo Ombretta (2704 m). S sedla je Riko šel po običajnem pristopu čez škrbino Marmolata na vrh, midva s Stanetom pa k vstopu v staro smer v južni steni. Med plezanjem nisva imela posebnega razgleda zaradi megle, ki je imela tudi dobro stran, ker naju je ščitila pred vročim soncem. Ko sva prišla po kaminih okoli 200 m višje, sva bila v območju padajočega kamenja, ki pada z roba stene, ko popušča zmrzal. Pohitela sva naprej, ker je večkrat zažvižgalo preko naju, poleg tega pa so se na jugu pričeli zbirati temni oblaki. Sredi popoldneva sva bila na škrbini med Marmolata di Penia in Marmolata di Rocca, glavnima vrhoma Marmolate. Ne severno stran se je spuščal ledenik, spodaj v dolini pa sva, ko se je za hip pretrgala megla, videla veliko umetno jezero.

Z vrha sva šla po zapadnem grebenu proti škrbini Marmolata in na sedlo Ombretta. To je običajni pristop na vrh z južne strani in znaša vodnikova cena za to turo 5500 lir. V nevihti ta tura ni priporočljiva, ker je razen tega, da poteka smer v območju grebena, precej okovana s klini in tudi z železnimi lestvami. Vsi ti pripomočki pa so v zelo slabem stanju.

Janko Ogrič

ASCHENBRENNERJEVO smer v Travniku sta letos obiskala samo 2 navezi. Plezali so Ante Mahkota in ing. Nadja Fajdigova (oba AO Ljubljana matica), Andrej Kalar (AO Železničar) in Milan Marič (AO Beograd).

JUŽNO STENO ŠTRUCE sta v prvenstvenem vzponu preplezala 30. septembra Pavle Šimenc in Tone Škarja (oba AO Kamnik). V smeri sta porabila 20 svedrovcev.

lj

HUDIČEV ŽLEB v Prisojniku so junija plezali Janez Duhovnik, Roman Robas in Jože Hočevar (vsi AO Medvode).

TRI CINE v Dolomitih so letos obiskali tudi Vanč Potrč, Danilo Skerbinek (oba AO Obrtnik) in Ciril Debeljak (AO Celje). Preplezali so 8 smeri, med njimi Cassinovo v Picolissimi, Comicijevo v Punta Fridi, rumeni raz v Mali Cini in smer Mazzurana-Milani v Veliki Cini.

novice iz mladinskih odsekov

IV. POHOD ZA MILOVANOVIČEV MEMORIAL

Pohod se je vršil od 23. do 26. avgusta na Pesku na Pohorju. Zaradi razmeroma precej visokega prispevka din 2000 na udeleženca, se je letos te tradicionalne prireditve udeležilo samo 250 mladih planincev. Ker istočasno praznujemo tudi Leto telesne kulture mladih, je bilo že v razpisu poudarjeno, da naj bo letošnji tabor in orientacijski pohod namenjen predvsem pionirjem. Tako je bilo v taboru razen mladincev-tekmovalcev videti v glavnem naše najmlajše planince.

V petek zgodaj zjutraj so se na štartu že zbirale prve mladinske ekipe. Na znak so se napotile k prvi kontrolni točki — k razglednemu stolpu na Rogli. Od tu jih je pot vodila mimo Osankarice, bojišča Pohorskega bataljona, do Treh žebļjev in od tu do cilja prvega dne na Ruški koči. Iz tabora se je v tem času odpravila na bojišče Pohorskega bataljona delegacija pionirjev, ki so na spomenik položili venec.

V prvem mraku, ko so bile mladinske ekipe že vse zbrane na Ruški koči, je iz tabora na Pesku krenila pionirska štafeta, ki je ponela venec na spomenik pohorskim partizanom na Rogli. Pogled na drobne lučke, ki so se v temnem gozdu približevale in oddaljevale, ter spomin na komemoracijo in petje na grobu pri spomeniku bo ostal vsem udeležencem še dolgo v spominu.

V soboto je že zgodaj pričelo spremljati toplo sonce prve pionirske ekipe na skoraj isto pot kot mladince, le da so morali pionirji od bojišča Pohorskega bataljona najti samostojno pot do cilja v taboru.

Na Pesku so ostali le pionirji udeleženci tabora ter tekmovalna komisija. Zavladalo je mrzlično razpoloženje. To so stopnjevali še nestrpni spremljevalci, ki so ostali v taboru. Vsem je sijala iz oči skrb za svojo ekipo in za njeno uvrstitev. Po prihodu prvih ekip na cilj se je mrzličnost še stopnjevala. Tekmovalna komisija je v tem vzdušju še do poznega večera urejevala podatke.

Nedeljsko jutro je negostoljubno poškopilo platnene hišice z dežjem. Udeleženci so se počasi kobacali iz toplih ležišč ter glasno ocenjevali neljubo spremembo. Še posebej so bili zaskrbljeni vodje skupin, ki so nameravali svoje bivanje na Pohorju dopolniti z ogledom transverzale in ostalimi izleti.

Ob deveti uri pa se je tudi vreme izboljšalo in udeleženci so se poslednjič zbrali pred improvizirano tribuno. Načelnik MK tov. Banovec je pozdravil tov. Fedorja Koširja, predsednika PZS, tov. Milana Kristana pred-

sednika himalajskega odbora ter dolgoletnega načelnika MK, ter tov. Toneta Bučerja, podpredsednika PZS. Nadalje se je v imenu vseh udeležencev zahvalil vsem, ki so pripomogli, da je prireditve uspela, še posebej pa koordinacijskemu odboru MO PD mariborskega okraja.

V krajšem govoru je tov. Kristan izrekel mladincem nekaj vzpodbudnih besed. Nato je tov. Banovec prebral rezultate in razdelil nagrade.

V mladinski konkurenci je 1. mesto ter pokal osvojila ekipa MO PD Celje v sestavi: Bojan Skorjak, Edi Plavstajner, Dušan Kidrič in Franc Mavrič. 2. ekipa MO PD Jesenice 3. ekipa MO PD Radovljica, 4. ekipa MO PD Maribor matica, 5. ekipa MO PD Idrija itd. Pionirska konkurenca: Prvo mesto ter pokal z malenkostnim naskokom ekipa MO PD Slovenska Bistrica v postavi: Janez Brodan, Tomaž Vidic, Danilo Utenkar, Martin Modic. 2. mesto ekipa MO PD Ruše, 3. mesto PD Bled I., 4. mesto MO PD Poljčane, 5. mesto Gorje pri Bledu itd.

Nato so bili razglašeni še rezultati tekmoovanja v počastitev Dneva mladosti »Gore in mladina«. Zmagovalci in poraženci so se po treh prijetnih dneh razšli.

T. B.

V soboto in nedeljo 17. in 18. novembra je MO PD Celje priredil tečaj za gorske stražarje na Celjski koči. Predavanjem v soboto in nedeljo dopoldne so sledili izpiti, na katerih so vsi udeleženci pokazali solidno znanje. Novih 25 gorskih stražarjev bo brez dvoma velika pomoč pri čuvanju prvobitnosti in lepote Gornje Savinjske doline in ostalih krajev.

MO PD Zagorje je imel 21. 10. 1962 svoj prvi samostojni mladinski občni zbor. Poročilo načelnika ter udeležba približno 70 mladih planincev sta pokazala, da je odsek na pravi poti. To velja še predvsem za delo s pionirji. Pohvalno je tudi sodelovanje z ostalimi organizacijami (FSJ, LMS). Problemi, ki jih še tarejo, so: vodniki, povezava srednješolske mladine ter finančna sredstva. Po krajši razpravi so izvolili nov mladinski odbor, ki ga bo tudi v letošnjem letu vodila dosedanja načelnica Karla Podrenikova.

Pri kartoteki mladinskih vodnikov se srečuje MK z velikimi težavami. Predvsem manjkajo podatki za vodnike, ki so si pravico nositi znak pridobili na prejšnjih tečajih. Ponovno prosimo vse prizadete, da čimprej izpolnijo svoje obveznosti, če so še zainteresirani.

KO MO ljubljanskih pl. društev se je po daljšem presledku ponovno sestel 21. 11. v Ljubljani. Pri analizi dosedanjega dela so ugotovili tudi precej subjektivnih težav, čeprav so načrt za letošnje leto v glavnem izpolnili. Priredili so vodniške tečaje ter tečaj za Gorsko stražo. V programu za prihodnje leto zasledimo poleg vodniških ter tečajev za

Gorsko stražo še velik poudarek na skupnih prireditvah, turnih smukih, izletih itd. Ljubljanskemu koordinacijskemu odboru, ki mu bo v l. 1963 predsedoval Peter Soklič, želimo veliko uspeha.

Dne 4. 11. 1962 se je na Smrekovcu vršil V. posvet KO MO PD mežiške in dravske doline. Razpravljali so o nadaljevalnem tečaju za mladinske vodnike, ki so tečaje prve stopnje že opravili. Nadalje so dokončno določili datum otvoritve pionirske transverzale, ki bo slovesno odprta prvega maja 1963. V zelo živahni debati so udeleženci ocenili namene in načine tekmovanja GORE IN MLADINA. Na koncu so prišli do sklepa, da posvetu načelnikov, ki bo 15. 12. na Celjski koči, predlože svoj predlog, v katerem naj bi predvsem izleti dobili na pomenu. Na koncu so udeleženci napravili lep program za zimsko in pomladansko sezono.

Predstavniki gorenjskih mladinskih odsekov so se sestali 17. 11. na Lubniku. Med drugim so ugotovili, da se večina mladinskih odsekov na Gorenjskem bori z zelo velikimi denarnimi težavami. V programu dela koordinacijskega odbora za bodoče leto zasledimo vodniški tečaj, tečaj za gorske stražarje in ostale akcije.

T. B.

Andrej Beg

Dnevi

v gorah

Prečudoviti dnevi harmonije.

*Sin soncu in vršanju vetra brat,
zvečer v škrlat odet, opoldne zlat...
zjutraj v snegu umit, ki luč ga pije,*

in poln miru, ki v slapu vame lije.

*Pahnil sem vaju, mraz in mrak, v prepad!
Naj v misli dozori svetovij sad
in naj srce svobode se naužije...*

*Kako ste smešno daleč, drobne spake,
podobe medlih misli, prazen klas,
kako zaman srepite pod oblake,*

*kjer se razlega v sozvenenju glas
srca, ki je osvobojeno tlake
duha, ta vsrkal prostor je in čas —*

iz planinske literature

SIERRA CLUB BULLETIN, oktober 1961, S. Francisco, California — to pot ni zanimiv in celo tehnično dovršene reprodukcije znanega fotografa Philipa Hydeja s pesniško navdahnjenimi napisi ne dosegajo prejšnjih letnikov. Peča se z domačimi vrhovi in razmerami in polaga poseben poudarek zaščiti prirode. Preko tega poseže samo v Afriko z opisom društvenega pohoda na Ruvenzori, ki ga je klub priredil in katerega se je udeležilo petičnih 14 moških in 4 ženske v juliju 1961. Saj leži gora na meji Uganda—Kongo samo 20 minut od ekvatorja. Ima šest poleđenih vrhov in doseže višino 16 763 čevljev (vrh Margherita). V nasprotju z najvišjim afriškim vrhom Kilimandžarom in Kenijo ni vulkanskega izvora. Ima sušo samo decembra—januarja in junija—julija. Članek prinaša dalje v uvodu zgodovino vzponov od 1889, 1906 (Duca degli Abruzzi) do 1932, ko so bili izvršeni zadnji večji topografski detajli. Danes ima ta skupina dovolj širokih stez, skupino nosačev domačinov in sistem udobnih zaklonišč. Udeleženci so se povzpeli na večje število vrhov, ki pa ob navedenih udobnostih nimajo več značaja junaških podvigov kot nekoč. Kajti za 18 ljudi izletnikov je nosilo tovore nič manj kot 73 nosačev domačinov, v podrobnostih pa je organizacijo na mestu samem opravil planinski klub iz Ugande.

Dr. Pr.

THE ALPINE JOURNAL, glasilo AC, prinaša na več kot 200 straneh vrsto zelo zanimivih člankov in poročil.

Prvi članek je precej zgoščeno poročilo o vzponih šestčlanske zelo dobro opremljene novozelandske odprave na Nevado Cayesh in na vzhodni greben Huascarana v peruanski Cordilleri Blanci, torej na doslej še neosvojene vrhove. Vzpon na Nevado Cayesh, ki so se ga lotili iz Huaraza, torej z juga, jim je povzročal hude težave. Naskok na južni vrh Huascarana se jim ni posrečil, ker jim je zmanjkalo hrane in jim popolni ledeni greben ni dovoljeval hitrosti.

V naslednjem članku opisuje J. Walmsley vzpon angleške odprave na Nuptse po centralnem grebenu v južni steni gore. V času od 17. aprila do 15. maja so postavili 8 taborišč, zadnje v višini 23 800 čevljev. Končno se je prvi navezi, po mesecu težavnega plezanja skozi ledene kamine in kuloarje in borbe z naravo dne 16. maja posrečil vzpon na vrh, in sicer ob lepem vremenu, prav tako pa tudi drugi in tretji navezi naslednji dan.

Precej bolj zanimivo je poročilo Boleslawa Chwascinskega o poljski odpravi v Hindukuš l. 1960. Ker so bili Tirich Mir, najvišji vrh v skupini, dalje tretji in četrti najvišji vrh,

Istor-o-Nal ter Saraghrar, že premagani, so se odločili za drugi najvišji vrh Noshag. Na naslednjih straneh poročajo trije udeleženci Grönlandske ekspedicije 1960, ki jo je vodil Sir John Hunt, o uspehih, ki jih je dosegla ta ekspedicija. Imela je številne cilje, predvsem raziskovanje ledenikov, gora, flore in favne in tako je podolgem in počez prehodila področje gorovja Stauningovih Alp v severovzhodnem delu Grönlandije. Zanimivo je, da so raziskovalci fotografirali v juliju in avgustu več rastlin, ki rastejo tudi v naših gorah: silene acaulis (brezstebelna pokalica), sedum rose, dryas octopetala (velesa) itd. Višek vsega pa je videti vzpon dveh udeležencev Davisa in Slesserja dne 7. avgusta na drugi najvišji vrh gorovja, Hjörnespids, ki je nekaj nižji od našega Triglava. Kar 28 ur sta porabila za pot s sedla Col Major preko zahtevnega grebena. Ko sta se lotila plezanja, sta bila prepričana, da bosta vzpon v lepem sončnem vremenu hitro opravila, zato sta vzela s seboj le najnujnejše, še dereze sta pustila v taborišču. Toda plezala sta celih 17 ur!

Sledi prevod Nemca Kurta Diembergerja »Moja najlepša tura v Alpah«. V zanesenih besedah (po slogu in čustveni prizadetosti se nekateri članki Nemcev ali Francozov zelo ločijo od pristno angleških) opisuje Diemberger tretje prečenje celotnega grebena Peuterey, ki sta ga on in njegov spremljevalec opravila v štirih dneh.

Pai Chin — Ksiao poroča o prvem (kitajskem) vzponu na Amne Machin (kitajsko — Chishih Shan; Amne — starejši, Machin — glavni strežnik Bude) v Tibetu. Vrh gore, visok 7160 m, se pravzaprav imenuje Snežni masiv Machi. Po daljšem ogledovanju je ekspedicija (ki jo je organiziral pekinški geološki institut) našla tri možne poti na vrh. Prvi dve z ledenika Kongmar in potem po vzhodnem pobočju oz. južnem grebenu sta se izkazali prezahtevni. Ko so po radiu Peking izvedeli, da so se trije kitajski himalajci povzpeli s severne strani na najvišjo goro sveta, so se odločili za tretjo pot po severo-vzhodnem grebenu z ledenika Walmar. Končno jim je vzpon v naslednjih petih dneh po izrednih naporih in težavah uspel in 2. junija 1960, tik pred nastopom monsuma, so stali na vrhu.

Sledi nekaj krajših člankov. Günther Stärker poroča o zimskem vzponu po južni steni Dachsteina (v marcu 1959), ki so ga opravili iz Austruahütte v treh dneh, pri čemer so morali dvakrat bivakirati v steni (drugo noč ob temperaturi — 28° C!).

John Emery se v članku »The Runcible Cat« spominja svojih plezalnih vzponov v Walesu, Angliji in na kontinentu, poskuša filozofsko določiti svoj odnos do gora in pomen, ki so ga imele v njegovem življenju.

John Cleare poskuša svojim člankom približati Swanage oz. Purbeck Hills v bližini imenovanega mesta, kjer angleški plezalci najdejo imenitno priložnost za plezanje.

L. M. Middleton podaja zgodovino vzponov v Campanile Basso di Brenta v času od 18. avg. 1899, ko sta na goro stopila kot prva Avstrijca Otto Ampferer in Karl Berger pa vse do 1959. Pri tem omenja tudi Paula Preussa, ki je prvi in sam preplezal vzhodno steno l. 1911.

F. J. Salmon se spominja svojega vzpona na Matterhorn v nevihti l. 1907 s Charlesom Gosom in M. Farrerjem.

B. R. Goodfellow komentira kitajsko ekspedicijo na Mount Everest l. 1960.

T. S. Blakeney je prispeval nekaj biografskih beležk k zgodnjim vzponom na Mont Blanc. Zelo zanimiv pa je drugi in zaključni del opisa E. B. Wakefieldovega potovanja v Zahodni Tibet l. 1929. Ta del opisuje potovanje od Gartova v Tuling, od tam v Nabro in Gianima Khargo oz. Gianima Chabro, dalje mimo svetih jezer in svete gore v Minsar in spet v Gartok in dalje v Shangtse, Miang, preko reke Sutlej na prelaz Shipki, od tam pa končno v Simlo. Zelo zanimivi so opisi Wakifieldovih doživljajev, srečanj z ljudmi vseh vrst, posebno mikavni pa so njegovi opisi raznih običajev (npr. konjskih tekem v Gartoku).

V zadnjem daljšem članku poroča Michael Ward o delu himalajske znanstvene odprave v zimi 1960/61. Ekspedicija je imela tri cilje: najti resnico o snežnem človeku, temeljito preiskati učinke velikih višin na človeka v daljšem obdobju in priti na Makalu brez uporabe kisika. Za planince pa je zanimivejše brati poročilo o vzponu na Ama Dablam z ledenika Mingbo (kjer je ekspedicija delovala vso zimo), to je po južnem grebenu. Prišli so do spoznanja, da je v višinah nad 26 000 čevljev tvegano plezati brez kisika in da ga je treba imeti s seboj vsaj iz zdravstvenih razlogov.

Iz celotnega zvezka diha širina svetovnega alpinizma in razgledanost po svetu. Tudi v znanstvenem pogledu je na dostojni višini. Prav gotovo pa se reviji lahko šteje v dobro, da je znala zajeti med svoje sotrudnike tudi kitajske in poljske planince. Fotografije so odlične in lepo ilustrirajo članke. Skratka, »The Alpine Journal« se izplača vzeti v roke, čeprav je morda res, da ima človek pri branju neke »La Montagne« več literarnega užitka.

Dušan Čop

NAŠE JAME, 1960/1—2. Izdaja Društvo za raziskovanje jam Slovenije, Ljubljana.

Druga jugoslovanska speleološka revija je nekoliko v zamudi z izhajanjem. Zadnji dan preteklega leta je izšla jubilejna številka, posvečena 50-letnici delovanja Društva za raziskovanje jam.

Proslavi obletnice primerna je tudi vsebina obsežnega zvezka. Poleg uvodnika piše P. Kunaver o spominih na dejavnost DZRJS v letih pred prvo vojno, J. Hadži pa se spominja na nekatere dogodke med drugo svetovno vojno. Spominja se, kako so odborniki hranili in skrivali material društva pred okupatorji

in spominja se srečanj z nekaterimi tujimi speleologi, ki so bili v okupatorjevi službi, npr. Anelli-jem in Spökerjem. Zorko Jelinčič piše o ilegalnem planinskem klubu Krpelj, ki je deloval v okupirani primorski. O prvih raziskovalcih jim na slovenskem in njihovih odkritjih piše R. Savnik. Med drugimi omenja tudi Valvazorja, Luko Čeča, Jeršinovca, Cerarja, Kralja in druge.

V nadaljevanju poroča I. Gams o jubilejni Dvatisoči jami in o poteku raziskovanja te 74 m globoke jame v Škocjanu pri Rakeku. O podobni akciji, odpravi v Brezno pri Medvedovi konti na Pokljuki, piše J. Kunaver. Brezno je globoko 142 m. Dvorana na dnu je 136 m dolga in 152 m široka ter 57 m visoka. S temi dimenzijami je med največjimi podzemeljskimi prostori na svetu.

O kraškem objektu v apneni krpi v Halozah, o jami Belojači pri Makolah piše R. Gospodarič. Zanimiv je tudi sestavek D. Gavriloviča o Bogovinski pečini v vzhodni Srbiji. Načelnih problemov se dotikajo članki v drugem delu revije. I. Gams piše o perečih profilih in odvisnostih od lege skladov. Omenja faktorje, ki oblikujejo podzemeljske rove, korozijo, erozijo in vodne tokove, razpoke in predvsem lego skladov. Geologijo postojnskega jamskega sistema opisuje M. Pleničar. Ves sistem od Postojne do Planine leži v krednih skladih, apnencih in dolomitih. Omenja, da so skladi z različno odpornimi vložki, predvsem z roženci, lahko vzrok sifonom, ki so vsi v značilni legi nasproti legi plasti. R. Pavlovec poroča o rezultatih raziskovanja zgornjekredne mikrofavne, ki so jih našli v jami Logarček pri Lazah na Planinskem polju.

V članku Jamsko rastlinstvo se je lotil S. Grom zanimivega problema. Proučevanje rastlinstva v jamah je bilo doslej kar precej zanemarljivo področje speleologije. S. Grom pa s svojimi prispevki uspešno odkriva nam še nepoznani živi svet v jamah. S tega področja je tudi prispevek M. Aljančiča o novi biološki postaji pri Kranju. ObLO Kranja je dal s podporo za opremo postaje pomemben prispevek, ki bo pomagal pri raziskovanju jamskega živalstva. Nova postaja bo v jami Tular.

O osvetljevanju v jamah je prispeval zanimiv članek mojster jamske fotografije F. Bar.

Med poročili so poročali o delu podružnic DZRJS iz Idrije, Logatca, Ribnice, Sežane, sledi poročilo o delovanju Društva za raziskovanje morja in kopna. Manjši so prispevki o novougotavljeni vrsti netopirjev iz slovenskih jam in o speleologiji v Avstriji.

V oddelku In memoriam se spominja revija pokojnih Karla Absolona, Jeana Petrochilosa in P. A. Chappuisa.

Slede recenzije in obvestila iz literature in seznam jam, ki so omenjene v letniku.

Letnik sta z mnogo prizadevnosti uredila R. Savnik in V. Bohinec in s tem prispevala veliki delež k razvoju in afirmaciji jugoslovanske speleologije.

D. N.

PLANINSKI VESTNIK 1962 ŠT. 6 omenja na strani 286, da se je Riccardo Cassin ob priliki svojih filmskih predavanj o izredno težkem vzponu svoje odprave na Mt. Mc Kinley v Alaski preko 3000 m visoke južne stene »mudil tudi na Kočevskem kot lovec na medveda.« Drži le, da je Cassin lovil divjega prašiča in je svojega merjasca po treh dneh gazenja po snegu končno res uplenil. Tako se mu je izpolnila goreča želja. Pomagala mu je pri tem PZS, ki je dosegla, da je Uprava gojitvenega lovišča »Rog« odobrila odstrel. Vedno skromni svetovni alpinist Cassin si je pridobil simpatije ne le lovec temveč vsega tamošnjega gozdnega prebivalstva s tem, da je svoj film predaval zastonj tudi v Starem logu sredi gozdov, pa tudi s svojo znano cassinsko neutrudljivostjo pri hoji za prašiči, kot je pri inozemskih lovcih sicer niso navajeni. Tako so Cassina povabili, naj pride še na srnjaka in prašiča, lov na medveda pa je le za dolarske petičneže, kar pa Cassin nikakor ni. Odstrel rekordnega medveda 329 kg letošnje pomladi, kot že ni bil padel 30 let, je uplenitelja celovskega zdravnika namreč stal malenkost \$ 3000 in nič več. Kakor kdo more!

France Avčič

CIMA SU ALTO v znano severozahodno steno je letos 19. februarja vpisal v svojo zgodovino prvi zimski vzpon preko te stene. Sorgato, Ronchi in Redaelli so to zmogli v štirih dneh. Na sestopu jih je zajelo neurje in so bivakirali še enkrat. Redaelli je veliko ime italijanskega alpinizma. Ko sta Livanos in Gabriel, zmagovalca te stene iz l. 1951, slišala o tem vzponu, sta izjavila: »Stojimo na pragu sedme stopnje!« Steno je preplezala poleti tudi slovenska naveza Mahkota — ing. Fajdigova.

NOVIH NEPALSKIH POGOJEV ZA EKSPEDICIJE je od januarja l. 1962 še več. Uradni tekst za inozemce je izšel v angleščini. Dve ekspediciji, ki sta se ob izidu odloka že mudili v Nepal, sta bili finančno »uničeni«. Po novem mora imeti vsaka ekspedicija posebno dovoljenje za kakšenkoli aparat za zvezo, za orožje in municijo. Religiozne in socialne običaje pa tudi vse druge šege in navade mora ekspedicija spoštovati. Ves geološki plen in probni material mora ekspedicija pred odhodom iz Nepala pokazati vladi, ki si pridržuje pravico lastništva in ves material lahko zadrži. Takse so se zelo povišale, glase se v rialih (realih), 1 rial velja 60 rupij. Predujem, ki ga dobi Nepal, zapade, če ekspedicija ne nastopi. Samo privatna pisma so prosta, vsa druga poročila o ekspediciji so

podvržena kontroli. Zaželeno je, da ekspedicija v Nepal plačuje vse z dolarji ali funti, če jih nima, pa mora zamenjati svojo valuto v zunanjem ministrtvu. Nepalska vlada se zaveže, da bo vsaki ekspediciji dala na razpolago sirdarja, šerpe in nosače.

USTANOVLJENA JE HIMALAYAN SOCIETY KATHMANDU. Če lahko verjamemo listu LO Scarpone, je bilo lani v Himalaji vsega skupaj 12 ekspedicij. Nastopili so Indijci, Kitajci, Japonci, Pakistanci, Angleži, Nemci, Italijani in Amerikanci. Med njimi je bila tudi, kot smo že poročali, grofinja Gravina de Grittenden iz Kenta.

Kdor se bo namenil v Nepal, bo moral odšteti lepe stotisočake, preden se bo poslovil od doma.

DR. AVGUST PICCARD, svetovno znani raziskovalec, ki je lani 25. marca umrl, se je zanimal tudi za alpsko floro. Pred petimi leti je izdal brošuro »Veliko umiranje alpskih cvetlic«, s sodelovanjem pisatelja Stichelbergerja, s katerim sta zadnjih pet let hodila po hribih, oba osemdesetletnika. Čeprav slavni Piccard ni bil alpinist, je ljubil gorsko pokrajino. »Vsaka cvetlica govori glasno s teboj«, pravi Piccard z Goethejem, »ohranimo vse, kar raste, kasnejšim rodovom. Vsaka gorska cvetka je v svojem okolju neprecenljiva vrednost«. Vsekakor zanimiv in ganljiv življenjski finale znanstvenika, ki je l. 1931 in 1932 v neprodušni kabini dosegel stratosfero (16940 m), l. 1953 pa s sinom Jacquesom v neapeljskem zalivu globino 3150 m v batiskafu, ki je bil zgrajen po njegovih navodilih.

NOVE VELIKE ŽIČNICE osvajajo švicarske vrhove. Ena takih drži na Mali Titlis (2901 m), ogrožen pa je že Titlis sam (3229 m), ustanovili so poseben komite, ki žičnico na vrh Titlisa pripravlja. V komiteju sede turistične agencije, hotelirji, vodniki in krajevna oblast, ki pod vplivom gospodarskih činiteljev podleže tudi takrat, ko bi se zaradi zaščite prirode morala upreti frontalnemu pohodu tehniko v gore. Uradna zaščita prirode se v Švici bori samo še za majhne stvari, za obliko streh, za etnografske elemente, medtem ko gre mehanizacija turizma mimo nje. Ogrožena je že tudi dolina Lötschen, ki ji je prvobitnost doslej še ščitil CAS. Francosko-angleški kapital hoče na Tafleralpu narediti velik smuški center, načrt za ceste in celo mrežo raznih žičnic je že narejen, 30 milijonov švicarskih frankov bo v kratkem vloženov v mehanizacijo Bernskih Alp.

AIGUILLE GOÛTER (3885 m) ostane slehernemu obiskovalcu chamoniškega sveta v spominu. Tudi vzpon nanjo bo mehaniziran. To se pravi, da bo mehanizacija obkolila tudi Mont Blanc, pristop nanj pa bo množičen. UIAA protestira, toda v Parizu že zaseda iniciativni komite za še eno žičnico velikanko v bližini Mont Blanca.

OGGIONI, slavni italijanski alpinist, ki je l. 1961 tako tragično končal v centralnem stebru Freney v montblanškem masivu, je bil doma iz Monze. Tamkajšnja sekcija CAI se je odločila, da mu bo nekeje v Alpah postavila spomenik v obliki fiksnega bivaka. Mesta še niso izbrali, sredstva pa s subskripcijo že zbirajo.

Oggioni je bil znan po svoji skromnosti in nesebičnosti. Rad je uvajal mlajše alpiniste v najtežje vzpone. Med njegovimi vzponi omenimo VI +: Piz Badile po Cassinovi, Croz dell'Altissimo drugi vzpon, Aiguille Noire de Peuterey po Rattijevi, Grandes Jorasses po Cassinovi, drugi italijanski vzpon, Zahodna Cina po Cassinovi, Cima Su Alto, prvi italijanski vzpon, vzhodna stena Marmolade, smer Soldà, Tofana di Rocces po Constantinijevi smeri, prvi zimski vzpon, Torre di Valgrande, severozahodna stena po Carlessovi, Torre Bignami po Faccinovi, jugozahodna stena, in še nekaj drugih podobnih VI in VI +. Začel je l. 1949 in smo njegove uspehe sproti zabeleževali v tej rubriki. L. 1958 je bil v Patagoniji v ekspediciji Angelicum, v skupini Apolobamba. Zadnja leta je mnogo plezal z Bonattijem: Mont Maudit, Tour Ronde, Ciarforon. L. 1961 je bil v Peruju, povzpел se je z Bonattijem na Pic Rondoy, Ninašanka in Paria.

Zares bogato alpinistično življenje s svetovno reputacijo s tragičnim, krutim zaključkom v snežnem infernu Mont Blanca.

MARUSSI, tržaški univ. profesor geofizike, je iz italijanskih ekspedicij že znan. Lani je bil s prof. Desijem v Afganistanu tri mesece. Desio je dal ekspediciji geološke, geografske in geofizikalne naloge, dva člana ekspedicije pa sta se povzpela na dva neimenovana vrhova. Delali so v severovzhodnem in osrednjem Afganistanu v višini 1700 do 5095 m, tako da je bilo znanstveno delo tudi z alpinističnega vidika zanimivo. Enemu od neznanih vrhov predlaga ekspedicija ime »Gora nad jezerom«, ker je blizu nje ledeniško jezero s površino 20 000 m². Vsekakor je takale ekspedicija za napredek italijanske znanosti pomembna, koristna pa tudi za »profil« udeležencev. Svet zaradi napredka tehnike postaja majhen, zato je za znanstvenika toliko bolj potreben pohod in prodor v svet. Zato je tem večja škoda, da je letos šla po vodi prva jugoslovanska alpinistična ekspedicija z znanstvenimi ambicijami in cilji.

KITAJSKI EVEREST je še vedno aktualen, tako da so Ši-Cang-Cunov opis kitajskega vzpona na Everest v letošnjem letniku ponatisnili v Rivista Mensile in ga opremili z izdatnimi pripombami. Kakor znano so Kitajci Everestu dali novo ime: Čolmo Lungma, medtem ko je bil doslej kot domače ime znano le Čomo-Lungma. Šičančunov opis je opremljen s fotografijami, od katerih omenimo sliko baze: 20 velikih šotorov, o ozadju Everest, v ospredju pa — jutranja gimna-

stika, zarjadka ali nekaj podobnega. Zanimivi sta tudi sliki s Col Nord, na katerih je razvidna tehnična oprema Kitajcev. Videti je, da so bili dobro pripravljene. Rivista Mensile priobčuje tudi tisto kitajsko fotografijo z Everestovega grebena, ki jo je vzel pod lupo Dyhrenfurth in jim dokazoval falzifikat. Med ostalimi podatki, ki jih še nismo zabeležili, je ta, da je 52 udeležencev ekspedicije doseglo najmanj 7600 m višine, 32 od teh je bilo iz Tibeta.

Italijanska redakcija pripominja, da so Kitajci lahko ubrali lažjo pot na Col Nord, pot, ki je bila Evropejcem po vojni iz političnih razlogov zaprta. Ugledni Bertoglio analizira vse kitajske, angleške in indijske podatke, o katerih smo že poročali, vse, kar sta pisala Dyhrenfurth in Marmet v »Les Alpes«, in zaključuje, da so Kitajci prinesli z Everesta pre malo dokazov: niti fotografij niti filma od tam, kjer bi bil za svetovno javnost najdragocenejši, luknje pa so tudi v kronologiji vzpona in sestopa in v opisu samem. »Ne more se dokazati, da niso bili na Everestu, niso pa tudi dovolj dokazali, da so bili, in to po zelo utrjenih navadah dosedanjih alpinističnih generacij.« Ali je Bertogliova beseda zadnja? Vsi, ki Kitajcem ne verjamejo ali ne privoščijo, čakajo, kaj bo odkrila ekspedicija, ki bo zdaj prva stopila na vrh Everesta. Če pa gora ne bo hotela, utegnejo še čakati.

CAI ima v Fanfanijevi vladi ministra. Predsednik CAI Bertinelli je od februarja 1962 prevzel ministrstvo za delo in socialno skrbstvo. CAI v državi mnogo predstavlja in ima najtesnejše zveze z vsemi vplivnimi in reprezentančnimi krogi, posebej tudi z vojsko, z alpini. Za 100 letnico CAI bodo izdali posebno publikacijo in je že določenih 5 milijonov lir za to. 1 milijon lir je določenih za dodatek pod naslovom »Italijanski alpinizem v svetu«. 2 milijona lir so določili za povabila inozemskih CA in organizacijo alpinističnih tednov. Izšla bo posebna serija znamk. 8 milijonov jim je za proslavo 100 letnice CAI določilo ministrstvo za turizem. Izšel bo nov statut CAI, visoki predstavniki v parlamentu in senatu pa bodo govorili o potrebah CAI in o njegovem pomenu za napredek turizma, ki v italijanski plačilni bilanci gotovo mnogo pomeni. Senator Spagnoli je izjavil, da je CAI mnogo pripomogel k dobremu imenu Italije v Evropi in po vsem svetu.

GUIDO MONZINO vztrajno nadaljuje s svojim ekspedicijskim delom in posega po izvornih potezah. Tako je za novo leto odletel proti Ruvenzorju. 22. dec. 1961 je bil še v Milanu, 1. januarja 1962 pa je s svojimi vodniki (Carrel, Pession, Bich, Fantin) v slabem vremenu stal na vrhu Punte Margherite (5119 m). Tudi Novo leto 1960 in 1961 je praznoval na najvišjih afriških vršacih, na Kilimandžaru in Keniji. Če bo šel po tej poti, se ga utegne prijeti isti epiteton ornans kot pokojnega Ghiglioneja: »Intramontabile«.

OBLEKA je v gorah sicer stvar posameznika, vendar se po 100 letih planinstva kažejo neke splošno veljavne zahteve za planinsko in alpinistično obleko. Ni podvržena modi, dobro pa je, da se ravna po moči in zdravju, po izurjenosti in načinu življenja tistih, ki se podajajo na oddih ali po športna doživetja v gore in stene. Obleka mora biti predvsem solidna in odporna zoper vsako vreme. Klobuk naj štiti glavo pred dežjem in pred soncem, lahek naj bo in nepremočljiv, ne sme pa se tiščati glave kakor obroč, kajti pod navadnim klobukom se utegne zračna blazina segreti do 50°. Navaden klobuk torej ne štiti pred sončarico. Najboljši bi bil dežnik, ki bi služil obenem kot sončnik, toda v gorah morajo biti roke proste, zato pride v poštev le klobuk s specialnimi lastnostmi. Nepremočljiva obleka spet ni kaj prida. Čim v njej naporno hodiš, si od znoja moker bolj kot od dežja. Verjetno to protislovje v okviru konvencionalne obleke sploh ni rešljivo. Morebiti je še najboljši izhod v »semipermeablu«, v napol premočljivi obleki. Takih tekstilov še ni naprodaj, zato se je treba sprijazniti s soncem in z dežjem. Razmišljajo o specialni obleki, nad običajno, med obema pa bi cirkularni zrak in predstavljal toplotno izolacijo. Nahrbtnik naj bi imel čim več zunanji žepov (za umazano perilo, za toaletne potrebščine itd.), oprtne ogrodka pa ni treba, ker je nahrbtnik že brez tega dovolj težak. Čevlji naj bodo po meri, ne konfekcijski, ne pretežki, ne prelahki. Glede tega smo v zadnjih letih res močno napredovali. Čemu bi natvezili nogi težak čevelj za hojo po sredogorskem svetu, če gre lažje za lažjimi! Odprtih problemov je tudi v planinski obleki dovolj.

KONFERENCO PREDSEDNIKOV SEKCIJ SAC je maja 1962 v Oltenu sklical predsednik SA dr. Ed. Wyss-Dunant, zveneče ime v zgodovini planinstva in himalaizma. Problemi, ki so jih predsedniki obravnavali: L. 1963 bodo praznovali 100 letnico SAC v Bernu. Prebrali bodo ustanovitveno pismo dr. Simlerja z dne 20. okt. 1862, ustanovitveni zapisnik z dne 19. aprila 1863. Maja 1963 bo v ustanovitvenem mestu Oltenu memorial, vršilo se bo več mladinskih taborov in pohodov, septembra bo jubilejna skupščina v Interlakenu. SAC se bo udeležil državne razstave v Lausanne l. 1964. Direktor planinskega muzeja v Bernu dr. Grosjean je povedal kako: Ideja alpinizma bodi glavno, ne tehnika, gora kot vir miru in vzvišenosti, v kateri človek spet najde samega sebe. Expo-Lausanne bo torej prikazala veličino in širjavo Alp, znanstveno raziskovanje Alp, duhovne vrednote alpinizma, SAC in SFAC. Že zdaj so določili sredstva za to razstavo in se bodo nanjo takoj začeli pripravljati. Izdelali bodo film SAC in se bodo odslej skušali afirmirati tudi na filmskem festivalu v Trentu. Predsedniki so zavzeli dokaj ostro stališče zoper merkantilno turistično aviacijo, ki se krije z gorsko reševalno in celo obrambno službo, v resnici pa da največ gre za smu-

čarski snobizem. Obsodili so akcijo polkovnika Tissièresa, ki je hotel zmagati Haute Route od Arolle do Zermatta s »snežnim tankom«. Predsedniki so bili soglasno za to, da se švicarska gorska природа zaščiti še s posebnim členom v ustavi o zaščiti prirode in domovine. (Za ta člen se je izjavilo 442 623 Švicarjev, 116 818 pa je glasovalo proti). Pravijo, da je konferenca predsednikov potekla v najlepšem soglasju in pokazala osvežujočo voljo po sodelovanju vseh sekcij. Dokaj močna je bila tudi idejno politična intonacija, običajna na zahodu in posebej v Švici. K temu denimo še to, da je Tissièresovo početje že bilo blizu uresničenja. Pri prvem poizkusu je moral obrniti na Pigne d'Arolla, pri drugem pa je privozil preko Col de Chermontane na ledenik Arolla. Gosenice so odpovedale nato v strmini Plan de Bertol. Pri drugem poizkusu si je polkovnik Tissières res krčil pot celo z dinamitom.

HOLANDSKA HIMALAJSKA EKSPEDICIJA je lani odšla v Nepal. Vodil jo je Egeler, univerzitetni profesor geologije v Amsterdamu. Alpinistični cilj je bil Nilgiri (7032 m, severni in južni vrh), zahodno od Annapurne. Sicer pa imajo Holandci v mislih predvsem geološke in medicinske naloge. Švicarji so bili lani na Spitzbergih, vodi jih H. P. Jenni. Njihov cilj je Ny-Alesund, kjer je še precej neosvojenih vrhov. Švicarji baje niso imeli sredstev niti za pasjo vprego, zato so v tem polarnem področju potovali s smučmi, polarne sani pa so vlekli samotež. Jenni je imel s seboj sedem izurjenih mož.

JANNU je »francoska« gora, posebno od 16., 17. aprila 1962, ko je po privatnih sporočilih in sporočilu nepalske vlade Terrayu uspel vzpon na ta 7710 m visoki vrh. Dyhrenfurth imenuje Jannu najbolj divji rob masiva Kangčendzöng. Imenujejo ga tudi Matterhorn Vzhodne Himalaje. Od alpinista zahteva največje tehnično znanje in fizični napor. Vršna partija s 400 m višine je terjala tri dni plezanja. Na vrh je stopilo osem francoskih plezalcev in dve šerpi. Tabor VI so Francozi imeli v višini 7300 m. Boj za to goro je trajal pet let. Ze 1. 1957 so si ogledovali jugovzhodno, jugozahodno in severno stran gore. Izbrali so si za ledenik Yamatari in jugozahodno stran. L. 1959 je Jean Franco prišel do višine 7400 m. Z njim je bil tedaj tudi Lionel Terray.

NANGA PARBAT (8222 m) je »nemška« ali bolje »monakovska« gora. Dr. Pael Bauer je tu prišel na misel, da ustanovi »Deutsche Himalaja — Stiftung«, ki naj bi vedno znova postavljala na noge nemške himalajske ekspedicije. Tu so Nemci izgubili svoje najboljše alpiniste. Tu so padli l. 1934 Drexel, Wieland, Welzenbach, Merkl (s šestimi nosači v taboru IV), l. 1937 7 Monakovčanov in 9 šerp (v taboru IV). Nemci so na Nanga Parbat organizirali ekspedicije l. 1932, 1934, 1937, 1938

in l. 1939, Angleži pa l. 1895 (Mummery) in l. 1950 (Thornley in Crace).

L. 1953 prideta dr. Herrligkoffel in dr. Frauenberger, z njima Herman Buhl in njegov edinstveni vzpon v zgodovini himalaizma. L. 1961 pride spet dr. Herrligkoffel. Ekspedicija doseže višino 7150 m, pa mora zaradi neurja obrniti. Letošnja ekspedicija spet pod vodstvom dr. Herrligkofferja ima 200 nosačev in bi morala sredi julija — ko to pišemo — doseči vrh, to veličastno piramido iz gnajsa, ki tvori severovzhodni tečaj Himalaje. Vrh je dosegla.

BIAFO je velikanski ledenik v Karakorumski Himalaji med prelazom Hispar in Snow Lake v višini 6000 m in sega prav v dolino Baltoro do višine 3000 m, dolg pa je 55 km. Ta ledenik letos proučuje 13 znanstvenikov, vodi jih Kenneth Hewith: meteorologi, glaciologi, hidrologi, geologi in geodeti. Bazo imajo pri vhodu v dolino Biafo, na ledeniku več taborov, na Snow Lake pa višinsko bazo. Na bazi je meteorološka postaja, stalno povezana s centralo pakistanske meteorološke službe. Pakistanska vlada je v ekspedicijo poslala hidrologa Ibrahima, ker je na raziskovanjih zelo interesirana. Ledenik je za vode Inda zelo važen, pri Skarduju se stekajo vode Baltora in Biafa v Ind. Karakorum ima najmočnejše ledenike na svetu, takoj za arktičnim področjem. Vzhodna Himalaja ima 10 % ledeniške površine, Karakorum pa 30 do 50 %, kakor trdi Visser, ki je sem vodil že štiri glaciološke ekspedicije. Ledeniki Hispar, Biafo, Baltoro in Siachen spadajo med največje ledenike na svetu.

Londonska glaciološka ekspedicija pod Hevithovim vodstvom je mednarodnega značaja. Najbližje selišče je vas Askole (3050 m), blizu ledeniškega jezika, do Skarduja je od tu 120 km, tri dni marša. Vsekakor zanimiva ekspedicija!

HOLANDSKA PLANINSKA ORGANIZACIJA je obhajala letos 60-letnico obstoja. Prvi predsednik je bil univ. prof. dr. Müller, od l. 1946 ji predseduje C. J. A. de Ranitz. Do l. 1952 se je imenovala Niderlandsche Alpen-Vereeniging«, poslej pa je prevzela še dinastični atribut »koninklijke« (kraljeva), najbrž ne samo iz gole kurtoazije do holandskega dvora. Revija »De Berggids« je izdala obširnejšo jubilejno številko, ki je po opremi povsem posnela francosko »La Montagne et Alpinisme«. Revija izhaja 30 let.

ŠPORTNA ENCIKLOPEDIJA je naslov knjigi s 582 stranmi, izšla je v Parizu (Larousse). »Vse o športu«, bi lahko rekli. Pod geslom »Alpinisme« piše Gaston Rebuffat (predgovor je napisal Sir John Hunt), pod »Athlétisme« Meyer (predgovor Paavo Nurmi, kdo se ga ne spominja!). Rebuffat je poleg kratke zgodovine alpinizma v članku zapisal tudi nekaj misli, ki jih velja zabeležiti: »Obstoji sreča v tem, da plezaš in odkrivaš, pa tudi v tem, da jo kot vodnik posreduješ drugim. Vodniški poklic je med

najlepšimi, ker ga opravljaš v deviško čisti prirodi. Danes ni več noči, ni mraza, ni vetra, ni zvezd, vse je nevtralizirano. Kje je ritem življenja! Vse teče hitro in povzročča hrušč. Prezaposleni človek ne vidi več rože ob cesti, njene barve, vonja, ne vidi, kako jo boža veter.« Povratek k naravi je za modernega človeka biološka potreba. In še: »Alpinizem ni igra med življenjem in smrtjo. Ne gre za »živi nevarno«. Važno je, da poznaš samega sebe, da zmoreš presojati objektivno, brez strahu in brez zaletelosti.«

KUNAVERJEV POIZKUS v Point Walker (Grandes Jorasses) je zabeležen v alpinistični kroniki vodilne francoske revije. Pozimi 1. 1962 so tri naveze poizkusile premagati Pointe Walker. 22. in 23. februarja Francozi Paraz, Puisieux in Vivet, 19. marca Bastien, Berardini, Gicquel, Magnone in Troksiar, nekaj dni nato pa mednarodna naveza Harlin in Hemming, Amerikanca, Nemeč Kirch in naš Kuna- ver. Vse tri naveze so morale obrniti na začetku večjih težav. Vse tri naveze so ugotovile, da ima zimski Walker izjemno težavnost.

MT. BLANC DU TACUL ima od 25. februarja 1962 vpisan prvi zimski vzpon po severovzhodnem ozebniku. Zmogli so ga Italijani, med njimi Perego, Cassinov tovariš na Mt. Mac Kinleyu. Vzpon je trajal 13 ur, toda morali so na sestopu bivakirati, ker jih je zajel snežni vihar. Ker ni pojenjal, so naslednji dan sestopali dalje, pri čemer so trije zdrsnili in se močno poškodovali. Še isti dan so jih prevzeli reševalci, zgled hitre in učinkovite akcije. Pravijo, da je Italijanom prav prišel material, ki sta ga v ozebniku nekaj dni prej pustila Jean Fanton in Yves Mollier, med drugimi mnogo klinov, vponk in celo fiksno vrv. Bo že držalo, če so si upali zapisati in tiskati!

Jean Fanton je 19. do 23. marca s tremi chamoškimi vodniki skušal priti na Grands Charmoz. Držal se je v začetku smeri Merkl-Welzenbach, nato pa krenil bolj desno. Po štirih bivakih so se moško petega ustrašili in se pred ključnim mestom v redu umaknili. Fanton je bil poleti 1961 oskrbnik zavetišča Chigiato v Dolomitih.

ZIMSKI VZPONI po najtežjih smereh so sploh značilni za zimsko sezono 1961/62. Poleg Cime Su Alto je bil na vrsti Sassolungo s severno steno. Preplezala sta jo 28. do 30. januarja 1962 Bernardi in Moroder iz Val Gardene. Stena je visoka 1000 m, vzpon je bil naporen, trije bivaki pri -30°C .

Maestrijevo smer v jugozahodni steni Roda di Vael so zmogli Nemci Bittner, Kauschke, Siegert, Italijana Nusdeo in Vaseo, nekaj dni nato Franzina in Scalet.

MT. MAC KINLEY, je gora, kamor si je zapisal za zmerom svoje ime Ricardo Cassin, gotovo eden najuspešnejših in najsposobnejših alpinistov vseh časov. Ker spada vzpon

na to goro med njegove največje uspehe, na- vedimo nekaj podatkov iz Cassinovega opisa, ki ga prevajajo po vsem svetu.

Bazo so imeli v višini 3000 m še v območju ledenika Kahiltna. Težave so imeli že v spodnjem delu, premagovati so morali mesta V in VI, pritrditi 300 m vrvi, preganjal jih je sneg in mraz, vzpon in sestop je trajal 19 dni. Premagali so 2400 m višinske razlike na jugovzhodni, najtežji strani Mt. Mac Kinley. Washburn, specialist za Alasko, je dejal: »To zmore le najsolidnejša, homogena, do kraja utrjena ekipa«. Cassin je zbral pet rojakov iz Lecca in dal ekspediciji naslov »Citta di Lecco Alaska 1961«. V njej so bili poleg njega Airoldi, Alippi, Canali, Perego, Zucchi in šef Cassin sam. En mesec so rabili iz New Yorka do Alaske, do vznožja gore. Letalo jih ni poneslo tja, kamor je bilo rečeno, zaradi novih snegov, ki jim tudi letalo, opremljeno s smučmi za pristanek, ni bilo kos. Zato so kondicijo pridobivali z nošnjo materiala na bazo. Prve štiri dni niso naredili nič, čakali so na vreme, peti dan so pritrdili nekaj fik- snih vrvi, šele šesti dan je bil lep in začeli so zares. Cassin piše v obliki dnevnika, kaj vse so morali prestati od 6. do 24. julija. Imeli so res težko delo, predvsem zaradi stalnih snežnih padavin in hudega vetra, 75 ur je snežilo v teh dneh, bilo je toliko no- vega sipkega snega, da so bolj plavali v njem kot hodili. Canaliju je grozila amputa- cija nog, samo Alippi in Zucchi nista ozebla, vsi drugi so bili potrebni zdravniške pomoči.

RESEARCH SCHEME NEPAL HIMALAYA (RSNH) stalno pošilja raziskovalne ekipe v Nepal, na vrsto pridejo predvsem avstrijski in nemški znanstveniki. Tretja grupa (dr. Hellmich, ing. E. Schneider, ing. P. Breuer, ing. Kerner, K. Rainer, E. Senn in Schriebel) je odpotovala iz Züricha jeseni 1. 1961 in je fotogrametrično snemala doline Solu, Khumbu, Hongu in Inukhu. Južno od Makaluja ni prišla zaradi tehničnih težav, zato doline Barun, Isva, Čoyang in Sangkua niso posnete. Iz Khumbuja v Barun je treba iti preko 6000 m visokega prelaza, ki je bil to zimo izredno snežen. Zato tudi ni prišla na vrsto dolina Rolwaling južno od Gauri Sankara, dalje ledenik Tolam-Bau in druge manjše doline. Baza za znanstveno ekipo je bil švi- carski poljedelski obrat Jiri. V območju Solu in Khumbu je bilo izvršeno delo, ki ga je že 1. 1955 začel ing. Schneider in je izšlo v Schneiderjevi karti iz 1. 1957 v merilu 1 : 25 000. Delali so v višini 4000—6000 m ter se povzpeli na koto 6200 m. Porabili so 700 plošč 13×18 cm in posneli 1600 km² površine. Pri delu jih je oviralo slabo vreme, novembra je zapadel sneg do 3000 m, decembra pa celo do 1700 m višine. Na prehod preko prelaza Taši Lapča ni bilo več misliti, pa tudi delati se ni več moglo, temperatura je ponoči padla na -20°C , viharji so trgali šotore.

Geodeti so imeli na razpolago 25 šerp iz Khumjunga. Sirdar Urkier sodi, da je delo

v višini 6000 m enako vzponu v višini 8000 m, če se delo vrši v zimskih mesecih.

Februarja 1962 je prišla v Nepal četrta skupina RSNH, ornitolog Diesselhorst in njegov preparator iz Münchena, marca pa še entomologa Ebert in Falkner ter zdravnik dr. Alt-mayer iz Garmisch-Partenkirshena, poleti pa še botanik dr. Poelt. Ta biološki team dela med verigo Mahabharatta in Si-velikom.

Kdo vse to finansira, se vprašamo, ko gledamo na edino našo himalajsko ekspedicijo. Vse to je prevzela ustanova Fritz-Thyssen, finančno in organizatorično pomoč dajeta DAV in ÖAV, evo, spet planinski anšlus v daljni Himalaji. Opremo daje znana münchenska firma Schuster, medikamente razne firme, med njimi Bayer, oskrba gre po zraku, toda samo dodatna, osnovna pa iz dežele same, juhe je prevzela znana Maggi družba, Švicar dr. Toni Hagen, strokovnjak SHAG, švicarske pomoči za nerazvite dežele, gre vsem grupam na roke. Dr. Hellmich iz Münchena pravi, da bodo sledile vedno nove in nove grupe nemških znanstvenikov in da vse to delajo za to, da bi služilo Nepal. In seveda — vsem ekspedicijam, ki kanijo še priti v Nepal kljub 24 členom najnovejšega dekreta nepalskega zunanjega ministrstva o delovanju ekspedicij na nepalskem ozemlju.

HIMALAYAN JOURNAL XXII. str. 70—74 poroča o prvi jugoslovanski ekspediciji. O njej po isti literaturi kratko poroča tudi G. O. Dyhrenfurth v »Himalajski kroniki« 1959—61, ki je izšla v »Die Alpen« 1962 (2. zvezek, str. 119) in pripominja podobno kakor v kroniki, ki jo je napisal za »Bergsteiger« 1961: »Prva jugoslovanska himalajska ekspedicija javlja, da je stopila na dva doslej neosvojena vrhova Trisul (6690 m) in Trisul III (6008 m) junija 1960. Gre pri tem le za dva stranska vrhova v južnem grebenu ne težkega Trisula (7120 m), prvi sedemtisočak, ki sta nanj l. (1907) pristopila T. G. Longstaff z A. in H. Brocherelom in ki je bil kasneje še večkrat obiskan.« Ta opomba meče na naš skromni dosežek v Himalaji nepotrebno senco, ker ne pove, odkod je Trisul lahek in s katere strani je stopil nanj T. G. Longstaff.

V himalajski kroniki je bilo ob koncu l. 1961 zabeleženo, da je osvojenih 13 osem-tisočakov in 63 sedemtisočakov. Dela je torej še dovolj, treba še denarja in navdušenja.

RAKOVA ŠPICA je prišla ponovno v tujo alpinistično literaturo, medtem ko v domačem glasilu še nismo brali meritornega opisa novejših smeri v tej lepi in markantni gori. Švicar Emil Weisshaupt iz Züricha trdi v »Die Alpen« (1962/2), da ima v Rakovi špici prvenstveni vzpon, direktno smer v severozahodni steni. Opis ne vsebuje nič takega, kar bi žalilo gostoljubje ljubljanskega prijatelja, le nekaj pretiravanja je v njem in nekaj napak v imenih. Weishaupt je o Julijskih Alpah informiral Solenthaler, ki mu je dal tudi plezalsko literaturo o njih. Weishaupt

omenja med drugim Arihovo smer, svojo pa imenuje prvenstveno. Imela sta s seboj 2 × 40 nylonskih vrvi, 60 m pomožne, 5 lestvic oz. stremen, 50 klinov različnih kalibrov. Weishaupt govori o ekstremnih težavah. Dolžnost naših plezalcev pred našo javnostjo je, da o tem poreko svojo jasno besedo.

ETIOPSKE GORE v besedi in sliki popisuje M. M. Blumental v letošnjem 2. zvezku »Die Alpen«. O Etiopiji (ime Abesinija v tem cesarstvu ni dobrodošlo, čeprav je pri nas še vedno močno v rabi) pri nas malo vemo, čeprav imamo že nekaj let z njo dobre zveze, dve leti pa je tam delal znani slovenski alpinist ing. Lev Pipan, sotrudnik našega glasila. Blumental popisuje pogorje Semien v severni Etiopiji.

Geološko so etiopske gore zelo stare, starejše od Alp, potekajo iz mezozoika — terciara in niso prav nič podobne Alpam, čeprav so tu masivi visoki 3000 do 4000 m in več. Addis Abeba sama, glavno mesto Etiopije, leži v višini 2300 do 2400 m. Ustanovljena je bila l. 1893, ima 400 000 prebivalcev, a dela vtis živahne vasi. Blumenthal se tu ni zadrževal, odletel je z letalom v Gondar, mesto, ki je bilo že zapisano izumiranju, ki pa se zdaj živahno razvija. Oblasti so mu šle na roko, pa tudi Health Service UNO. Pogorje Semien se mu zdi od vseh najzanimivejše, posebno najvišji del Ras Dégien (4560 m). Izhodišče je v Debareku, pot drži po pokrajini, ki je podobna savani, vse do 3500 m mimo vasi in njiv, vendar redkih. Bivališče ljudi se imenuje tukul, revno, primitivno, tako da Evropejcu ne pride na misel stopiti vanj in si tam omisliti prenočišče. Oprema za bivak je torej nujna. V višini 3600 m so naleteli še na vas s cervkviijo, ki ima prav tak okrogel tloris kakor tukul. Pavijane, ki so se drli nanje, pa so našli na vrhu Ras Dégien. Praviijo, da so bili pavijani gotovo prvi turisti, ki so se povzpeli na ta etiopski vršac. Napačna pa bi bila predstava, da je v Etiopiji vsa gorska pokrajina oblih, milih oblik. Tudi tu so prepadne stene, globoki kanjoni potokov, prepadi, skoki in strmine: Giče (3500 m), Mesarera (4360 m), Ambara (4000 m), Buahit (4460 m), Abba Dégien (4450 m), kjer se zadržuje sneg celo izven deževne dobe. Zanimive so strme tvorbe v dolini Ansia, Emiet Gogo (3900 m). Med reko v dolini Ansia in Emiet Gogo je 1200 m višinske razlike.

Topografsko to etiopsko gorovje še ni obdelano, čeprav je poteklo že več kot 100 let, odkar se je s tem ukvarjal Francoz A d'Arbadié. Zadnja večja avtoriteta na tem področju je Švicar Werdecker. Prvi Evropejec na Ras Dégienu je bil Galinier, francoski geodet. Njegov pomočnik je bil Ferret.

CHARLES HOUSTON, zdravnik, ki ga poznamo iz ameriških ekspedicij, poroča o posebni pljučnici, za katero je baje umrlo že nekaj himalajcev, šerp, nosačev in alpinistov: Dušenje, kašelj, slabost so simptomi. Klinična preiskava nekaterih lažjih primerov

je ugotovila cianozo in ortopnojo, normalno srce, povišano temperaturo, normalen pritisk, röntgenska slika pa obojestransko kongestijo pljuč, tipično za srčno dekompenzacijo. Diagnoze kardiologov so se glasile: Cor pulmonale, lahka myocarditis, srčni infarkt.

Houston pravi, da gre v mnogih primerih le za akutno srčno dekompenzacijo zaradi prevelikih naporov v velikih višinah. Od tistih 15—20 primerov, ki so umrli v Andih ali v Himalaji, seveda nimamo röntgenskih slik in elektrokardiogramov, vendar po Houstonovem mnenju niso vsi umrli za pljučnico (pnevmonijo). Če bi bila pri roki prava terapija (kisik, mir, diuretika), bi jih morda rešili. Verjetno spada ta pojav prej v fiziološki mehanizem adaptacije kakor pa med bolezni. Spričo vedno večjega prometa v velikih višinah ima medicina tu specialne naloge in probleme.

SEVERNA STENA DENT D'HÉRENS je ena od vidnejših v zahodnih Alpah in še vedno reprezentativna za vsakega količkaj ambicioznega plezalca. Prva sta l. 1925 prišla čez Allwein in Welzenbach, do prve ponovitve je prišlo šele čez 5 let. Nato so jo dve leti plezali Nemci in Avstrijci, šele sedma ponovitev je pripadla švicarski navezi l. 1933. Po šestih letih najdemo v steni spet Avstrijce: P. Aschenbrenner, W. Mariner, K. Rainer. Po drugi svetovni vojni sta prva vpisala 10. ponovitev Poljaka dr. Hajdukiewicz in Maciej Mischke l. 1945. L. 1952 se pojavi prvi samohodec Karl Lugmayer. L. 1953 vpiše 14. ponovitev belgijska naveza Mouillot in Pechoux. Pechoux se je pri sestopu smrtno ponesrečil. V zadnjih letih so steno plezali Diemberger, Stefan, Eiselin, Couzy, Bignami, Poljaki Mostowski in Sidwa, Bysick in Wymowski, Cousin, W. Noyce. Do konca l. 1961 se je v 37 letih s to steno poskusilo komaj 28 navez, največ Nemci in Avstrijci, za njimi pridejo Poljaki in Francozi.

CAH je član UIAA, FIS in UJCN, prihodnje leto bo organiziral kongres FIS v Delfih. Močno podpira planinsko fotografijo in vključuje svoje delo v turizem, ki za Grčijo mnogo pomeni. Ker je tu mitični Olimp, ni čudno, če število tujih planincev v Grčiji iz leta v leto narašča. L. 1959 je stopilo na vrh Zevsove gore 503 planincev, od tega 275 tujcev, največ Nemcev (147) in Avstrijcev (49), sledi 43 Jugoslovanov, 26 Angležev, 9 Amerikancev, 7 Holandcev itd.

ERIC SHIPTON se je zadnja leta vrgel na Patagonijo. Lani je prečil patagonski Hielo continental, se povzpел na Cerro Don Bosco (2800 m), medtem ko mu je slabo vreme preprečilo vzpon na 3000 m visoki Cerro Muralon. Z njim je bilo več Angležev, Čilenca Čedomir Marangunič in Eduardo Garcia. Shipton je bil v Patagoniji tudi l. 1958/59 in 1959 60.

Oskrbovane planinske postojanke v zimski sezoni 1962-63

a) STALNO:

- Julijske Alpe:** Studentovski planinski dom Tamar, Blejska koča na Lipanci, gostišče MURKA na Bledu, Koča pod Bogatinom, Koča na Uskovnici, koča Zlatorog v Trenti, dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršiču, Dom na Vrsnem, Lito-strojska koča na Soriški planini, Dom na Komni, koča pri Savici, zavetišče na Robidenskem brdu, Zavetišče v Ravnah, Koča na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem brdu, Zavetišče Farji potok, Zavetišče pri Bertu v Dražgošah, zavetišče Urban v Dražgošah, Zavetišče Mohor, Zavetišče Prtovč in Dom na Lubniku.
- Karavanke:** Dom Pristava na Javorniškem rovtu, Dom na Peci, Koča na Pikovem (Podpeca), Zavetišče pri Škrubeju, Poštarski dom pod Plešivcem in Dom na Kofcah.
- Kamniške Alpe:** Dom v Logarski dolini, Mozirska koča na Golteh, Mozirska koča-podružnica Šmihel, Dom v Kamniški Bistrici, Koča na Loki pod Raduho, Zavetišče pri Pucu, Andrejev dom na Slemenju, Dom pod Storžičem, Koča na Smrekovcu, Dom na Veliki planini, Dom na Menini planini, Koča na Starem gradu, Zavetišče na Kratni, Dom na Krvavcu, Koča ob žičnici na Krvavcu, Mengeška koča na Gobavici in Koča na Oljki gori.
- Pohorje:** Mariborska koča, Ribniška koča, koča na Pesniku, Koča na Pesku, Ruška koča, Dom pri Treh kraljih, Koča pod Kremžarjevim vrhom, Grmovškov dom pod Veliko Kopo in koča na Rogli.
- Boč:** Dom na Boču.
- Kozjak:** Koča na Žavcarjevem vrhu, Zavetišče na Urbanu, Planinski dom Kozjak (Tujzlov vrh), Zavetišče Šober in zavetišče Podlipje.
- Paški Kozjak:** Dom na Paškem Kozjaku.
- Zasavje:** Koča na Bohorju, Celjska koča (Tovst), Dom v Gorah, Koča na Kalu, Koča na Kumu, Dom na Šmohorju, Tončkov dom na Lisci, Dom na Jančah, Zavetišče Lovrenc, Zavetišče na Kopitniku, Dom na Mrzlici, Koča na Zasavski gori in Zavetišče Zaloka.
- Gorjanci:** Dom na Polomu.
- Dolenjsko gričevje:** Dom na Mirni gori in Gostišče v Črmošnjicah.
- Trnovski gozd:** Dom pod Čavnom (Predmeja), Koča pri izviru Hublja in Koča Kekec na Katarini.
- Idrijsko hribovje:** Zavetišče pri Jelenku, šče na Sivki in Koča na Hleviški planini, na Sivki in Koča na Hleviški planini.
- Tržaško-komenski kras:** Tumova koča na Slavniku.

14. *Nanos*: Vojkova koča na Nanosu in Zave-
tišče pri Abramcu na Nanosu.

b) OB SOBOTAH IN NEDELJAH:

1. *Julijske Alpe*: koča dr. Janeza Mencin-
gerja (samo ob nedeljah) in Mihov dom na
Vršiču.
2. *Kamniške Alpe*: Koča na Križki gori in
Koča Kokrskega odreda na Kališču pod
Storžičem.
3. *Notranjski kras*: Koča Mladika na Pečni
rebri.

4. *Tržaško-komenski kras*: Stjenkova koča
na Trstelju.

c) OB DOLOČENEM ČASU:

1. *Julijske Alpe*: Vodnikov dom na Velem
polju (od 1. 3. do 5. 5.), Koča v Krnici (od
1. 3. do 5. 5.), Koča pri Triglavskih sedme-
rih jezerih (od 1. 3. do 5. 5.)
2. *Karavanke*: Dom na Zelenici (od 1. 3. 1963
dalje ob nedeljah zasilno oskrbovan).
3. *Kamniške Alpe*: Frišaufov dom na Okreš-
lju (od 15. 3. dalje) in Češka koča na Rav-
neh (od 1. 3. 1963 dalje).

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

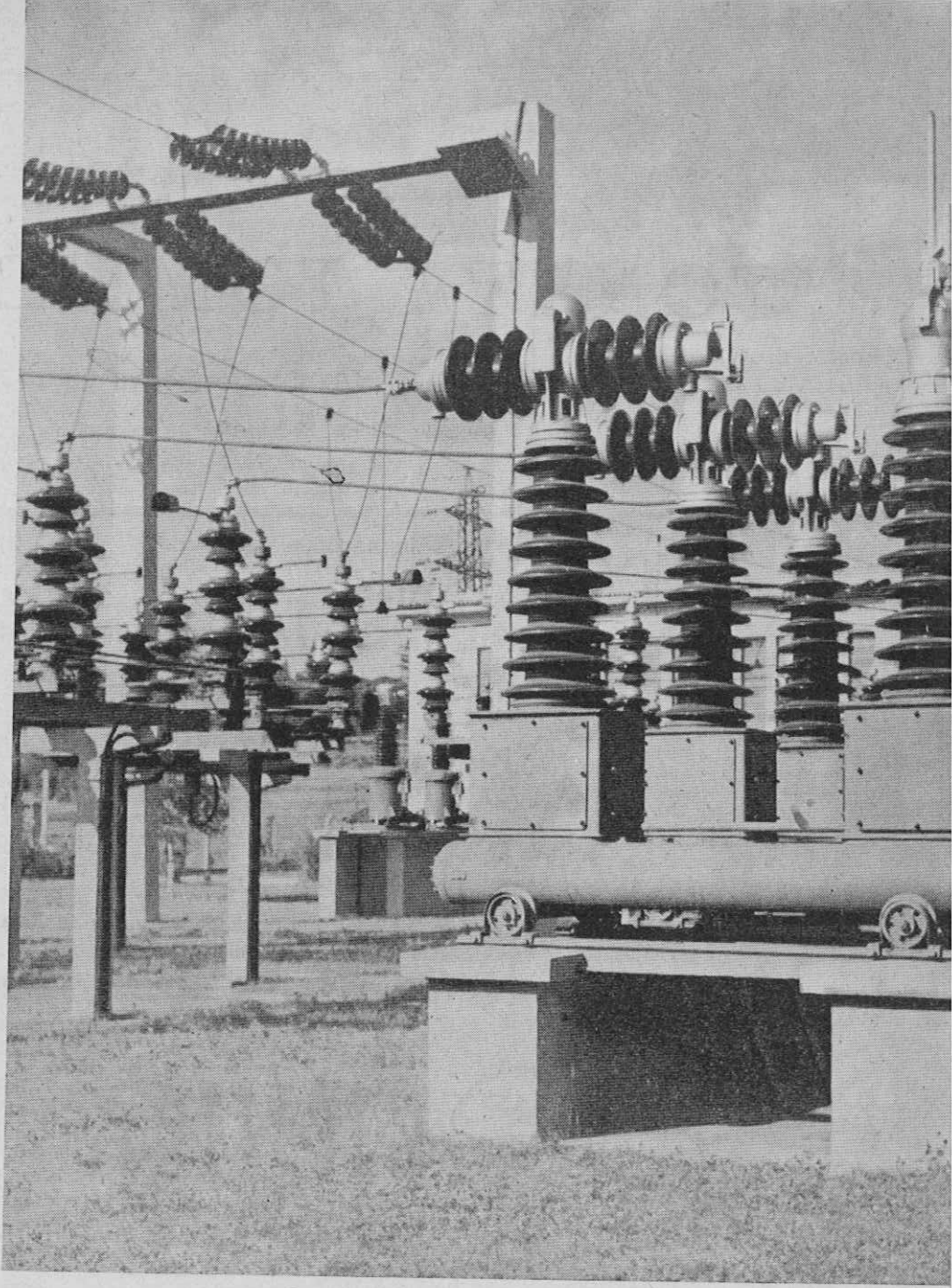
SEVERNA STENA MALEGA OLTARJA (KOPE)

Prva plezala Janez Krušič in
Janko Šilar 26. septembra 1949.
Dostop: iz Za Aka po prod-
natem grebenu pod Tremi ma-
cesni po stezi desno skozi drn
in grape v glavno grapo, ki
privede izpod Malega Oltarja.
Po njej do konca nato desno
na melišče pod M. Oltarjem
Opis: čez prvi prag, nato okrog
vogala do markantne lope, v
kateri je možic. Iz lope na
desni strani po kaminu in
okrog roba do male gredine.
Še po polici desno navzgor do
podnožja luske. Odtod 3—4 m
levo v kamin in po njem ca.
20 m. Iz kamina prečka desno
6—8 m, nato nekaj metrov na-
vzgor na majhno poličko pod
nerazčlenjenimi platmi. Po po-
lički desno 4 m do roba, kjer
je klin za spust za lusko. Spust
4 m, nato prestop na lusko.
Dalje za robom po polički, ki
privede na markantno teraso
v sredini stene. Po njej levo
navzgor do kamina, ki pre-
reže zgornjo polovico stene.
Po kaminu 5 do 6 vrvnih dol-
žin vse do grebenske rezi
(možic). Dalje po rezi in ka-
minu desno ob njej na vrh
Malega Oltarja.
Ocena: mestoma IV, čas ple-
zanja 3 ure. Masivna skala.
Sestop: Na južni strani pod
grebenom na Grlo in dalje za
Ak, dobre 3 ure.

»Obvestilo in prošnja. Prejel sem dva posnetka s Triglava, posneta 7. avg. 1961. Nezna-
nega mi pošiljatelja lepo prosim, da mi pošlje še 5 kopij in priloži račun. Polde Voster, Ma-
ribor, Prešernova 18.«

E
L
E
S

ELEKTROGOSPODARSKA SKUPNOST SLOVENIJE

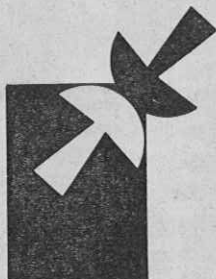
s svojimi podjetji za proizvodnjo električne energije, Elektroprenosom, Toplarno Ljubljana v gradnji in Upravo v Ljubljani želi srečno in uspešno Novo leto vsem svojim odjemalcem električne energije in vsem svojim sodelavcem.

Tiskarna

TONETA TOMŠIČA

LJUBLJANA, Gregorčičeva 25 a

Telefoni: 22-990, 22-940, 20-552

Izvršuje naročila vseh vrst
kvalitetno
in po solidnih cenah

Vsem odjemalcem - komitentom, bralcem »Planinskega vestnika« in državljanom
čestita novoletne praznike

delovni kolektiv podjetja za izdelavo žičnih transportnih in drugih
strojnih naprav

ŽIČNICA

LJUBLJANA, Tržaška cesta 49

Telefoni: 21-686, 22-194 in 21-870

Izdeluje: lesno obdelovalne stroje in sušilnice za lesno industrijo kakor tudi ostale
sušilnice, klimatske in ekshavstorske naprave in industrijo

Projektira, izdeluje in montira osebne in tovarne žičnice, naprave za eksploatacijo
gozdov in transporterje

Vliva vse vrste vlitkov iz barvnih kovin v kokilah in pesku

DELOVNI KOLEKTIV

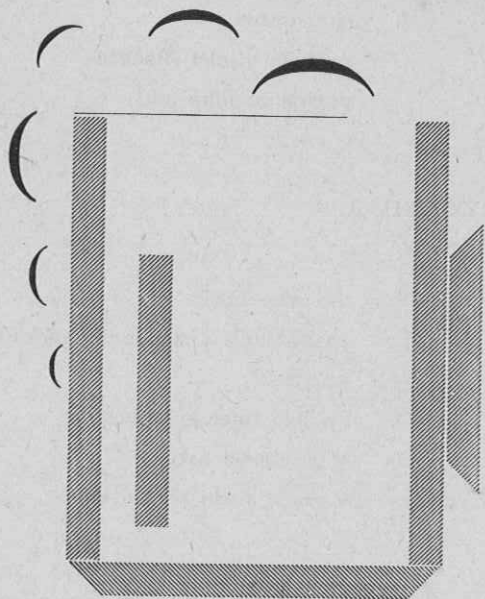
Tovarne volnenih izdelkov

MAJŠPERK

ž e l i

VSEM DELOVNIM LJUDEM V JUGOSLAVIJI IN POSEBEJ
SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM
· ZADOVOLJNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1963

PRIPOROČAMO VAM NAŠE PRIZNANE KVALITETNE IZDELKE

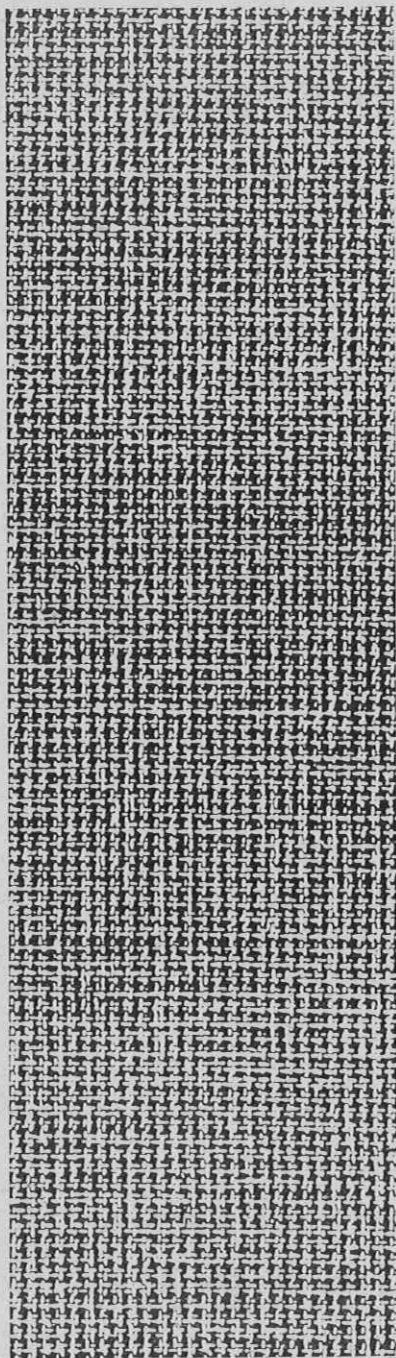

Svoje
renomirane izdelke,
posebno svetlo
in temno pivo
ter kvaliteten kvas

priporoča

PIVOVARNA
»UNION«
LJUBLJANA

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 11-951

Tekoči račun pri NB Hrastnik 600-29/1-11

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

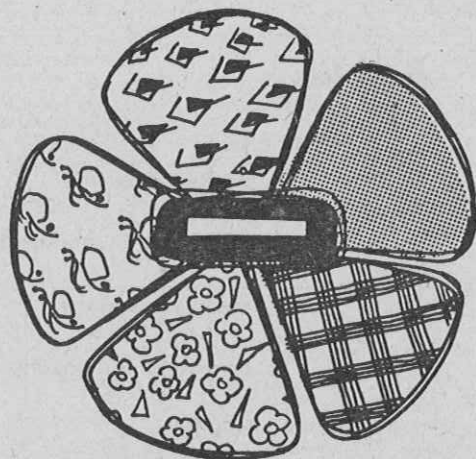
vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

»PTM - MERINKA«

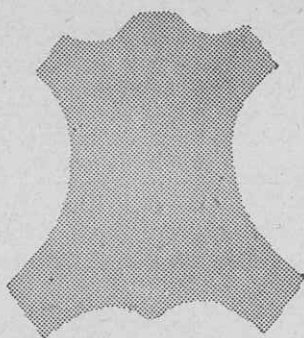
vam nudi različne modne tkanine iz uvoženega sintetičnega prediva za ženske in moške obleke. Vse modne tkanine so v različnih barvah in vzorcih, katere menjavamo v vsaki sezoni. Tkanine izdelujemo po vaših željah in okusu v mešanicah z bombažem, volno, viskoznim predivom ali pa 100 % iz sintetičnega prediva.

Poleg tkanin proizvaja še prejo iz sintetičnega prediva za pletenine v barvah po vaši želji in okusu.

Prepričajte se o kvaliteti naših izdelkov, zadovoljni boste z njimi in mi z vami!

INDUSTRIJA MODNIH TKANIN
MARIBOR

tovarna usnja v šoštanjju

Najboljše

podplatno usnje
komerčno in godehyar
vse vrste boksov
črnega in barvastih
dullboks
za specialne smučarske čevlje
mastno, cugovano
in nekrišplovano kravino
ter svetovno znani likanec
kupite najceneje
v tovarni usnja v Šoštanjju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

VSEM PLANINCEM ŽELIJO
SREČNO NOVO LETO

1963

DELOVNI KOLEKTIVI

SLUŽBE DRUŽBENEGA KNJIGOVODSTVA
PRI NARODNI BANKI FLRJ
CENTRALI ZA LRS IN PODRUŽNICAH
TER CENTRALE NARODNE BANKE ZA LRS

VODILNO TURISTIČNO PODJETJE
V SLOVENIJI

KOMPAS

LJUBLJANA, DVORŽAKOVA ULICA 11

Poslovalnice: Ljubljana, Maribor, Celje, Šentilj, Jesenice,
Bled, Postojna, Sežana, Fernetiči, Koper,
Portorož, Piran, Opatija, Zagreb, Sisak in
Dubrovnik

prireja v letu 1963: poleg številnih izletov po Jugoslaviji in
v inozemstvo

tudi 12 dnevno krožno potovanje s posebno
motorno ladjo „Jugoslavija“ po Sredo-
zemlju (Atene - Alexandria - Kairo - Rhodos)

7 dnevno potovanje s posebnim letalom
„Caravelle“ v Varšavo – Leningrad in
Moskvo (odhod iz Ljubljane 20. marca)

Vse informacije zahtevajte v poslovalnicah turistič-
nega podjetja **KOMPAS**, kjer so na razpolago
tudi programi izletov

**Zvesti sopotnik v gorah:
transistorski sprejemnik**

Bled

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od gredlja

okroglo, polokroglo, kvadratno, ploščato, šestoglato, osemoglato in tračno jeklo
debelo, srednje, tanko in fino pločevino
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo
debelo, srednjo, tanko in fino žico
hladno valjane trakove – od zelo širokih do finih cevi od 1/8"–3"
bodečo žico in pohištvene vzmeti
žičnike
elektrode za avtogeno in elektro varjenje

do plemenitih jekel